

*19 MAYIS'IN 100. YILDÖNÜMÜNDE ATATÜRK VE
TÜRK İSTİKLÂLİ ULUSLARARASI SEMPOZYUMU*

*Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Samsun'a Çıkışının ve
Millî Mücadele'yi Başlatmasının 100. Yıldönümü Münasebetiyle*

15-18 Mayıs 2019, Ankara

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü

ANITKABİR DERNEĞİ

Hacettepe Üniversitesi'nin ev sahipliğinde

Program ve Bildiri Özetleri

Hacettepe Üniversitesi
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü,
06800, Beytepe/Ankara,
Tel: (+90 312) 297 68 70
Belgeç: (+90 312) 299 20 76
E-Posta: ait@hacettepe.edu.tr

Anıtkabir Derneği
Turgut Reis Cad. Arzu Apt. No:3/5 Mebusevleri - Tandoğan / Ankara
Tel: 0312 213 16 58
Belgeç: 0312 222 72 06
E-Posta: bilgi@anitkabir.com.tr - anitder@tmail.com

İletişim

E-Posta: 19mayissempozyumu@gmail.com

KURULLAR

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU

Başkan: **Prof. Dr. Derviş KILINÇKAYA** (Hacettepe Ü, Ankara), Başkan: **Emekli Tuğgeneral Şadi ÖNER** (Anıtkabir Derneği, Ankara), **Prof. Dr. Seçil KARAL AKGÜN** (Anıtkabir Derneği, Ankara), **Prof. Dr. Lütfü ÇAKMAKÇI** (Anıtkabir Derneği, Ankara), **Prof. Dr. Adnan SOFUOĞLU** (Hacettepe Ü, Ankara), **Prof. Dr. Mustafa YILMAZ** (Hacettepe Ü, Ankara), **Prof. Dr. Ayten SEZER ARIÇ** (Hacettepe Ü, Ankara), **Prof. Dr. Oğuz AYTEPE** (Anıtkabir Derneği, Ankara), **Prof. Dr. Bige SÜKAN** (Ankara Ü, Ankara), **Emekli Tuğgeneral Tevfik BEDÜK** (Anıtkabir Derneği, Ankara), **Emekli Tuğgeneral Bulut Ömer MİMİROĞLU**, **Dr. Ali GÜLER** (Hacettepe Ü, Ankara), **Doç. Dr. Seyfi YILDIRIM** (Hacettepe Ü, Ankara), **Doç. Dr. Saime Selenga GÖKGÖZ** (Hacettepe Ü, Ankara), **Dr. Veli Fatih GÜVEN** (Hacettepe Ü, Ankara), **Dr. A. Cüneyt KÜSMEZ** (Hacettepe Ü, Ankara), **Dr. Sadık ERDAŞ** (Hacettepe Ü, Ankara), **Dr. H. Seçkin ÇELİK** (Hacettepe Ü, Ankara), **Dr. Emre SARAL** (Hacettepe Ü, Ankara), **Mustafa DOĞAN** (Anıtkabir Derneği, Ankara)

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Derviş KILINÇKAYA (Hacettepe Ü, Ankara), **Prof. Dr. Mustafa YILMAZ** (Hacettepe Ü, Ankara), **Prof. Dr. Ayten Sezer ARIÇ** (Hacettepe Ü, Ankara), **Prof. Dr. Adnan SOFUOĞLU** (Hacettepe Ü, Ankara), **Doç. Dr. Saime Selenga GÖKGÖZ** (Hacettepe Ü, Ankara), **Doç. Dr. Seyfi YILDIRIM** (Hacettepe Ü, Ankara), **Dr. Sadık ERDAŞ** (Hacettepe Ü, Ankara), **Dr. Öğr. Üyesi Özhan KAPICI** (Hacettepe Ü, Ankara), **Dr. Emre Saral** (Hacettepe Ü, Ankara), **Dr. H. Seçkin ÇELİK** (Hacettepe Ü, Ankara), **Dr. A. Cüneyt KÜSMEZ** (Hacettepe Ü, Ankara), **Dr. Ali GÜLER** (Hacettepe Ü, Ankara), **Dr. Veli Fatih GÜVEN** (Hacettepe Ü, Ankara), **Prof. Dr. Lütfü ÇAKMAKÇI** (Anıtkabir Derneği Yönetim Kurulu Üyesi), **Prof. Dr. Oğuz AYTEPE** (Anıtkabir Derneği Bilim Kurulu Üyesi), **Prof. Dr. Seçil KARAL AKGÜN** (Anıtkabir Derneği Başkan Yardımcısı), **Dr. Fatih ÖZKURT** (Anıtkabir Derneği), **Prof. Dr. Nesib NESİBLİ** (Ankara Ü, Ankara), **Prof. Dr. Neşe ÖZDEN** (Ankara Ü, Ankara), **Prof. Dr. Bige SÜKAN** (Ankara Ü, Ankara), **Prof. Dr. Hakan UZUN** (Ankara Ü, Ankara), **Prof. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ** (Gazi Ü, Ankara), **Prof. Dr. Necdet HAYTA** (Gazi Ü, Ankara), **Prof. Dr. Bahri ATA** (Gazi Ü, Ankara), **Prof. Dr. Selma YEL** (Gazi Ü, Ankara), **Prof. Dr. Yusuf SARINAY** (TOBB Ekonomi ve Teknoloji Ü, Ankara), **Prof. Dr. İbrahim Ethem ATNUR** (Atatürk Ü, Erzurum), **Prof. Dr. Yavuz ASLAN** (Atatürk Ü, Erzurum), **Prof. Dr. Selami KILIÇ** (Atatürk Ü, Erzurum), **Prof. Dr. Ferudun ATA** (Selçuk Ü, Konya), **Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ** (Karadeniz Teknik Ü, Trabzon), **Prof. Dr. İbrahim TELLİOĞLU** (Ondokuz Mayıs Ü, Samsun), **Prof. Dr. Yüksel KAŞTAN** (Akdeniz Ü, Antalya), **Prof. Dr. Mehmet Akif ERDOĞDU** (Ege Ü, İzmir), **Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ** (Necmettin Erbakan Ü, Konya), **Prof. Prof. Dr. Salim GÖKÇEN** (Erzincan Ü, Erzincan), **Prof. Dr. Ulvi KESER** (Girne Amerikan Ü, Girne), **Doç. Dr. Celal METİN** (Celal Bayar Ü, Manisa), **Dr. Öğr. Üyesi Günver GÜNEŞ** (Adnan Menderes Ü, Aydın), **Prof. Dr. Numan ARUÇ** (Makedonya Bilim ve Sanatlar Akademisi, MANU), **Prof. Dr. Talas OMARBEKOV** (El Farabi Kazak Milli Ü, Almatı), **Prof. Dr. Tynchynbek CHOROTEGIN** (Kyrgyz National University named after Yusuf Balasagyn), **Dr. Suat AKGÜL** (Antalya), **Dr. Süleyman HATİPOĞLU** (Mustafa Kemal Üniversitesi), **Dr. Süleyman TEKİR** (Sinop Ü, Sinop), **Dr. Zekeriya TÜRKMEN** (İstanbul 29 Mayıs Ü, İstanbul)

SEMPOZYUM SEKRETARYASI

Dr. Ali GÜLER (Hacettepe Ü), **Dr. Emre SARAL** (Hacettepe Ü), **Dr. Haydar Seçkin ÇELİK** (Hacettepe Ü), **Figen YÜKSEK** (Hacettepe Ü), **Gönül BİLMEZ** (Hacettepe Ü), **Mustafa DOĞAN** (Anıtkabir Derneği), **Güler Can DEMİRCİ** (Anıtkabir Derneği)

KAYIT

Zaman: 10.30-11.00

Yer: H.Ü. Tunçalp Özgen Kültür ve Kongre Merkezi fuayesi, Beytepe.

19 Mayıs'ın 100. Yıldönümünde Atatürk ve Türk İstiklâli Uluslararası Sempozyumu - 2019

*Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Samsun'a Çıkışının ve Millî Mücadele'yi
Başlatmasının 100.Yıldönümü Münasebetiyle*

16-17 MAYIS 2019 Günlük Programı

Hacettepe Üniversitesi H.Ü. Tunçalp Özgen Kültür ve Kongre Merkezi, Beytepe/Ankara

16 Mayıs 2019, Perşembe

Saat: 09:00-10:30   **Yer:** Sempozyum Düzenleme ve Bilim Heyetinin Anıtkabir Ziyareti

AÇILIŞ TÖRENİ

Saat: 11:30-12:30   **Yer:** H.Ü. Tunçalp Özgen Kültür ve Kongre Merkezi, Beytepe

Açılış Konuşmaları

Emekli Tuğgeneral Şadi ÖNER
Anıtkabir Derneği Başkanı

Prof. Dr. M. Derviş KILINÇKAYA
Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Haluk ÖZEN
Hacettepe Üniversitesi Rektörü

Sergi Açılışı

Arşiv Belgeleriyle Mustafa Kemal ATATÜRK'ün Samsun'a Çıkışı

Saat: 12:00-12:30   **Yer:** H.Ü. Tunçalp Özgen Kültür ve Kongre Merkezi Fuayesi

Öğle Yemeği

Saat: 13:00 -14:30   **Yer:** Beyaz Ev, Hacettepe Ü, Beytepe

16 MAYIS 2019, PERŞEMBE
H.Ü. Tunçalp Özgten Kùltür ve Kongre Merkezi, Beytepe

1. OTURUM: 14:30 – 15:45

1. SALON

ATATÜRK, ŞAHSİYETİ, FİKİRLERİ VE EYLEMLERİ

Oturum Başkanı: **Mustafa YILMAZ, Prof. Dr.** (Hacettepe Ü, Ankara)

- 14:30-14:50 **Ali GÜLER, Dr.** (Hacettepe Ü, Ankara), “*Türkiye Cumhuriyeti Tarihinin Kaynaklarından Biri Olarak Atatürk’ün Büyük Nuku*”
- 14:50-15:10 **Recep TEMEL, Dr. Öğr. Üyesi** (Bozok Ü, Yozgat), “*Mustafa Kemal Atatürk’e “İstiklâl-i Tam” Fikrinin İktisadî-Malî Açıldan Tezahürü*”
- 15:10-15:30 **Tahir ORUCOV, Doç. Dr.** (AMBA Folklor Enstitüsü, Bakü), “*İki Büyük Türk Lideri, Devlet Adamı, Halk Önderi: Mustafa Kemal Atatürk ve Mehmed Emin Resulzade*”
- 15.30-15:45 Tartışma

2. SALON

BATI ANADOLU’DA MİLLÎ MÜCADELE

Oturum Başkanı: **Ayten SEZER ARIÖ, Prof. Dr.** (Hacettepe Ü, Ankara)

- 14:30-14:50 **Günver GÜNEŞ, Dr. Öğr. Üyesi** (Adnan Menderes Ü, Aydın), “*Mondros Mütarekesi’nden İtalyan ve Yunan İşgali’ne Aydın Sancağı*”
- 14:50-15:10 **Salim GÖKÖEN, Prof. Dr.** (Erzincan Ü, Erzincan), “*Mütareke Dönemi’nde Rum Çetelerinin Uyguladıkları Terör Eylemleri*”
- 15:10-15:30 **Enes HANÖER, Sosyal Bilgiler Öğretmeni** (Borlu/Manisa), “*Batu Cephesinde Demirci Akıncılarının Faaliyetleri*”
- 15.30-15:45 Tartışma

3. SALON

İTİLÂF DEVLETLERİ VE MİLLÎ MÜCADELE

Oturum Başkanı: **Mehmet SEYİTDANLIOĞLU, Prof. Dr.** (Hacettepe Ü, Ankara)

- 14:30-14:50 **H. Seçkin ÇELİK, Dr.** (Hacettepe Ü, Ankara), “*İngilizler ve Mustafa Kemal’in Anadolu’ya Geçiş Sorunu: Yeni Bir Yorum Denemesi*”
- 14:50-15:10 **Zekeriya TÜRKMEN, Dr. Öğr. Üyesi** (İstanbul 29 Mayıs Ü, İstanbul), “*1919 Yılı Ekim Ayından İtibaren Temsil Heyeti ile İstanbul Hükümeti İlişkilerinde Yumuşama Dönemine Geçiş ve Mustafa Kemal Paşa’ya İade-i İbar Meselesi*”
- 15:10-15:30 **Veli Fatih GÜVEN, Dr.** (Anıtkabir Derneği, Ankara), “*Millî Mücadele’de Bir İngiliz Projesi Olarak Kürtlere Özerklik Meselesi*”
- 15.30-15:45 Tartışma

Kahve Arası: 15:45-16:00

16 MAYIS 2019, PERŞEMBE

H.Ü. Tunçalp Özgen Kültür ve Kongre Merkezi, Beytepe

H.OTURUM: 16:00 – 17:15

1. SALON

TÜRKİSTAN’DAKİ ATATÜRK ALGISI

Oturum Başkanı: **M. Derviş KILINÇKAYA, Prof. Dr.** (Hacettepe Ü, Ankara)

- 16:00-16:20 **Talas OMARBEKOV, Prof. Dr.** (El-Farabi Kazak Millî Ü, Almatı), “*Alaş Orda Aydınlarının 1917 Toplumsal ve Siyasal Devrimi’ne Dair Tarihsel Görüşler*”
- 16:20-16:40 **Kalamkas KALYBAYEVA, Prof. Dr.** (Abay Kazak Millî Pedagoji Ü, Almatı) & Kuralay MUKHAMADI, Prof. Dr. (Abay Kazak Millî Pedagoji Ü, Almatı), “*Atatürk Reformlarının Bağımsız Kazakistan’ı Oluşturmadaki Rolü*”
- 16:40-17:00 **Gulnaz SATTOROVA, Doç. Dr.** (Özbekistan Bilimler Akademisi Özbek Dili, Edebiyatı ve Folklor Enstitüsü, Taşkent), “*Buhara Halk Sovyet Cumhuriyeti Gazetelerinde Atatürk’ün Faaliyetlerinin Yer Alması*”
- 17:00-17:15 Tartışma

2. SALON

MİLLÎ MÜCADELE'NİN DIŞ YANKILARI

FOREIGN PERSPECTIVES TO THE TURKISH NATIONAL STRUGGLE

Oturum Başkanı: **İdris YÜCEL, Doç. Dr.** (Hacettepe Ü, Ankara)

- 16:00-16:20 **Péter OLÁH-KÖVECSI, Dr.** (Eötvös Loránd Bilim Üniversitesi, Budapeşte), *“Common Fate, Different Reactions: Similarities & Differences Between The Turkish and Hungarian Nation-Building Process after World War I”*
- 16:20-16:40 **Csaba KATONA, Dr.** (Macar Bilimler Akademisi Kıdemli Araştırmacısı), *“The Armistice of Mudros From the Perspective of Hungary”*
- 16:40-17:00 **Nataliia Zub RUDENKO, Dr., & Oksana VASYLYUK, Dr.** (A. Yu. Krımskiy Doğu Bilimleri Enstitüsü, Ukrayna Milli Bilimler Akademisi, Kiyev), *“Atatürk and Turkish-Ukrainian Relations”*
- 17:00-17:15 Tartışma

3. SALON

SANATSAL VE EDEBİYÖNÜYLE MİLLÎ MÜCADELE

Oturum Başkanı: **Gülnaz Halliyeva İSKANDAROVNA, Prof. Dr.** (Dünya Dilleri Ü, Taşkent)

- 16:00-16:20 **Sadık ERDAŞ, Dr.** (Hacettepe Ü, Ankara), *“Peyami Safa'nın Milli Mücadele'nin Öncüleri Biyografileri: Refet Paşa Biyografisi Örneği”*
- 16:20-16:40 **Salide ŞERİFOVA, Prof. Dr.** (AMBA Nizami Gencevi Edebiyat Enstitüsü, Bakü), *“Azerbaycan Edebiyatındaki Türk Askeri Karakterine Bakış”*
- 16:40-17:00 **Seyfi YILDIRIM, Doç. Dr.** (Hacettepe Ü, Ankara) & **İsmail AYHAN, Doktor adayı** (Dicle Ü, Diyarbakır), *“II. Meşrutiyet Dönemi Yurtdışına Gönderilen Ressamlar ve Kurtuluş Savaşı Konulu Eserleri”*
- 17:00-17:15 Tartışma

17 MAYIS 2019, CUMA

H.Ü. Tunçalp Özgen Kültür ve Kongre Merkezi, Beytepe

III. OTURUM: 9:30-10:45

1. SALON

MİLLİ MÜCADELE'DE KADININ ROLÜ

Oturum Başkanı: **Bige SÜKAN, Prof. Dr.** (Ankara Ü, Ankara)

- 9:30-9:50 **Ayten Sezer ARIÇ, Prof. Dr.** (Hacettepe Ü, Ankara), “*Millî Mücadele Dönemi Anadolu Müitümlerinde Türk Kadını*”
- 9:50-10:10 **Nuray ÖZDEMİR, Doç. Dr.** (Abant İzzet Baysal Ü, Bolu), “*Millî Mücadele'nin İstiklâl Madalyalı Kadın Kahramanları*”
- 10:10-10:30 **Müslime GÜNEŞ, Dr. Öğr. Üyesi** (Adnan Menderes Ü, Aydın), “*Yunanlıların Aydın Sancağını İşgali ve Direniş: Kuva-yi Milliye'nin Aydınlı Kadınları*”
- 10:30-10:45 Tartışma

2. SALON

MÜTAREKE VE MİLLİ MÜCADELE

Oturum Başkanı: **Necdet HAYTA, Prof. Dr.** (Gazi Ü, Ankara)

- 9:30-9:50 **Mustafa ÖZYÜREK, Dr. Öğr. Üyesi** (İgdir Ü, Kars), “*Mondros Mütarekesi'nin Uygulanması ve İstanbul'un İhtlaf Kuvvelerince İşgali*”
- 9:50-10:10 **Könül HACİYEVA, Doç. Dr.** (AMBA Nizami Gencevi Edebiyat Enstitüsü, Bakü), “*Ali Sabri'nin Trabzon Mektupları'nda Birinci Dünya Savaşı Sonrası Anadolu'da Toplumsal Durumla İlgili Değerlendirmeler*”
- 10:10-10:30 **Mehmet ÇANLI, Dr.** (Ankara) “*Mondros Mütarekesi Sonrasında Osmanlı Ordusunun Yeniden Teşkilâtlandırılması*”
- 10:30-10:45 Tartışma

3. SALON

MİLLİ MÜCADELE, BASIN VE PROPAGANDA

Oturum Başkanı: **Mirzahan EGAMBERDİYEV, Doç. Dr.** (El-Farabi Kazak Milli Ü, Almatı)

- 9:30-9:50 **Saime Selenga GÖKGÖZ, Doç. Dr.** (Hacettepe Ü, Ankara), “*Milli Mücadele ve Mustafa Kemal’ Aleyhinde Siyasî Propagandanın “Unutulmuş” Bir Örneği: Ömer Kâzım’ın ‘Kemalist Macera’ (1921) ve ‘Ankara ve Berlin’ (1922) Küapları*”
- 9:50-10:10 **Mehmet Emin ELMACI, Dr. Öğretim Ü** (Dokuz Eylül Ü, İzmir), “*Yeni Bulgular Işığında Mustafa Kemal Paşa’nın Samsun’a Çıkışı Öncesi Kamuoyunda Tanınması Konusu (1912-1919)*”
- 10:10-10:30 **Tattigul KARTAYEVA, Prof. Dr.** (El-Farabi Kazak Milli Ü, Almatı), “*Kazak ve Turkestan’ıye Vedomosti Gazeteleri Işığında 20. Yüzyıl Başı Kazak Basınında Türkiye Konulu Haberler*”
- 10:30-10:45 Tartışma

Kahve Arası: 10: 45-11:00

17 MAYIS 2019, CUMA

H.Ü. Tunçalp Özgen Kültür ve Kongre Merkezi, Beytepe

IV. OTURUM: 11.00 – 12.15

1. SALON

TÜRK İSTİKLÂL HARBİ VE SİYASETİ

Oturum Başkanı: **Tahir ORUCOV, Doç.Dr.** (Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Bakü)

- 11:00-11:20 **Yüksel KAŞTAN, Prof. Dr.** (Akdeniz Ü, Antalya), “*Alman Kaynaklarına Göre Sakarya Meydan Muharebesi*”
- 11:20-11:40 **Ömer Faruk DEMİREL, Dr.** (Berlin Teknik Ü, Berlin), “*Alman Penceresinden Mütareke Dönemi Türkiyesi*”
- 11:40-12:00 **Emre SARAL, Dr.** (Hacettepe Ü, Ankara), “*Mondros Mütarekesi Sonrasında Türk Cephelelerinde Faaliyet Gösteren Avusturya-Macaristan Askerlerinin Memleketlerine Geri Dönüşleri*”
- 12:00-12:15 Tartışma

2.SALON
BİLİM-EĞİTİM

Oturum Başkanı: **Tattigul KARTAYEVA, Prof. Dr.** (El-Farabi Kazak Milli Ü, Almatı)

- 11:00-11:20 **Vüsal ZÜLFÜGAROV, Dr.** (Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Bakü), “*XX. Yüzyılın Başlarında Türkiye ile Sovyet Azerbaycanı Arasındaki Bilimsel, Kültürel ve Eğitimsel İlişkiler Hakkında*”
- 11:20-11:40 **Gulnoz Halliyeva İSKANDAROVNA, Prof.Dr.** (Dünya Dilleri Ü, Taşkent), “*Kemal Atatürk ve Rus-Türk Bilimsel İlişkileri*”
- 11:40-12:00 **Mendigül NOĞAİBAYEVA, Prof.Dr. & Guljazira ABİKENOVA, Doç.Dr.** (El-Farabi Kazak Milli Ü, Almatı) “*1920 ve 30’lu Yıllarda Türk Bilim Adamlarının Çalışmalarında Latin Alfabesi Meselesi*”
- 12:00-12:15 Tartışma

3.SALON

MİLLİ MÜCADELE’NİN DIŞ YANKILARI

Oturum Başkanı: **Mehmet ŞAHİNGÖZ, Prof. Dr.** (Gazi Ü, Ankara)

- 11:00-11:20 **Gaffar Çakmaklı MEHDİYEV, Prof. Dr.** (Erciyes Ü, Kayseri), “*Kafkasya ve Mondros Müarekesi: Nuri Paşa’nın Azerbaycan Ermenilerine Müracaatları ve Andranik’in Ona Cevabı*”
- 11:20-11:40 **Roza ABDYKULOVA, Dr. Öğr Üyesi** (Kırgızistan-Türkiye Manas Ü, Bişkek), “*Rus Kaynaklarına Göre Milli Mücadele*”
- 11:40-11:55 Tartışma

Öğle Yemeği: 12:30 -14:00

Yer: Beyaz Ev, Hacettepe Ü

17 MAYIS 2019, CUMA

H.Ü. Tunçalp Özgen Kültür ve Kongre Merkezi, Beytepe

V.OTURUM: 14:00 – 15:15

1. SALON

ASKERİ BOYUTUYLA TÜRK İSTİKLÂL HARBİ

Oturum Başkanı: **Ali GÜLER, Dr.** (Hacettepe Ü, Ankara)

- 14:00-14:20 **Abdullah Cüneyt KÜSMEZ, Dr.** (Hacettepe Ü, Ankara), “*Eskişehir-Kütahya Muharebeleri Sonrası Geri Çekilme Harekâtı ile Sakarya Meydan Muharebesi’ndeki Savunma Harekâtının Askeri Doktrinel Özellikleri*”
- 14:20-14:40 **Suat AKGÜL, Dr. (Antalya)**, “*Ankara Zabıt Namzetleri Talimâhı Mezunu Şehitler*”
- 14:40-15:00 **Deniz KURT, Doktora Adayı** (Ankara Ü, TİTE) & **Erdal KORKMAZ, Doktora Adayı** (Ankara Ü, TİTE), “*Mondros Mütarekesi Ekseninde Türk Askeri Havacılığı*”
- 15:00-15:15 Tartışma

2. SALON

ÇEŞİTLİ YÖNLERİYLE MİLLİ MÜCADELE

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. Mehmet ÖZDEN** (Hacettepe Ü, Ankara)

- 14:00-14:20 **Mehmet ÇANLI, Prof. Dr.** (Hitit Ü, Çorum), “*İşgal Dönemi Suriye’de Fransızların Askeri Durumu ile İlgili Türk Genelkurmay Başkanlığı İstihbarat Dairesinin Hazırladığı Rapor Üzerine Bir Değerlendirme. (1920-1925)*”
- 14:20-14:40 **Ulvi KESER, Prof. Dr.** (Kıbrıs Amerikan Ü, Lefkoşa) & **Devran AKBAYRAM, Doktora Adayı** (Dokuz Eylül Ü, İzmir), “*Milli Mücadele Sürecinde Kıbrıs Türk Basını ve Mehmet Remzi Okan Üzerine Bir Değerlendirme*”
- 14:40-15:00 **Naile ASKER, Doç. Dr.** (AMBA Folklor Enstitüsü, Bakü), “*93 Harbi Sonrası Ruslara Bırakılmış Topraklarda Devlet Siyaseti ve Halk Ozanları*”

3. SALON

KAZAKİSTAN'DA ATATÜRK ALGISI

Oturum Başkanı: **Saima Selenga GÖKGÖZ, Doç. Dr.** (Hacettepe Ü, Ankara)

- 14:00-14:20 **Mirzahan EGAMBERDİYEV, Doç. Dr.** (El-Farabi Kazak Milli Ü, Almatı) “*Günümüzde Kazakistan Kamuoyunda Atatürk ve Milli Mücadele Algısı*”
- 14:20-14:40 **Zubiada SHADKAM, Doç. Dr.** (El-Farabi Kazak Milli Ü, Almatı) “*Kazakistan'daki Üniversite Öğrencileri ve Öğretim Elemanlarının Atatürk Üzerine Düşünceleri Üzerine Bir Değerlendirme*”
- 14:40-15:00 **Amancol Kalysh BORANBAYOĞLU, Prof.Dr.** (El-Farabi Kazak Milli Ü, Almatı) “*20. Yüzyılın İlk Çeyreğinde Kazakistan'ın Bölge Coğrafyasını İnceleyen Sovyet Kurumları*”
- 15:00-15:20 **Ziyabek KABULDİNOV, Prof.Dr.** (Çokan Valihanov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü, Almatı), “*Milli Mücadele ve Kazakistan'da Atatürk Sureti*”

Kahve Arası: 15.15-15.30

15:30-16:30 – DEĞERLENDİRME OTURUMU VE KAPANIŞ

Yer: H.Ü. Tunçalp Özgen Kültür ve Kongre Merkezi Büyük Salonu

SEMPOZYUM BİLDİRİ ÖZETLERİ

RUS KAYNAKLARINA GÖRE MİLLÎ MÜCADELE

Rusya İmparatorluğu ve ardından Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği devrinde Osmanlı Devleti ve onun mirasçısı olan Türkiye Cumhuriyeti tarihi üzerine bilimsel çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan Sovyet Birliği döneminde Atatürk ve Millî Mücadele, ardından da reformları hakkında bilgiler edinmek mümkündür. Özellikle Atatürk'ün ve Osmanlı Devleti'nin yıkılışı ile Türk millî mücadelesi üzerine eğilen bilimsel çalışmalar yapılmıştır. Böyle çalışmalara *Türkiye Tarihi* kavramlaşmasına yerleşen bilimsel ve bibliyografik eserler dışında ilmi dergilerdeki makaleler örnek gösterilebilir. Bu tür çalışmalar *Narodı Azii i Afriki (Asya ve Afrika Halkları)*, *Noviy Vostok (Yeni Doğu)*, *İstoriografiya i İstoçnovedeniye İstorii Stran Azii i Afriki (Asya ve Afrika Ülkelerinin Tarihi kaynakları ve Tarih yazıcılığı)*, *Tyurkologičeskiy Sbornik (Türkoloji Mecmuası)*, *Sovyetskoye Vostokovedeniye (Sovyet Şarkiyatçılığı)* v.b. bilimsel dergilerde yayınlanmıştır. Makalede bu tür çalışmalardaki bilgileri tasnif ederek Türk Millî Mücadelesi'nin Rusça Sovyet bilimsel çalışmalardaki yeri ve önemi üzerinde duruldu.

TURKISH NATIONAL STRUGGLE ACCORDING TO RUSSIAN RESOURCES

The history of the Ottoman Empire and Turkish Republic had been issues for scientific studies by the time of Russian Empire and then the Union of Soviet Socialist Republics. We can get information from Soviet scientific works about Atatürk, the Turkish National Struggle and revolutionary reforms. Especially Russian scientific studies were carried out on the National Struggle and Atatürk by the last ten decade of Ottoman State (1908-1918). Such scientific studies consist of books so as conventionally titled *History of Turkey*, articles in historical and political historical scientific journals and bibliographic works in Russian language. Such works were published in Soviet scientific journals such *Narodı Azii i Afriki (Peoples of Asia and Africa)*, *Noviy Vostok (New East)*, *İstoriografiya i İstoçnovedeniye İstorii Stran Azii i Afriki (The historical sources and historiography of Asian and African countries)*, *Sovetskoe Vostokovedenie (Soviet Orientalism)*. This paper focuses on the importance of Turkish National Struggle and classify the issues of Soviet studies.

ANKARA ZÂBİT NAMZETLERİ TALİMGÂHI MEZUNU ŞEHİTLER

1. Dünya Harbi içinde ve sonrasında Mütareke döneminde, Türk ordusunun subay yetiştirme düzeni bozulmuştu. 16 Mart 1920'de İstanbul'un resmen işgaliyle birlikte askerî okullar da işgal edildi. Türk Milli Mücadelesi'nin başlamasıyla birlikte düzenli bir ordunun kurulması için subay kadrolarına ihtiyaç duyulmuştu. Ankara'da Cebeci semtinde Abidinpaşa Köşkü ve çevresinde *talimgâh* statüsünde bir subay okulu oluşturulmuştur. Bu okulun ilk öğrencileri Milli Mücadele'ye katılmak için İstanbul'dan kaçıp Ankara'ya gelen askerî öğrencilerdi. Ayrıca yaş ve eğitim durumu uygun gençlerden de okula kayıtlar yapıldı. Bu okulda teorik ve uygulamalı bir eğitim uygulandı. Muharebeler ve askerî cephelerin ihtiyaçları dolayısıyla eğitim süresi önceki subay yetiştirme sürelerine göre daha hızlı ve kısa olmuştur.

Ankara Talimgâhı kısa yoldan milli ordunun ihtiyaç duyduğu subayı yetiştirmeye başladı. *Ankara Zâbit Namzetleri Talimgâhı*'ndan mezun olan subaylar cephelerde büyük yararlılıklar gösterdiler. Sakarya ve Büyük Taarruz'da düşmanın mağlubiyete uğratılmasında etkili oldular. Talimgâh'tan, ilk mezunların verildiği Ekim 1920'den yıl sonuna kadar çeşitli rütbe ve sınıfta toplam olarak 1.449 subay, 144 hesap memuru, 8 sanatkar mezun edilmiştir. Zâbit Namzetleri Talimgâhı hakkında çok az sayıda ve dar kapsamda çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Ancak bu çalışmalar Talimgâh'ın işlevini tam olarak ortaya koyacak kapsamda değildir. Atatürk bu okulu birkaç kez ziyaret etmiş ve ilk mezuniyet törenine katılarak bir konuşma yapmıştır. Ayrıca okulun hatıra defterini de imzalamıştır. Okuldaki eğitimler ve yürütülen faaliyetleri sürekli takip etmiştir. Abidinpaşa Köşkü'ndeki Zâbit Namzetleri Talimgâhı'ndan mezun olan subay adaylarının birçoğu Kurtuluş Savaşı'nın değişik cephelerinde muharebelere katıldılar ve kahramanca mücadele ettiler. Bu mezunlardan 50 kadarı çeşitli cephelerde şehit oldular. Sadece Piyade ve Süvari sınıfından şehit olanların sayısı 44'tür. Birçoğu da savaş meydanında yaralanarak gazî oldular veya malûlen emekli olmak zorunda kaldılar. Albay Nuri Pamir gibi daha sonraki savaşlarda da şehit düşenler oldu.

Bu bildiri ile Ankara Zâbit Namzetleri Talimgâhı'nda uygulanan eğitim ve Türk Milli Mücadelesi'ndeki rolü ve işlevi incelendi. Özellikle de hemen hiç bilinmeyen ve hakkında çalışma yapılmamış olan bu okuldan mezun olan subaylardan şehit olanlar, kısa biyografileri ile anlatıldı. Şehit biyografileri ve okulun işlevi konusunda Genelkurmay ATASE Arşivi'nden ve Milli Savunma Bakanlığı Askerî Arşivi'nden yararlanıldı. Ayrıca bazı anlardaki bilgiler de kullanıldı. Dönemin resmi gazetesi durumundaki *Hâkimiyet-i Millîye*'ye de başvuruldu.

MARTYRS GRADUATED FROM ANKARA MILITARY ACADEMY

During the First World War and after the armistice period, the Turkish army had broken the order of raising officers. Military schools were occupied with the official occupation of Istanbul on 16 March 1920. With the initiation of the Turkish national struggle, staff officers needed to establish a regular army. In the Cebeci District of Ankara Abidinpaşa pavillion and around an officer school was established. The first students of this school were military students who fled from Istanbul and came to Ankara to participate in the national struggle. In addition, the school was registered with the appropriate young people in terms of age and education. Theoretical and practical training was applied in this school. Due to the needs of the battles and military fronts, the training period has been faster and shorter than the training periods of the previous officers.

The school started to train the officer needed by the National Army in a short way. Officers who graduated from military school displayed great benefits on the fronts. They were effective in defeating the enemy in Sakarya and the Great Offensive. From October 1920 to the end of the year, the first graduates of the school graduated from various ranks and in the class, 1,449 officers, 144 account officers, 8 craftsmen. A number of studies have been carried out on *Ankara Military Academy* (Zâbit Namzetleri Talimgâhı) in a limited number of areas. However, these studies are not in the scope of this school's function. Atatürk had visited this school several times and made a speech by attending the first graduation ceremony. He also signed the school's memorabilia. The school continued to follow the trainings and activities. Many of the officers who graduated from this school at Abidinpaşa mansion participated in battles in different fronts of the Turkish war of independence and fought bravely. About 50 of these graduates were martyred on various fronts. Only the number of martyrs from the

infantry and cavalry class is 44. Many were injured on the battlefield and veterans or retired. In later wars, such as Colonel Nuri Pamir, there were casualties.

This paper will examine the role of education and role in Turkish national struggle of Ankara Military Academy. The biographies of the martyrs of the officers who graduated from this school will be explained. The military archives of the Ministry of National Defense and the General Staff ATASE Archives will be used in the field of martyr biographies and the function of the school. In addition, the information in some memories will be used. *Hâkimiyet-i Milliye* newspaper in the state of the official newspaper of the period will also be used.

93 HARBİ SONRASI RUSLARA BIRAKILMIŞ TOPRAKLARDA DEVLET SİYASETİ VE HALK OZANLARI

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı veya yerli halkın dediği gibi 93 Harbi'nin Osmanlı'nın mağlubiyetiyle bitmesi neticesinde bölgede 40 yıl süren işgal günleri başladı. 40 yıl boyunca ağır hayat şartlarıyla yaşayan Türk Müslüman nüfusun yalnız canları ve malları değil, sosyo-kültürel hakları da tehlike altındaydı. Bölgede resmi olarak bütün kültürel faaliyetler yasaklanıyor, düğünlerde bile şenlik ve müziğe izin verilmiyordu. Resmi dil Rusçaydı ve devlet idarelerinde Türkler dertlerini tercüman yardımıyla anlatıyorlardı. Yurtdışından bölgeye Kur'an-ı Kerim hariç bütün dillerde edebiyatın girmesi yasaklanmıştı. Bütün bunlara rağmen sözlü edebiyat durmadan gelişmekte, ozanların dilinden birçok folklor ürünleri, ağıtlar, türküler yayılmağa başlamaktaydı. Yaşanan zulüm, göçler, vatan özlemi, ölümler, ayrılıklar ağıtlarda, türkülerde, nanaylarda kendine yer buluyordu. Bundan başka savaş ve millet konusunda aşık tarzı türküler de bölge folklorunun çok önemli yaşanmış tarihin sözlü anonim edebiyata da yansımaya olacaktı. Bu çalışmada 93 Harbi ve sonrası bölge halkının yaşadığı ağır yaşam koşullarından bahs edilecek, Rusların bölgede uyguladıkları dil ve kültürel siyasetleri ele alınacak, başta Aşık Şenliği olmak üzere aşıkların bu dönemde milli ve dini kimlik uğruna korkmadan mücadeleye çağırın eserleri tahlil edilecektir.

RUSSIAN STATE POLICIES AND FOLK *OZANS* AFTER RUSSO-TURKISH WAR OF 1877-1878 IN THE ANNEXED TERRITORIES

1877-1878 Ottoman-Russian War (as the indigenous people say, 93 Harbi's), defeat of the Ottomans as a result of the occupation of the region began 40 years of occupation. Living for over 40 years in severe conditions after the invasion not only the Muslim Turks life and property but also culture was under threat. All cultural activities in the region were officially banned, even in the weddings festivities and music are not allowed. The region has been strategically and organically a part of Caucasian political and military borders and the official language was Russian. Turks had to use the help of interpreters to proceed with any matter in governmental offices. During this period, except The Qur'an, bringing in any literature in all languages from abroad into the region was forbidden. Despite this, oral literature in the forms of laments, ballads and other types of folklore were increasing in influence, folk singers; *ashiks*, *ozans* were prospering and performing their art. The pride of the Turkish-Muslim population, memorization of language, the folk heroism and national heroes in folkloric songs began to spread. During the war and longing for the homeland, migration experienced deaths and separations were the themes of *ashiks*. The songs of war and national issues are also a crucial part of the folk culture of the region. In this paper, we will talk about the heavy living conditions of the people of the region after the Russo-Turkish War of 1877-78 and after, the use of Russian, as official language and Russian cultural policies to the annexed region. Especially Ashuk Shenlik which present an opportunity to react, to fight the fear causing national and religious identity.

20.YÜZYILIN İLK ÇEYREÇİNDE KAZAKİSTAN'IN BÖLGE ETNOGRAFYASINI ARAŞTIRAN SOVYET KURUMLARI

Sovyet hükümetinin kurulmasından sonra, Kazakistan'ın bölge etnografyasını araştıran daimî bilimsel kurumları, bilimsel araştırma enstitüleri ve koruluklar organize edildi. Bölge etnografyası üzerine Kazakistan'ı Araştırma Topluluğu kapsamında ve Sovyetler Birliği'nin *kızıl kerven*, *kızıl aile* çareleri temelinde çok sayıda çalışmalar yapıldı. Bu dönemde, ülkenin doğal kaynaklarını geliştirmek, yeni hammadde kaynakları keşfetmek, sanayileştirmek, ülke imajını değiştirmek, Sovyet ve kültürel gelişim programını uygulamak için bilimsel araştırmalar yapıldı. Birkaç sürekli ve mevsimsel seferler Kazakistan'ın genel tabiatı üzerine araştırma yapma ve tarihi-arkeolojik kazılarla ilgili işlerle bereber yerel halkın kültürünü, dilini, sanatını, sözlü edebiyat örneklerini derleme-toplama ile ilgilendi. Yukarıda belirtilen konularla Kazak Devrimci Komiserliği'nin Tarihsel ve İstatistiksel Bölümü'nün hizmeti (1919), Maarif Komiserliği'nin eğitim, edebiyat, sanat, müze ve arşiv bilimsel bölümü (1920) ve 1921'den beri Akademik Merkezi, 1920'den başlayarak Kazakistan'ı Araştırma Topluluğu ve diğer organizasyonlar uğraştı.

FORMATION AND DEVELOPMENT OF STUDY OF LOCAL HISTORY OF KAZAKHSTAN IN THE 1920-1930s

After the establishment of the Soviet power in Kazakhstan (1917-1918) new government focused on the study of local history and also natural and productive forces and natural resources. Then a number of the state organizations, societies and research institutes have been builded. B 1918-1919 "scientific studying of old and recent last Kazakh edge and the Kazakhs in the geographical, historical and ethnographic relation" were in the center of attention of activity of Academy of history of material culture, the Commission on affairs of Turkestan, the Commission on affairs of studying of breeding structure of Russia (the USSR is later), historical and statistical department of Revolutionary committee on management of the Kazakh edge. In the 1920's the West Siberian department and the Semipalatinsk section of the Geographical Society were engaged in local history and ethnographic researches; Institute of studying of ethnic and national cultures of the East; Society of studying of Kazakhstan; The Academic center of the National commissariat of education of Kazakh ASSR as a part of the Main committee on affairs of the museums and Head department archiving; Turkestan committee on affairs of the museums and protection of ancient monuments, art and nature; Kazakh commission and Commission on a research of life of indigenous people of Turkestan; Selected committee on a research of federal and autonomous republics and other organizations. As a part of these organizations and institutes such prominent scientists as S.E. Malov, F.A. Fiyelstrup, A.A. Divaev, V.V. Bartold, A.N. Bukeykhanov, K.I. Satpaev, A.H. Margulan etc. took part.

KAFKASYA VE MONDROS MÜTAREKESİ: NURİ PAŞA'NIN AZERBAYCAN ERMENİLERİNE
MÜRACAATLARI VE ANDRANİK'İN CEVABI ÜZERİNE

4 Haziran 1918 tarihli Batum antlaşması ile yeni bağımsız üç Transkafkasya cumhuriyeti (Ermenistan, Gürcistan, Azerbaycan) tarih sahnesine çıkmış oldu. Bu cumhuriyetler uzlaşma anlaşmasına varsalar da kendi aralarında sorunlar sürdü. Ermenistan hem Gürcistan'a, hem de Azerbaycan'a karşı arazi iddialarından vazgeçmiyordu. 1917 Devrimi'yle Bakü, Ermeni-Bolşevik işgali altında idi. Enver paşanın küçük kardeşi Nuri Paşa'nın komutanlığında kurulan Kafkasya İslâm Ordusu 15 Eylül 1918'de Bakü'yü Ermeni-Bolşevik işgalinden kurtardı. Birinci Dünya Savaşı'ndan yenilgiyle çıkan Osmanlı Devleti, Mondros Mütarekesini imzalamaya mecbur kalmış ve Mondros Mütarekesi'nin 11 ile 15. maddelerinde belirtilen hususlara göre, Türk Birlikleri Azerbaycan'ı ve bütün Kafkasya'yı terk etmek zorunda kalmıştır. Türk birlikleri mütareke gereğince Azerbaycan'ı tahliye etmeye başlamışlar, fakat Nuri Paşa'nın emri ve izniyle bölgede bir miktar Türk subayı kalmıştır.

Türk ordusunun çekilmesinden ve İngiliz kuvvetlerinin bölgeye gelmesinden sonra Bakü Valiliği görevini üstlenen İngiliz General Thomson ilk olarak üç renkli (mavi-kırmızı-yeşil) ay-yıldızlı Azerbaycan bayrağının kullanılmasını yasaklamıştır. Kalan Türk birliklerine de, derhal Bakü ve Kafkasya'dan çekilmeleri ultimatoyunu vermiştir. İngiliz işgaliyle, artık Azerbaycan'da yeni bir dönem başlamıştır. Türk birlikleri çekilirken, Nuri Paşa'nın müsaadesi ile bazı Türk subayları Azerbaycan ve Kafkasya'nın diğer bölgelerinde kalmışlardır ki, daha sonra Rusya'daki savaş esiri bazı Türkler ve Anadolu'dan çeşitli zamanlarda göden kişilerle birlikte Kafkasya'da birçok faaliyet içerisinde bulunacaklardır. Bu faaliyetler ve Sovyet Rusya'nın *Kemalistler*e ilişkilerinde bazı kişilerin oynadıkları rol de araştırmamızın esas konusu olacaktır.

Bildiride Mütareke sonrası gelişen olayları konu alarak tarihimizde pek çok bilinmeyen bazı siyasi olayların analizi yapılacaktır, Mütareke'nin getirdiği Kafkasya gerçeği Ermeni kaynaklardan derlenerek dikkatlere sunulacaktır. Bunlardan biri Ermeni Ulusal Arşivi'nde bulunan, Ermeni araştırmacı Hamo Sukiasyan tarafından ortaya çıkarılarak belli siyasi amaçlar doğrultusunda kullanılan Nuri Paşa'nın 1918 "Çağruları"; Ermeni ahaliye müracaatlarıdır. Onlardan birincisi "Azerbaycan Ermenileri'ne" başlıklı müracaattır ki, onu Nuri Paşa 15 Ağustos 1918'de, henüz Bakü'nün kurtuluşundan bir ay önce yapmıştır. Nuri Paşa Ermenileri uyarıyordu: "*Bana malumdur ki, Karabağ ve çevresinde, Zengezur'da ve Gence'nin dağlık bölgesinde hazırlıklar yapıyorsunuz. Ben sizin içtinde her an yanmağa hazır olan düşmanlığın ateşini görüyorum. Devletle barışı tesis etme niyeti ile içtenlikle içtinde kök salmış bu düşmanlığın ateşini önlemek için size tavsiyede bulunuyorum...*" diye başlayan müracaatında (Ermenistan Ulusal Arşivi, f.252) onun tavsiyesi Ermenilerin silahları bırakması, meşru Azerbaycan hâkimiyetine tâbi olması, akan kanların durdurulmasıdır. Ermeni ahalisinin Andranik'in provokasyonlarına uymamaları önerilmektedir. Bu müracaatı yaparken Nuri Paşa'nın amacı açık ve belirgindi: "*Karabağ Azerbaycan Cumhuriyeti'nin ayrılmaz parçasıdır. Andranik ve onun gibiler, insan kanı ile ve İngiliz atımları ile sarhoş olmuş yasadışı haydutlar çetesinden başka bir şey değildir. Osmanlı İmparatorluğu Güney Kafkasya-Eski Transkafkasya'da, Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan cumhuriyetlerinden dışında başka bir hükümet ve kuruluşları tanımıyor*". İkinci bahsedeceğimiz çağrı Gence Ermenileri'ne yapılan müracaattır. Bu müracaatında yine Nuri Paşa Ermenileri uarmaktadır: "*Ermeniler... Sizi uyarıyorum Sakın sakın kalın. Siz de, aynen Türkler gibi aynı devletin öznelerisiniz ve ben sizlere diğerleri ile kıyasta ayırım yapmıyorum*". Bu müracaat 1918 yılı Eylül ayı başlarında yapılmıştır. Üçüncü çağrı Zengezur'da yaşayan tüm ahaliyedir. Bu da 1918 yılının 8-10 Ekimi'nde yapılmıştır. Ve adı geçen müracaatlara Andranik'in yanıtı olan belgeler de Ermenistan Ulusal Arşivi'nde bulunmaktadır. Andranik bu müracaatlardan sinirlenmiş ve Nuri Paşa'yı tehdit etmekten bile çekinmemiştir. Bildiride Andranik'in cevap yazısındaki bazı hususlardan bahsedilmiştir.

CAUCASUS AND ARMISTICE OF MUDROS: NURI PASHA'S ADDRESSES TO THE ARMENIANS OF AZERBAIJAN AND THE ANDRANIK'S RESPONSE

On 4 June 1918 the three new independent Transcaucasian republics (Armenia, Georgia, Azerbaijan) appeared on the stage of history after the Batumi Treaty was signed. Although these republics had a compromise agreement, but some problems were still remained between them, and Armenia did not give up its land claims against both Georgia and Azerbaijan. At the end of 1917, Baku was under the Armenian-Bolshevik occupation. On 15 September 1918, the Caucasian Islamic Army, which was formed under the command of Enver Pasha's younger brother of Nuri Pasha rescued Baku from the Armenian-Bolshevik occupation.

However, the Ottoman Empire, which was defeated in the First World War, was forced to sign the ceasefire Armistice of Mudros. According to the items mentioned in articles 11 and 15 of the Mudros, Turkish troops were forced to leave Azerbaijan and the entire Caucasus. Some unknown political events that took place in our history after the signing of the armistice pact must be analyzed. One of them is Nuri Pasha's "Addresses" to the Armenian population made in 1918 that are kept in Armenian National Archive. Armenian researcher Hamo Sukiasyan took it from the archive and seeks to use for political purposes. Nuri Pasha made his first address the Armenians of Azerbaijan on 15 August 1918 a month before the liberation of Baku. The second one was the address to the young Armenians. In this address, Nuri Pasha warns the Armenians by saying: "Armenians ... I warn you to be calm. You are the citizens of the same state as Turks, and I do not differentiate you from others. This address was made in early September 1918. The third address to all people living in Zengezur was made on 8-10 October 1918. However, Andranik's response to Nuri Pasha's addresses mentioned above was also found in the Armenian National Archive. In his response, Andranik was got irritated with these addresses and he even did not hesitate to threaten Nuri Pasha.

**İŞGAL DÖNEMİ SURİYE’DE FRANSIZLARIN ASKERİ DURUMU İLE İLGİLİ TÜRK GENELKURMAY
BAŞKANLIĞI İSTİHBARAT DAİRESİ’NİN HAZIRLADIĞI RAPORU ÜZERİNE BİR
DEĞERLENDİRME (1920-1924)**

Bu bildiriye, “İrak ve Suriye Ordusu I” isimli rapor tanıtılacaktır. Söz konusu bu rapor, bir kitapçık olarak Türk Genelkurmay Başkanlığı İstihbarat Şubesi tarafından hazırlanarak 1 Ocak 1925 tarihinde yayınlanmıştır. Gizli ve hizmete özel olarak hazırlanan kitapçık, toplam yirmi bir sayfadan oluşmaktadır. Sonunda dört adet harita bulunmaktadır. Kitapçığın Suriye bölgesi ile ilgili kısmı altı sayfadan oluşmaktadır. Bir de bölgenin haritası bulunmaktadır. Suriye veya Hatay bölgesi ile ilgili yapılan akademik çalışmalarda bu kitapçıktan söz edilmemektedir. Yine mevcut kullanılan kaynakların büyük bir kısmında, bölge ile ilgili siyasî konular ve Fransızlar ve işbirlikçilerinin bölge halkına zulümleri sık sık ele alınmıştır. Fransızların bölgedeki siyasî, askerî ve mali konularda durumunun değerlendirildiği bu raporda öncelikle I. Dünya Savaşı sonrası genel siyasî gelişmeler ele alınmıştır. Daha sonra, mali konularda birtakım değerlendirmeler yapıldıktan sonra, Fransa’nın bölgedeki askerî yapılanması ele alınmıştır. Bu rapor, her ne kadar kısa olsa da yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, içerisinde bulunduğu zor şartlara rağmen bölgedeki faaliyetleri dikkatlice takip ettiğini göstermesi bakımından önemlidir. Türkiye’nin bu bakış açısı, uzun vadeli bölge üzerindeki Türkiye’nin politikaları hakkında bazı ipuçları vermektedir.

MONDROS MÜTAREKESİ SONRASI OSMANLI ORDUSU'NUN YENİDEN TEŞKİLATLANDIRILMASI

Osmanlı İmparatorluğu, dört yıl boyunca değişik cephelerde savaştıktan sonra, 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi'ni imzalayarak savaştan çekildi. Mütareke gereğince askerlerini terhis etmeye başlayan Osmanlı İmparatorluğu, İtilâf Devletleri'nin bazı bölgeleri işgal etmesi üzerine bu bölgelerdeki birliklerini iç bölgelere çekti. Bu çekimle birlikte, 2 Nisan 1919'a kadar tüm ordu karargâhları lağvedildi ve ordu birlikleri kolordular şeklinde yeniden teşkilâtlandırıldı. Bu teşkilâtlanma sonucunda kurulan yeni birlikler ülkenin çeşitli bölgelerine konuşlandırıldılar. Bu teşkilâtlanma ve konuşlandırma faaliyetleri icra edilirken, yapılan tehdit değerlendirmesi ve ülke coğrafyasının askeri açıdan değerlendirmesi esas alındı. Buna göre, mevcut ve muhtemel her tehdit karşı bir kolordu görevlendirildi. Bu kolordular, ülkenin iç kesimlerini ve stratejik bölgelerini koruyacak şekilde, bu bölgelere gelen yaklaşma istikametleri üzerinde tertiplendirildiler.

THE REORGANIZATION OF OTTOMAN ARMY AFTER THE MUDROS ARMISTICE

After fighting four years on many fronts during The World War I, Ottoman Empire signed The Mudros Armistice on 30 October 1918 and withdrew from the war. When Allied forces occupied some regions, Ottoman Empire, which began to demobilize its troops in accordance with the armistice, started to withdraw its troops from these regions to inland areas. During this withdrawal, all army headquarters had been disbanded until 2 April 1919 and army troops were reconstituted as army corps. The new units, that had been reconstituted as a result of this reorganization, were deployed to various parts of the country. Carrying out of these reconstitution and redeployment activities were based on the threat assessment and the assessment of the geography of the country from a military point of view. According to these assessments, one army corps was commissioned against every present and possible threat. These army corps, redeployed on the direction of approaches, coming to the inner parts and the strategic areas of the country, in a way that protects these areas.

İNGİLİZLER VE MUSTAFA KEMAL'İN ANADOLU'YA GEÇİŞİ SORUNU: YENİ BİR YORUM DENEMESİ

Atatürk'ün fiili olarak İngilizlerin de içinde olduğu mütteliklerin işgali altında bulunan İstanbul'dan Anadolu'ya geçişi tarihçilerin analiz etmeye çalıştıkları bir problem alanı olmuştur. Bununla birlikte dönemi (1918-1919) ele alan çalışmaların çoğunda konunun ayrıntılı bir şekilde ele alınmadığı da göze çarpmaktadır. Oysa bu konu çok daha etraflı bir incelemeyi hak etmektedir. İngiliz kontrolü altındaki İstanbul'dan Mustafa Kemal Paşa geniş yetkilerle nasıl Anadolu'ya geçebilmiştir? Böylesi bir araştırma için öncelikle şu noktaların saptanması gerekmektedir: İngiliz işgal kuvvetlerinin öncelikleri nelerdir? İngiliz işgal güçlerinin tehdit algılaması nedir? İngiliz istihbaratının Osmanlı ordusunun önde gelen subayları hakkında sundukları değerlendirmeler ve bu çerçevede Mustafa Kemal Paşa hakkındaki değerlendirmeleri nelerdir? Bu sorulara verilecek cevaplar, Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'ya nasıl geçebildiğini de açıklayacaktır. Bu doğrultuda yapılan araştırma sonucunda şu hususları saptamak mümkündür: İngiliz işgal gücünün önceliği, Mondros Mütarekesi sonrasında teslim olmayı reddeden ya da Mütareke koşullarını uygulamayı yavaşlattığı düşünülen komutanların görevden alınmasıydı. Bunların bir kısmı daha sonra Malta'ya sürüldü. Buna ek olarak, tehlikeli olduğu düşünülen İtihatçıların tutuklanması düşünülmüyordu. Bunda Ermeni ve Rumların şikâyetleri etkili olmuştur. Bu konuyla İngiliz Yüksek Komiserliği'nde görevli Andrew Ryan özellikle ilgilenmişti. İngiliz görüşü, Mondros Mütarekesi'yle İstanbul'un ve padişahın kontrol altına alınmasından sonra tek enerjik güç olarak görülen İtihatçı örgütçülerin yakalanmasını Türkiye'nin etkisiz hâle getirilmesi açısından esas alan bir yaklaşıma dayanıyordu. Ordu içindeki milliyetçi subaylar hakkındaki değerlendirmelerinse aynı titizlikle yürütülmediği görülüyor. Lord Curzon'un Türklerin Anadolu'nun bir kısmından da mahrum edileceklerini anlayınca direniş geçecekleri yönündeki uyarıları etkili tedbirlerin alınmasına yol açmadı. İngilizlerin bir istihbarat raporunda tehlikeli kişiler arasında sayılmasına karşın Mustafa Kemal ise, padişah ve İngilizlerin onu, kendilerine düşman bir kişi olarak algılanmasını önleyecek telkinlerde bulundu. İngilizlerin uyarıları karşısında Anadolu'daki hareketleri İstanbul adına kontrol altına almak için oluşturulan ordu müfettişliklerine ilk atanan aslında Mustafa Kemal değildi. Buna karşın ancak onun atanmasından sonra direniş yönündeki faaliyetler iyice etkinleşti ve İngilizler gafil avlandıklarını fark ettiler. Bunda Mustafa Kemal'in padişahın güvenini kazanmış olması, İTC (İtihad ve Terakki Cemiyeti) zamanında başarılarının çok ön plana çıkarılmaması ve emperyalist kibir de büyük rol oynadı.

THE BRITISH AND THE QUESTION OF MUSTAFA KEMAL'S DEPARTURE TO ANATOLIA: AN ATTEMPT AT A NEW INTERPRETATION

Atatürk's departure from Istanbul which was de facto under the occupation of Entente powers including Britain to Anatolia has been a question which the historians have been trying to analyze. Nevertheless, it's noticeable that most of the studies which deal with that period (1918-1919) don't have a comprehensive analysis of this question. However this subject deserves to be dealt with in a more comprehensive way. How could Mustafa Kemal Pasha depart from Istanbul -which was under the control of the British- to Anatolia, while having such an extensive authority? For such a research, one has to find out the following: What were the priorities of the British occupation force? What were the British intelligence's assessments of the prominent generals of the Ottoman Army including Mustafa Kemal Pasha? The answers of these questions would explain the departure of Mustafa Kemal from occupied Istanbul. In this research which is conducted in this direction these points can be determined: The priority of the British occupation force was to remove the commanders from their posts who refused to surrender after the Armistice of Mudros or tried to decelerate the application of the terms of the Armistice. Some of these commanders were exiled to Malta, thereafter. Moreover the British planned to arrest the Unionist who were considered as dangerous. The complaints of some Armenians and Roms had an effect on these arrests. Especially Andrew Ryan who worked for British High Commissioner in Istanbul dealt with this issue. British point of view was based on the assumption that after having the control of Istanbul and forcing the sultan for obedience by abusing the terms of the Armistice of Mudros it was needed to capture important Unionists who were regarded as the members of the sole energetic organisation of the country to subjugate

Turkey. However it's understood that the nationalist commanders of the Ottoman Army weren't investigated with the same rigorous approach. Also Lord Curzon's remarks about a possible resistance after the Turks learned that they would lose not only Mesopotamia and European parts of their country but also some parts of Anatolia, didn't urge British authorities to take more effective measures. Although he was considered as one of the dangerous commanders in one British report, Mustafa Kemal tried to win sultan's confidence and refrained to be seen as an enemy of Britain. In fact, Mustafa Kemal was not the first commander that was appointed as an army inspector to control the movements in Anatolia for İstanbul, in the face of British warnings. But only after his appointment the resistance began and the British realized that they were caught unawares. Mustafa Kemal's success to win sultan's confidence, the censure on his military successes in press during Unionist governments and imperialist arrogance of Britain played key roles in this fact.

ALMAN PENCERESİNDEN MONDROS DÖNEMİ TÜRKİYESİ

Bildiride Almanya Federal Arşivi'nde bulunan 14 sayfalık bir rapor ana kaynak kabul edildi. Alman Dışişleri Müsteşarı'nın kaleme aldığı bu raporda Türkiye'nin içinde bulunduğu durum Londra Konferansı sonrasında kadar özetlenmiştir. Raporda dikkatler Ankara hükümetinin diplomatik ve askeri başarısına çekilmiştir. Türkiye'nin Anadolu'ya hapsedildiği bir zamanda dahi Türkiye'nin aslında uluslararası arenada nasıl etkili olduğu vurgulanan raporda birçok olayın perde arkası yorumlanmaktadır. Raporda özellikle İngilizlerin Hindistan ve Fransızların Kuzey Afrika sömürgelerinde karışıklık çıkacağından çekindikleri için Ankara ile ilişkilerini düzeltmeye çalıştıkları vurgulanmaktadır. Yunan kralı Konstantin'in 20 Aralık 1920 Atina'ya dönmesi Yunanistan'da ikiye yol açıp Türkiye'nin işine yaradı şeklinde yorumlanmıştır. İtilâf devletlerinin 21 Şubat 1921 tarihinde tertipleedikleri Londra Konferansı'na geniş yer verilen raporda Türklerin diplomatik başarılarının altı çizilmiştir. Her ne kadar Bekir Sami Bey'in Lonra'da yaptığı anlaşmaları Ankara tanımaya da Ankara hükümetinin Londra'da kazançlı çıktığının altı çizilmiştir. Bildirinin ikinci kaynağı ünlü oryantalist Carl Heinrich Becker'in Eğitim Bakanı olduğu dönemde *Deutsche Welle* radyosunda yaptığı dört konuşmadan birincisidir. Bu konuşmaların metinleri C.H. Becker'in teresinde¹ bulunmaktadır. Bu konuşmalarda Birinci Dünya Savaşı sonrası Türkiye'nin durumu ele alınmıştır. Becker'e göre Türkiye'nin savaşa dahil olması Türk ve Alman devlet adamlarının ortak görüşü, tarihi gerekliliktir. Çanakkale'de Breslau ve Goeben gemilerinin ve Kutu'l-Âmare zaferinin unutulmayacağı belirtilmiştir. Ermeni devleti ve Kürtlere özerklik konusunda İngilizlerin desteğini azaltmalarına sebep olarak Mustafa Kemal'in başarılı olmasını göstermiştir. Türk milletinin mukavemet gücünün İtilâf devletlerinde küçümsendiğinin altını çizen Becker İzmir'in işgalinin milli duyguları alevlendirdiğini ve milletin Mustafa Kemal'in etrafında kenetlendiğini belirtmiştir. Becker'e göre Mustafa Kemal'in önündeki en ciddi rakipler Ermeniler, Yunanlılar, Fransızlar ve İngilizlerdi. Ütopik olarak görül planı Mustafa Kemal bunlara karşı başarılı bir şekilde yürütmüştür.

TURKEY IN THE MOUDROS ARMISTICE PERIOD FROM THE GERMAN PERSPECTIVE

The first source of the lecture is a 14-page report, which is located in the German Federal Archives. The report, written by The Secretary of State, summed up the events until after the London Conference. In the report, the emphasis is on Turkey's diplomatic and military achievements. He explained that Turkey's importance as a country was on an international level, even if it was entrapped in Asia Minor, and he commented on the background of various events. The report also emphasized that the English and French worries about possible restlessness in their colonies that could have been caused by the Muslim population. That's why they wanted to improve their relationships with Turkey. The return of the Greek king Constantine on 20.12.1920, splintered the Greek army and politics. In the report, it is commented as this disunity and chaos in Greece that followed the return of the King helped Turkey. The report gave the London Conference an important place. Even though Bekir Sami's agreements with the Italians and French were not ratified by the government in Ankara, Turkish diplomats are considered as successful in the report. Turkey gained many advantages in London. The second source of the lecture are the radio lectures given by the famous Orientalist Becker in his time as a minister in the Weimar Republic. The texts of his radio lectures are located in his estate in Secret Archives in Berlin. The first lecture presented the situation of Turkey after the First World War. According to Becker, the entry of Turkey into the First World War was a joint decision of the German, the Turkish statesmen and it was also a historical necessity. The victories in Çanakkale, Kutu'l Amare and the ships of Breslau and Goeben will never be forgotten. After Mustafa Kemal succeeded, the British reduced their support to the Armenians and Kurds. According to Becker, the British underestimated the resistance power of the Turks. The occupation of Izmir by the Greeks reaffirmed the national sentiment of the Turks and connected them all around Mustafa Kemal. According to Becker, the main opponents of Mustafa Kemal were the Armenians, English, French and Greeks. His plan was considered as utopic, but he successfully implemented his plan.

¹ Geheimes Staatsarchiv preussischer Kulturbesitz Berlin. VI. HANI Carl Heinrich Becker, No. 8130.

GÜNÜMÜZDE KAZAKİSTAN KAMUOYUNDA ATATÜRK VE MİLLİ MÜCADELE ALGISI

Sovyet dönemi Kazakistan tarihçiliğinde Türkiye'nin 20. yüzyıl başındaki gelişmeler, Milli Mücadele ve Atatürk'ün şahsı ile yaptığı reformlar genel itibariyle Sovyet ideolojisi çerçevesinde araştırılmış, yazılmış ve kamuoyunda bu yönde tanınmıştır. Bu dönemde ortaokul ve üniversite tarih derslerinde Atatürk dönemindeki Türkiye tarihi 50 dakikalık derste anlatılmıştır. Günümüzdeki bağımsız Kazakistan'ın eğitim programında bu gelenek ne yazık ki hâlâ devam etmektedir. Bu vesile ile ele aldığımız konu günümüzde Kazakistan kamuoyunda Milli Mücadele, Atatürk imajı ile Kazak gençleri arasında Atatürk algısını ortaya koymaktadır. Çalışmada Kazakistan'ın günümüzdeki resmî ve özel gazetelerde Atatürk hakkındaki makaleler ile üniversite gençleri arasında dağıtılan sosyolojik anketlerin sonuçları Atatürk'ü ne kadar tanıdıkları, nasıl tanıdıkları ve siyasi tutumunun algısı araştırılmıştır. Bu veriler çerçevesinde elde edilen ilk bulgulara göre, Kazakistan basınında çoğunlukla Kazak Milli Mücadele önderi Alihan Bökeyhanov ile Atatürk arasındaki paraleller yapıldığını, Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'ni kuruluşundaki reformlar, Nursultan Nazarbayev ve Atatürk arasındaki benzerlikler hakkındaki Kazak Türkçesi ile yazılan ilmi araştırmalar ve tanıtım makaleleri yer almaktadır. Böylelikle ele aldığımız tebliğde Kazakistan'da üniversite öğrencileri (200 öğrenci) arasında yapılan sosyolojik araştırmalar sonucunda elde ettiğimiz veriler çerçevesinde iki ana başlık çerçevesinde Atatürk algısını ortaya koymayı hedeflemekteyiz. İlk olarak Kazakistan basınındaki genel olarak Kazak Türkçesinde yayınlanan Atatürk hakkındaki makalelerin sayısı, onların içeriği ve bibliyografyası incelenecektir. İkinci olarak, Kazak gençleri arasında Atatürk'ün imajı ve Türkiye Cumhuriyeti tarihine olan ilgi ele alınacaktır.

THE PERCEPTION OF ATATURK AND TURKISH NATIONAL STRUGGLE IN KAZAKH PUBLIC OPINION OF POST-INDEPENDENCE ERA

Kazakhstan's Soviet historiography in Turkey XX. YY. The developments in the beginning, the National Struggle and the reforms of Atatürk with his person have been researched, written and publicly recognized in the Soviet ideology. This period in history lessons in school and university Atatürk period of Turkey's history is described in a 50-minute lesson. This tradition is still unfortunately still continuing in the current education program of independent Kazakhstan. In this context, the subject of the present issue shows the perception of Atatürk among the Kazakh people and the image of Atatürk in the public opinion. In this study, the results of the sociological surveys distributed among university students and the articles about Atatürk in the official and private newspapers of present day Kazakhstan were examined how they knew, how they knew and their political attitude. According to preliminary findings obtained in the framework of this data, in press Kazakhstan mostly Kazakh National Movement leaders that the parallel made between Alikhan Bökeyhanov with Atatürk reforms Atatürk's Republic of Turkey organizations, Nursultan Nazarbayev and Atatürk between written in Kazakh Turkish about the similarities scientific research and promotional articles is located. As a result of the sociological research conducted among university students (200 students) in Kazakhstan, we aim to present the perception of Atatürk within the framework of two main headings. Firstly, the number of articles, their content and bibliography will be examined. Second, interest in the history and image of Atatürk's Republic of Turkey will be discussed between Kazakh youth. The research on the article was investigated on classification, sociological survey, comparative method.

**YENİ BULGULAR IŞIĞINDA MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN SAMSUN'A ÇIKIŞI ÖNCESİ
KAMUOYUNDA TANINMASI KONUSU (1912-1919)**

Mustafa Kemal Çanakkale'deki başarılarından itibaren tanınmaya başlamış ve daha sonra da ülkenin kurtarıcısı ve çağdaş dünyaya adım attıran kişi olarak tarihe geçmiştir. Ancak o, daha tarih kitaplarına geçmeden önce tarihe geçmiş bir kişiliktir. Mustafa Kemal'in, 1912 yılından itibaren ama özellikle de Çanakkale Savaşı'ndaki başarılarından sonra da daha yaygın bir şekilde, basında fotoğraflarının yayımlandığı, isminin geçtiği ve 1919'a gelindiğinde onun kamuoyunda tanınan ve bilinen bir kişilik olduğu bilinmektedir. Bu çalışmamızda Mustafa Kemal Atatürk'ün 1912 ile 1919 arasında iç ve dış basında isminin ve fotoğraflarının kronolojik bir tanıtımı yapılacak ve onun kamuoyunda tanınan bir kişi olduğu ortaya konulacaktır. Özellikle basında ondan söz eden ve fotoğrafının basıldığı ilk yayınlar yeni bulgular eşliğinde değerlendirilecek ve Mustafa Kemal'in basında yayımlanan bilinen en erken fotoğrafları ve haberleri ilk kez tarih dünyasına tanıtılacaktır. Ayrıca, 1918 Kasım ayında İstanbul'a geldiğinde de birçok gazetede Mustafa Kemal'in İstanbul'a geliş haberleriyle fotoğrafları, Vahdettin ile görüşme haberlerinin basına nasıl yansıtıldığı da görsel malzemeler eşliğinde basından aktarılarak, Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışına ortam hazırlayan gelişmeler değerlendirilecektir.

**IN THE LIGHT OF NEW FINDINGS RECOGNITION OF MUSTAFA KEMAL PASHA BEFORE
HIS ARRIVAL IN SAMSUN (1912-1919)**

Mustafa Kemal started to be known since his successes in Çanakkale and later became the savior of the country and the person who stepped into the contemporary world. However, he is a person who has gone down in history before he has entered into historical books. It is known that in 1919 he was known in public. In this study, a chronological presentation of the names and photographs of Mustafa Kemal Atatürk in the internal and external press will be made between 1912 and 1919 and It will be revealed that Mustafa Kemal is a known person in the public opinion. Especially the first publications that mention the Mustafa Kemal in the press and whose photograph is printed, will be evaluated with new findings and Mustafa Kemal's earliest known photos and news published in the press will be introduced to the world of history for the first time.. In addition, when Mustafa Kemal came to İstanbul in November of 1918, news and photos about him in newspapers and interviews with Vahdettin will be conveyed to the press through visual materials.

PEYAMİ SAFA'NIN MİLLİ MÜCADELE'NİN ÖNCÜLERİ BİYOGRAFİLERİ: REFET PAŞA BİYOGRAFİSİ ÜZERİNE

20.yüzyıl Türk edebiyatı ve düşünce dünyasının önemli ve üretken temsilcilerinden biri olan Peyami Safa hakkında yapılan çalışmalarda, onun eserleri detaylı bir şekilde değerlendirilmekle birlikte biyografi yazılığını yönü ve biyografileri üzerinde yeterince durulmamıştır. Peyami Safa aynı zamanda, *Süngülerin Gölgesinde*, *Mahşer*, *Sözde Kızlar*, *Biz İnsanlar* gibi Birinci Dünya Savaşı ve Millî Mücadele dönemini ele aldığı birçok eserini basan ve Orhaniye Matbaası tarafından yayımlanan Millî Mücadele önderlerinin biyografilerini kaleme almıştır. Başta Mustafa Kemal, Kâzım Karabekir, İsmet Paşa, Fevzi Paşa ve Rauf Bey gibi Millî Mücadele'nin öncüsü on kişiye ait olan bu biyografiler, Millî Mücadele duygularının henüz soğumadığı bir sırada kaleme alınmış ve türünün ilk örnekleri olması açısından önemli olduğu gibi yazarın savaş temalı eserleri ile eş-zamanlı yazılması açısından da ayrı bir değer taşımaktadır. Bu biyografi çalışmalarından biri de Refet Paşa hakkında olup *İstanbul'un İlk Şerefli Mînessili Refet Paşa* başlığı ile yayımlanmıştır. 1923 sonu veya 1924 başlarında yayımlandığını tahmin ettiğimiz bu biyografide Peyami Safa, Refet Paşa'nın hizmetlerini ve kişiliğini izah ederek başladığı çalışmasına Paşa'nın orduda ve Anadolu'daki hayatına değinir. TBMM hükümetinin İstanbul temsilciliğini yaptığı dönemi bizzat katıldığı bazı anıları ile ele alarak kişiliği ve hizmetlerine ele almaktadır. Özellikle Refet Paşa'nın komutanlığı ve idare adamlığı hakkında yaptığı yorumlara ve onun Millî Mücadele'nin özellikle iç cephesinde verdiği hizmetlere değinir. Gözlemlerini de katarak, TBMM hükümetinin İstanbul'da hâkimiyet tesisi ve "bu kansız ve sarsıntısız inkılâbı Refet Paşa ve karargâhına borçlu olunduğu" üzerinde durur ve tedbirli ve uyanık şahsiyetiyle her buhranlı zamanda Türk'e atfedilen "idare ve teşkilât kabiliyetsizliği" iddiasını başlı başına çürüttüğünü ifade eder. Refet Paşa'nın İstanbul'da gazetecilerle konuşmalarında ele alınan konulara değinerek onun, mutedil ve mantıklı bir inkılâpçı ruhu taşıdığını, yeni inkılâbın üçayağı mahiyetinde olan milliyet, asrılık ve dindarlık arasındaki dengeyi korumayı başarmış olmanın pek az aydına nasip olduğunu bildirir. Genellikle bu dengenin ihlâl edilerek, üç prensipten biri lehine diğerlerinin ihmal edildiğini söyler. Refet Paşa'nın bu dengeye önem verenlerden biri olduğunu, Türk'ün aynı zamanda milliyetperver, dindar ve terakkiperver olabileceğini anlamış olduğunu açıklar.

PEYAMİ SAFA'S BIOGRAPHIES OF TURKISH NATIONAL STRUGGLE PIONEERS: HIS REFET PASHA'S BIOGRAPHY

In his works about Peyami Safa, who was one of the important and productive representatives of 20th century Turkish literature and intellectual world, his works were evaluated in detail and his biographies and biographies were not considered enough. Peyami Safa has also published the biographies of the National Struggle leaders published by Orhaniye Printing Press, which has published many works in the Shadow of the Sunnis, the Judgment, the Pseudo-Girls, the First World War and the National Struggle. These biographies belonging to ten people, especially Mustafa Kemal, Kâzım Karabekir, İsmet Pasha, Fevzi Pasha and Rauf Bey who are the forerunners of the national struggle, were written in a period when the national struggle emotions were not yet cooled down and it was important for being the first examples of his genre. It has a special value in terms of time writing. One of these works is about Refet Pasha and it was published with the title of *olup Refet Pasha, İstanbul's first honorary representative*. In this biography, which we predicted to be published in the end of 1923 or the beginning of 1924, Peyami Safa starts his work by explaining the services and personality of Refet Pasha and touches on the life of the Pasha in the army and in Anatolia. He refers to the personality and services of the TGNA government in his memoirs in İstanbul. Especially Refet Paşa's comments on the command and administrative manhood and Paşa's national struggle, especially on the internal side of the services provided. He added his own observations and stated how the Turkish Grand National Assembly established Dominion in İstanbul, that this bloodless and unshakable revolution owes to Refet Pasha and his headquarters, and that he disproved the claim of "administration and organization incompetence" attributed to Turk in every crisis. In his speech with journalists in İstanbul, Refet Pasha stated that he was a moderate and logical revolutionary spirit, and he stated that it was only a small part of being able to maintain the balance between nationalism, nobility and religiosity,

which is the triumphant nature of the new revolution. In general, this balance is violated and one of the three principles is neglected in favor of others. He explains that Refet Pasha was one of those who cared about this balance and that he understood that the Turk could be nationalist, pious and progressive at the same time.

MÜTAREKE DÖNEMİNDE RUM ÇETELERİNİN UYGULADIKLARI TERÖREYLEMLERİ

Türkiye’de faaliyet gösteren Rum çeteleri, Mütareke döneminde Yunanların İzmir’i işgali ile birlikte ortaya çıkmaya ve terör eylemlerini yürütmeye başlamışlardır. Yunanistan, Mondros Mütarekesi ve sonrasında yaratılan uygun ortamı fırsat olarak görmüş, Türkiye’de yaşayan Rumları teşkilatlandırarak bunları Türkiye ve Türklere karşı kullanma yoluna gitmiştir. Fener Rum Patrikhanesi’nin öncülüğünde gelişen bu teşkilatlanma çalışmalarında, “Büyük Yunanistan” konusunda yüreklendirilen yerli Rumlar da seferber olmuşlardır. Rum çeteleri tarafından Türk köyleri yakılmış, Türklerin para, ziynet ve ev eşyalarına el konulmuştur. Gasp, hırsızlık, soygun, dayak, yaralama ve öldürme Rum çetelerinin uyguladıkları yöntemler arasındaydı. Ayrıca Rum çeteleri tarafından erkek-kız ve küçük-büyük ayrımı yapılmaksızın tecavüzlerde bulunulmuştur. Anadolu’da ve Trakya’da faaliyet gösteren Rum çeteleri yapmış oldukları terör eylemleri ile Yunan işgal siyasetinin gerçekleşmesine yardımcı olmuşlardır. Yapılan bu çalışma ile Mütareke döneminde Yunanistan ve Fener Rum Patrikhanesi’nin desteğini alan Rum çetelerinin Anadolu ve Trakya’daki faaliyetleri ve yapmış oldukları terör eylemleri inceleme konusu yapılmıştır.

TERROR ACTS OF GREEK BANDITS IN THE MUDROS ARMISTICE PERIOD

Greek gangs operating in Turkey, the Greeks emerged with the Armistice Period occupation of İzmir and started to carry out terrorist acts. Greece, which has seen the creation of the Mudros Armistice and after appropriate environment as an opportunity, Greeks living in Turkey by organizing them chose to use against Turkey and Turks. In this organization, which was under the leadership of the Fener Greek Patriarchate, local Greek Greeks who were encouraged about “Great Greece” were also mobilized. Greek bandits burnt Turkish villages, took the money, ornaments and household goods of Turks. The basic duties of the these Greek bandits were usurpation, theft, robbery, trashing, wounding and killing girl or boy, young or old without any exclusion. Greek bandits did violation. The Greek bandits operating in Anatolia and Thrace have helped the Greek occupation policy with their terrorist acts. With this study, the activities of the Greek bandits, which had the support of Greece and the Fener Greek Patriarchate during the Armistice period, in Anatolia and Thrace, and their terrorist activities were examined.

**MİLLÎ MÜCADELE VE ‘MUSTAFA KEMAL’ ALEYHİNDE SİYASİ PROPAGANDANIN
‘UNUTULMUŞ’ BİR ÖRNEĞİ: ÖMER KÂZIM’IN *KEMALİST MACERA* (1921) VE *ANKARA VE
BERLİN* (1922) KİTAPLARI**

Bu bildiriye ÖMER KÂZIM’ın ‘unutulan kitaplar’ sınıfına alınabilir ve pek de hacimli olmayan iki kitabı tartışıldı. Bu iki kitap, aktüel ‘siyasî ahval’i yani I. Dünya Savaşı ertesini, 1917 Ekim Devrimi ve etkilerinin Anadolu’da, İslâm dünyasında ve Batı’da yarattığı ortam ve Anadolu’nun savaşın ‘galipleri’nce işgali ile bu işgal karşısında başlayan Kuva-yı Milliye ve Müdafaa-i Hukuk örgütlenmesi, nihayet Milli Mücadele zemini tarif eder. Söz konusu iki kitap, Türk Millî Mücadelesi’nin lideri Mustafa Kemal Paşa’nın (Atatürk) 19 Mayıs’ta uygulayacağı milliyetçi siyaset ve bu mücadeledeki rolü, gücü ve taşıdığı değer aleyhindeki içeride ve dışarda biçimlenmiş bir tarih mühendisliğinin ürünü de sayılabilir. Bu noktada Mondros Mütarekesi sonrası kamuoyu inşasının malzemesi olan Türk (İstanbul ve Anadolu) ve yabancı siyasî neşriyatın (tarih, dış politika vd. konulu), daima gazeteciliğin, kitaplaştırılan gazete dizi yazılarıyla öne çıkan dış politika muhabirliğinin ve yazarlığının da bir parçasıdır.

Türk veya Türk olduğu izlenimini zayıf veya güçlü bir biçimde verenler yanında yabancı yazarların (tarihi, gazeteci-muhabir, diplomat, asker vd. mesleklerden) gerçek veya müstear adlarla kaleme aldıkları, hedefi Millî Mücadele ve özellikle onunla özdeş ‘Mustafa Kemal’ aleyhine (lehine veya ‘gözlemci’ özelliğiyle) siyasî edebiyat (dolayısıyla neşriyat) üzerine Cumhuriyet dönemi Türk tarihçiliğinin Millî Mücadele tarihi ve 1923 sonrası Atatürk devri üzerine kamuoyu, basın-yayın alanına yerleşen incelemeler vardır. Prof. Yahya Akyüz’ün önemli çalışmasında *Ömer Kâzım*’ın (?) bu iki kitabı zikredilir. Millî Mücadele ve Mustafa Kemal Paşa (Atatürk) aleyhine Türk veya yabancı siyasî edebiyat kendi içinde bu bildiri çerçevesinde sınıflandı: yazar, Türk mü yabancı mı? Eserin ve yazarın hangi zamana yerleştiği, siyasî kimliği/mesleği, yayın yılı; eserin tartışarak gönderdiği kronoloji (hangi yıllar: ‘Şark Meselesi’, ‘Türk Meselesi’ döngüsü, 1908-1918, 1917 ve sonrası, 1914-1918, 1918-1922, 1923’ten 1940’ların sonuna) ve atf eserlerin anlatı türü (kitap/makale/risale/röportaj/hatırat) ve hangi dilde kaleme alındığı da önemsendi. Ömer Kâzım’ın gerçek bir kişi, yani muhayyel bir yazar olup olmadığı, gerçek adının Ömer Kâzım mı olduğu, ‘sahte’ bir kişi değilse müstear ad mı kullandığı gibi sorular soruldu. Her iki kitabın içeriği üzerine bilgi verildi, değerlendirmeler dönem kaynaklarıyla ve referans tarih incelemeleriyle de tartışıldı. Her iki kitabın tezin oluşturan kaynaklara; yazarın tezini güçlendiren yabancı veya Türk gazete yazıları ve kitaplara da ulaşılmaya çalışıldı. Millî Mücadele aleyhinde kendi devrinde de “uçuşmuş” ve kalıplaştırılmış, söylem alanı da yaratmış tarih mühendisliğinin imalatı siyasî tezler Ömer Kâzım’ın kitaplarında da serilmiştir. İç ve dış; uluslararası, doğrusu I. Dünya Savaşı sonrası ‘yeni düzen’ bağlamında Avrupa iç kamuoylarını yönlendirici, Millî Mücadele’yi ve Mustafa Kemal’i, temsil ettiği siyasî düşünceyi ve faaliyetini (‘Milliyetçilik’, ‘Türkçülük’, ‘İstiklâliyet) karalamaktan ayrı, bu mümkün değilse, doğrunun yerine yanlışın geçtiği, sözcük oyunuyla da “bulanıklaştırıcı”, manipülatif-operatif söylem oluşturma, İtilâf güçlerinin ve İstanbul hükümetinin ayrı ayrı ve fakat çıkarları doğrultusunda birleşen siyaset metodolojisi idi. Kitaplar açısından değerlendirme yapılırken görüldü ki Ekim 1917 (Bolşevik) devriminde devrimcilerin erken iktidarını ve kuracakları ‘Yeni Rusya’yi ideolojik olarak kalıplaşan ‘Bolşeviklik’ (Bolchévisme) ve Devrim’e Avrupa ve Asya açısından anlam yükleyişler, ‘kendi kaderini tayin hakkı’nın yarattığı bu elverişli ortama ve beklentilere bağlı olarak, Devrim (‘milliyetçi’ mi ‘sosyalist’ mi) düşüncesinin Asya başta olmak üzere Avrupa sosyalist (geniş açılır) çevrelerde yankısı, heyecanı ve sömürgecilik-emperyalizmin Avrupa kapitalizminin bir sonucu olarak Asya’daki yeşeren devrim düşüncesinin sömürge karşıtlığı-emperyalist karşıtlığına bürünüp ihracı ilk eksendi. Almanya’nın savaştan yenik çıkması ve Paris Barış Konferansı düzlemi (Sevr), Londra Konferansı (21 Şubat-12 Mart 1921) ve Cenova (Ceneviz) Konferansı (10 Nisan-9 Mayıs 1922) ikinci ekseni oluşturuyordu. Kitaplar bu iki eksende Millî Mücadele aleyhinde kurgulanmıştı. Bu iki kitap Prof. Dr. Durmuş Yılmaz tarafından Türkçeye çevrilmiş, yayımlanmış ve deskriptif olarak ele alınmıştır (1993). Bildiriye orijinal nüshalardan yaptığım çeviriyi kullandım.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ'NİN KAYNAKLARINDAN BİRİ OLARAK
ATATÜRK'ÜN BÜYÜK NUTKU: BİR İÇERİK ANALİZİ (1918-1923)**

Tarihin önemli kaynaklarından olan hatıratlar belirli ölçütler çerçevesinde kullanılmaktadır. İç ve dış tenkitleri, diğer kaynaklarla karşılaştırılması, hatırat sahibinin eğitiminden anlatıldığı olaylardaki şahitliğin niteliğine kadar pek çok konu, genellikle sübjektif olan hatıratları daha çok veya daha az güvenilir hale getirmektedir. Bu bildirinin amacı bir hatırat olarak Büyük Nutuk'un ilk iki döneminin (1918-1920, 1920-1923) içerik analizini yapmaktır. "Büyük Nutuk", Atatürk tarafından, Cumhuriyet Halk Partisi'nin 15-20 Ekim 1927 tarihlerinde Ankara'da toplanan İkinci Kurultayı'nda 36.5 saat süren ve altı günde okunan tarihi bir hitabeye dayandığı için "Nutuk" adını almıştır. Atatürk'ün, Samsun'a çıktığı 19 Mayıs 1919'dan, okuyarak "Gençliğe Hitabe" ile gözyaşları içinde bitirdiği 20 Ekim 1927 tarihine kadar yaklaşık 9 yıllık süreyi kapsayan önemli bir hatıratır. Nutuk, mademki Yeni Türkiye'nin 9 yıllık bir devrinin, hatta bir inkılabın, bir devletin kuruluş sürecinin açıklanmasıdır bu devre şu üç aşamaya ayrılabilir: Birinci aşama; 1918-1920 yılları arasında yer alır ve Kuva-yı Milliye Dönemi olarak adlandırılabilir. İkinci aşama, 1920-1923 yılları arasında yer alır ve "Büyük Millet Meclisi (Hükümeti) Dönemi" olarak adlandırılabilir. Üçüncü aşama: 1923-1927 yıllarını kapsar ve "Cumhuriyet Dönemi" olarak adlandırılabilir. Biz bu üç dönemden ilk iki dönemi ele alacağız. Zaten Büyük Nutuk'ta anlatılan olaylar, ileri ve geri gitmekle birlikte daha çok bu ilk iki dönemde yoğunlaşmaktadır. Bildiri hazırlanırken, Nutuk'un Genelkurmay ATASE Daire Başkanlığı Arşivi'ndeki orijinal nüshaları ve Nutuk hakkında yayımlanmış belgeler, döneme tanıklık etmiş bulunan şahsiyetlerin anıları ve yapılmış araştırmalar kullanılacaktır.

MONDROS MÜTAREKESİ'NDEN İTALYAN VE YUNAN İŞGALİ'NE AYDIN SANCAĞI

I.Dünya Savaşı sonunda imzalanan Mondros Mütarekesi sonrasında Batı Anadolu'da İzmir'in ard bölgesinde verimli toprakları, madenleri İzmir- Aydın Demiryolu ile zengin bir cazibe alanı olarak görünen Aydın Sancağı aynı zamanda toprak paylaşımı konusunda İtalyan-Yunan rekabetine de sahne olmuştur. İtilâf devletleri tarafından Sancağın sınırları dahilinde kalan Aydın- İzmir Demiryolu hattı boyunca Menderes nehrinin kuzey bölümü Yunanlılara, güney bölümü İtalyanlara bırakılmıştır. Merkezi yönetim İtilâf devletleriyle iyi ilişkiler içinde olmak politikası nedeniyle İzmir'de birtakım yöneticileri değiştirirken, Aydın'a müdahale etmemiştir. Bunda Aydın şehrinde Hürriyet ve İtilâf Fırkası'nın güçlü olmasının ve merkez yönetiminin etkisinde bulunmasının rolü vardı. Buna rağmen Damat Ferit Paşa Hükümeti taşradaki karışıklığa ve huzursuzluğa son vermek ve merkezi hükümetin otoritesini pekiştirmek amacıyla biri Anadolu'ya diğeri Trakya'ya olmak üzere iki nasihat heyeti göndermeyi kararlaştırmıştır. Anadolu'ya gönderilen heyetlerden bir sonuç alamasa da Aydın'a da uğramıştır. Söke ve çevresinde Rum eşkıyanın eylemleri Aydın kentinde korku yaratırken, güvenliği sağlayacak tek güç olan 57. Tümen ise darmadağın bir hâldeydi. İzmir'in işgali protesto edilmiş ancak ilk etapta direniş için bir birlik oluşturulamamıştır. Aydın Sancağı Osmanlı Devleti'nin diğeri idari birimleri gibi Mütareke ve devam eden süreçte istikrarlı bir yönetime sahip olamamıştır. Eşkıyalık olaylarıyla sarsılan bölgede pespeşe gelip giden mutasarrıflar istikrarsızlığın başlıca sebebi idi. Aydın Sancağı Mütareke ve Yunan işgali öncesi 240 bine yaklaşan nüfusuyla Türk çoğunluğa sahiptir. Adalara oldukça yakın olan Söke dışında Sancağın hiçbir kazasında Gayri Müslimler özellikle Rum nüfus Türk nüfusa oranla çoğunluk olmamıştır. Aydın'ın Yunan işgali öncesi nüfus yapısı kozmopolit bir yapı göstermesine karşın, şehrin nüfusça en kalabalık unsuru Müslüman Türkler olmuştur. Aydın Sancağı'nda Türklerden sonra sırasıyla Rumlar, Yahudiler, Ermeniler ile daha çok İngiliz, Amerikalı ve İtalyan uyruklulardan oluşan yabancılar yer alıyordu. Aydın, yabancı gözlemcilerin bile ifadelerine yansdığı gibi tam bir Türk şehri idi. Ancak Türkler nüfus yoğunluğuna paralel olarak Aydın Sancağı'nın zenginliklerinden yeterli kadar pay sahibi olamamışlardır. Mütareke döneminde Sancak'taki Türk nüfusta eksilme ve artma olmadığı, buna karşın adalardan girip çıkan Rumların zaman zaman nüfus dengesini özellikle kıyı şerhinde değiştirdiğini görmekteyiz. Bu çalışmada, Mondros Ateşkesi sonrası İtalyan-Yunan paylaşım rekabetine sahne olan Aydın Sancağı'nda işgale karşı sivil direniş oluşumları ve halkın gösterdiği ilk tepkiler ortaya koyulmaya çalışılırken, siyasal ve sosyal gelişmeler çerçevesinde başta Yörük Ali Efe müfrezesi olmak üzere Aydın bölgesi Kuva-yı Milliyesi'nin faaliyetleri değerlendirilecektir.

SANJAKS OF AİDIN FROM THE MUDROS TREATMENT TO ITALIAN AND GREEK OCCUPATION

After the Mondros Armistice, which was signed at the end of World War I, Aydın Sanjak, whose fertile lands and mines in the western part of İzmir in the western part of İzmir, which appears to be a rich area of attraction with İzmir-Aydın Railway, has also witnessed Italian-Greek competition on land sharing. The northern part of the Menderes River was left to the Greeks and the South to the Italians along the Aydın- İzmir Railway Line, which was within the borders of the Sanjak by the Entente States. The central government has been in good relations with the constitutional states, but due to its policy, it has not changed Aydın's office. The fact that the Freedom and Entente Party was strong and influenced by the central administration had a role in Aydın. Nevertheless, the Government of Damat Ferit Pasha decided to send two counsel to one in Anatolia and another in Thrace in order to end the disturbance and unrest in the countryside and to reinforce the authority of the central government. Although one of the delegations sent to Anatolia did not get results, they also visited Aydın. The actions of the Greek bandit in Söke and around him created fear in Aydın, while the 57th Division, which was the only force to ensure security, was in a state of disarray. The occupation of İzmir was protested, but in the first place there was no unity for resistance. As the other administrative units of the Ottoman Empire, Sancaks Of Aydın did not have a stable governance in the Armistice and the ongoing process. Mutants were the main cause of instability in the region that was shaken by banditry events. The Sanjak of Aydın had a Turkish majority with a population of 240 thousand before the Armistice and the Greek occupation. Apart from Söke which is quite close to the islands In no accident of the Sancak, the non-Muslim population, especially the Greek population, did not have a majority compared to the Turkish population. Although the population structure of Aydın before the Greek occupation

was cosmopolitan, the most populous element of the city was the Muslim Turks. There were Greeks, Jews, Armenians and foreigners, mostly British, American and Italian nationals Sanjak's of Aydın. Aydın, as reflected by the statements of foreign observers, was a complete Turkish city. However, Turks did not have enough share in the wealth Sanjaks of Aydın. During the period of armistice we see that there is no decrease and increase in the population of Sancak, while the Greeks, who enter and leave from the islands, have changed their population balances especially at the coastline. In this study, the formation of civil resistance against occupation and the initial reactions of the people in the Aydın Sanjak which is the scene of Italian-Greek share competition after the Mondros Armistice, Within the framework of political and social developments, the activities of Kuva-yı Milliye in the Aydın region will be evaluated especially Yörük Ali Efe detachment.

YUNANLILARIN AYDIN SANCAĞINI İŞGALİ VE DİRENİŞ: KUVA-YI MİLLİYE’NİN AYDINLI KADINLARI

Türk Kurtuluş Savaşı yılları Türkiye tarihinin en önemli dönemidir. Emperyalizme karşı 20. yüzyılda başarıya ulaşan ilk bağımsızlık savaşı olan Kurtuluş Savaşı, ulusal bir seferberlikle kazanılan, kadının ve erkeğin güçlerini birleştirmesiyle hem kurtuluşu hem de yeniden bir uyanışı sağlayan savaştır. Milli Mücadele yıllarında emperyalist işgalin altındaki yerlerde, işgalcilerin yaptığı tecavüz ve benzeri saldırılar karşısında Aydınlı kadınların duydukları öfkenin ve feryadın Aydın’daki mücadele ruhunu nasıl kamçılıdığı, göç yollarında kadın çocuk ve yaşlıların yaşadıkları hayatta kalma mücadelesi bu araştırmanın konusudur. Aydınlı kadınlar Milli Mücadele yıllarında yalnızca cephe gerisini tutmakla kalmamış, yeri gelmiş ellerine silahı alarak ön safta da çarpışmıştır. Bu mücadelede cepheye ve yiyecek taşıyan, elinde mazeriyle çarpışmalara katılan Türk kadını vardır. Kuva-yı Millîye birlikleri ve efelerin arasında çete reisi Türk kadınları da vardır. Bu araştırma Aydın’daki kadınların Millî Mücadele’deki toplumsal rollerini incelemeyi amaçlamaktadır.

GREEK MILITARY OCCUPATION IN AIDIN (AYDIN) AND NATIONAL RESISTANCE: AYDIN’S WOMEN AS FIGHTERS OF NATIONAL FORCES

The years of Independence war of Turks are the most important era in Turkish history. As the first war of independence fought against the 20th Century imperialism, it is one of the victorious wars which was won by uniting the strengths of both men and women leading to independence and awakening of the whole nation. The scope of this study aims at depicting the rage and sufferings of women of Aydın for the women, children and the elderly on the way of migration who were subjected to the rapes, assaults and abuses of the imperial invaders and how the spirit of existential struggle during the war times was affected by this fury. Women in Aydın did not only acted as the rare guard supporters but they also literally fought in the frontiers. Throughout this war, we see, Turkish women carrying food to the soldiers in the frontiers, and fighting for independence with their mauser rifles as well. It is usual to see Turkish women as the gang leaders and *efes* among the national forces. This study aims at analyzing the social roles of women in Aydın during the National War of Independence.

MİLLÎ MÜCADELE’DE BİR İNGİLİZ PROJESİ OLARAK KÜRTLERE ÖZERKLİK MESELESİ

Bu bildirinin amacı Anadolu’da Batı emperyalizm ve işgaline karşı yürütülen Türk Milli Mücadele hareketini yerli işbirlikçi unsurlar kullanarak engellemek ve Anadolu’yu bölmek isteyen İngiliz görevlilerce oluşturulan “Kürdistan Projesi” ve bu proje doğrultusunda ve Milli Mücadele’nin doğasına aykırı olarak üretilen Kürtlere özerklik verildiği iddialarının temelsizliğini dönemin tarihsel belgeleri ışığında ortaya koymaktır. Aynı zamanda Milli Mücadele’nin temel belgeleri tahrif edilerek, çarpıtılarak ve Atatürk’ün *millet* tanımı göz ardı edilerek üretilen Kürtlere özerklik iddiaları ile bu konuda verilen sözlerin unutulduğu şekilde yaygınlaştırılan propagandif söylemlerin dayandırıldığı yabancı zihniyeti çözümlenmek ve ülke bütünlüğüne yönelik bölücü politikaların tarihsel derinliğini ayrıntılı biçimde ortaya koymaktır. Bu çalışmada, klasik İngiliz sömürge politikası doğrultusunda oluşturulan “Kürdistan Projesi” ve bunun doğal uzantıları olarak işbirlikçi unsurların yürüttükleri bölücü faaliyetler ve bu faaliyetlere karşı Mustafa Kemal Paşa başta olmak üzere Milli Mücadele kadrolarının almış oldukları tedbirler ele alınmıştır. 1919-1922 yılları arasında kapsayacak çalışma konusu için ilgili arşivler, eser ve makaleler ile dönemin ilgili kaynakları incelendi. Bir İngiliz sömürge projesi olan “Kürdistan Projesi” ve bu kapsamında üretilen Kürtlere özerklik verildi iddiaları Milli Mücadele’nin genel hedefleri, stratejisi, uygulamaları, aldığı kararlar, yayınladığı genelgeler, Teşkilât-ı Esasiye kanunu, açıklamalar, telgraflar ve resmi yazışmalar ışığında incelenecektir. Yukarıda belirtilen maksat ve izah edilen yöntem sonucunda; Türk milletinin beka ve milli egemenlik ilkelerine dayalı yeni bir Türk Devleti kurma mücadelesini akamete uğratmak ve engellemek isteyen işgal gücü İngiltere’nin bir “Kürdistan Projesi” olduğunu, bu projenin hiçbir tarihi, hukuki, toplumsal ve siyasi dayanağının bulunmadığı ve hayata geçirilmemesi için Milli Mücadele kadrolarının aldığı tedbirler sonucunda boşa çıkarıldığı anlaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle Milli Mücadele döneminde Mustafa Kemal Paşa tarafından yapılan bazı açıklamalar ve alınan kararlar ile yapılan uygulamaların İngilizler ve işbirlikçiler tarafından bölücü taleplerin meşrulaştırma aracı yapılması ve bu yöndeki girişimleri, Milli Mücadele’nin temel stratejisine aykırı olduğu izah edilmiştir. Bu vesileyle, milli bir devlet kurmak için yürütülen Milli Mücadele’nin tarihi belgeleri yok sayılarak ileri sürülen iddiaların tam aksine Milli Mücadele’nin bölünmeyi değil, milli birlik ve bütünlüğü esas alan, milli egemenliğe dayalı yeni bir Türk Devleti kurma savaşı olduğu gerçeği bir kez daha ortaya konmuş olacaktır.

AUTONOMY ISSUES TO THE KURDS AS A BRITISH PROJECT DURING THE TURKISH NATIONAL STRUGGLE

The purpose of this paper is to prevent the Turkish National Struggle against the Western imperialism and occupation in Anatolia by using local collaborative elements and *The Kurdistan Project* created by British officials who want to divide Anatolia and in line with this project and It is to reveal the baselessness of the claims that autonomy is given to the Kurds who are produced contrary to the nature of the National Struggle in the light of the historical documents of the period. Also to expose the foreign mentality on which the propaganda of the Kurds, which are produced by being distorted and distorted the basic documents of the national struggle and ignoring the definition of Atatürk, and the propagandist discourses spreading in the way that the promises given in this subject are forgotten. In this study, the Kurdistan Project created in line with the classical British colonial policy and the separatist activities carried out by the collaborative elements and the natural outputs / product of it, and the measures taken by the National Struggle cadres, especially those of Mustafa Kemal Pasha against these activities, are based on the explanatory and basic will be explained. In terms of timing, the study subject will cover the period between 1919-1922 and related archives, works and articles will be searched by scanning the related sources of the period. The claims of a British colonial project, the Kurdistan Project and the autonomy given to the Kurds produced within this scope will be examined in the light of the general objectives, strategy, practices, decisions of the National Struggle, circulars issued by the organization, the Law of the foundation, explanations,

telegrams and official correspondence. As a result of the mentioned purpose and explained method; It is a Kurdistan Project, of England, which seeks to prevent and prevent the struggle of the Turkish nation to enact and prevent the struggle of a new Turkish State based on the principles of survivor and national sovereignty. As a result, it was understood that it was wasted. In other words, some explanations made by Mustafa Kemal Pasha during the National Struggle and the decisions taken and the decisions taken by the British and the collaborators to make the legitimate means of legitimizing and the attempts in this direction, the main strategy of the national struggle was explained. On this occasion, the fact that the national struggle is not the division, but the struggle against the national unity and the unity, the establishment of a new Turkish State based on national sovereignty will be revealed once again, contrary to the claims made by ignoring the historical documents of the National Struggle to establish a national state.

Doç. Dr. Könül HACIYEVA

Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi (AMBA), Bakü/AZERBAYCAN

ALİ SABRİ'NİN *TRABZON MEKTUPLARI* NDA BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI ANADOLU'DA TOPLUMSAL DURUMLA İLGİLİ DEĞERLENDİRMELER

Tebliğ sunmakta amacımız Azerbaycanlı Türk aydın Ali Sabri'nin şimdiye dek incelenmemiş olan *Trabzon Mektupları* dizi makalelerine dayanarak Birinci Dünya Savaşı sonrası Anadolu'da toplumsal durumu değerlendirmek, Azerbaycan Türklerinin Anadolu ahalisine yardımını yansıtan bilgilere değinmektir. Bakü Müslüman Cemiyet-i Hayriyesi'nin toplantısında Anadolu Türklerinin ağır durumu, onlara yardım yapılması gerektiğinin önemi göz önünde bulundurularak dokuz kişilik yardım komitesi oluşturulmuştur. Azerbaycan'ın her yerinde ahali "kardeş yardımı" adının verildiği bu harekâta gönüllü olarak katılmış, kardeş Türk halkına yardım için büyük meblağda para toplanmıştı. O dönemde Mehmed Ali ve Mehmed Emin Resulzadeler ilk olarak *Gardaş kömeyi* dergisini yayına hazırladılar. Bu derginin satışından elde olunacak paranın Kars çevresinde savaştan zarar görmüş insanlara verilmesi amaçlanmıştı. Bakü'de yayınlanan *Açık Söz* gazetesinin 18 Eylül 1917 tarihli sayısındaki "Hususi telegraf" başlıklı haberdan Bakü Müslüman Cemiyet-i Hayriyesi'nin Trabzon bölgesinde faaliyet gösteren kadrosunun başında Ali Sabri'nin durduğunu öğreniyoruz. Ali Sabri'nin *Trabzon Mektupları* başlıklı seri makaleleri bu açıdan önemlidir. Günümüze dek araştırılmamış olan bu makalelerde o zaman kardeş Türk halkının başına gelen vahşetin özü ve ölçeğinden somut gerçeklere dayalı olarak bahsediliyor. Ali Sabri'nin sahadan, canlı olarak gözlemediği olaylara hassasiyet göstermiş, çeşitli yıkıcı kuvvelerin iç yüzünü de açmaya çalışmıştır. *Trabzon Mektupları* nda dikkati bölgenin ağır durumuna yönelik Ali Sabri yerli ahali ile teması sonunda kardeş ülkeden gelen yardım ekibini umut yeri olarak gördüğünü, kendilerinin ise müracaatlara operatif ve duyarlı yaklaşım göstermeleri bağlamında bazı saha gerçeklerini de mesafelenip kaleme almıştır.

ALİ SABRİ'S *TRABZON LETTERS* ON SOCIAL CIRCUMSTANCES OF ANATOLIA AFTER THE WORLD WARI

The aim of writing this article is to appreciate social circumstances in Anatolia after the World War I on the base of the continuous articles untitled *Trabzon Letters* by the Azerbaijani Turkish intellectual Ali Sabri, and to deal with the support toward the Anatolian Turkish people by Azerbaijani Turks. In World War I which began in 1914 years Turkey had taken quite heavy blows. In the vast regions of the South-Western Caucasus, where Eastern Anatolia had been inhabited by Turks for centuries, then the bloody battles came to a halt. As a result ten thousands Muslim Turks, lost their nests, were killed, wounded and had been taken prisoner. At the meeting of the Bakü Muslim Charity Society, with charity committee composed of nine member and the leadership of the famous statesman Mirza Esdullayev, taking into account the serious situation of Ottoman Turks and the need to help them. All over Azerbaijan, the people joined to this movement which was called "Brother Aid" and a large amount of money was gathered to help the Turkish people. On the other hand some aid gathered by the Bakü Muslim Charity Society began, to help to the populations of Kars, Erzurum, Ardahan, Trabzon and they provide financial aid to those in need by going to Rize and other regions. Ali Sabri was at the head of committee and was active in Trabzon, as a delegate of Bakü Muslim Charitable Society. His reported articles deal with misfortunes happened with brotherly Turkish people. Ali Sabri notified his attitude to the events as a observer and wrote the facts from the core. His writings are the firm first source for studying the social circumstances of that period in Turkey.

Prof.Dr. Gulnaz HALLIYEVA ISKANDAROVNA
Taşkent Dünya Dilleri Üniversitesi, Taşkent/ÖZBEKİSTAN

KEMAL ATATÜRK VE RUS-TÜRK BİLİMSEL İLİŞKİLERİ

Bir yandan Sovyetler Birliği'nin ilk başarısı, diğer yandan da Anadolu Ulusal Kurtuluş Hareketi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanının zaferi bu bildirinin eksenini oluşturdu. Türk-Sovyet ilişkilerinin Milli Mücadele evresi ile sonrası; iç muhalefet ve İtilâf işgalci güçlere yönelik mücadelede ittifak kurulması, Milli Mücadele'nin kahramanlığı da temsil etmesiyle de iki ülkenin ilişkilerinin ilkeleri de belirlendi. Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki komşuluk ilişkileri Cumhuriyet döneminde daha karmaşık bir karaktere büründü. Diplomatik ve ticari-ekonomik alanların yanı sıra, kültürel ve bilimsel ilişkiler de gelişti. Makale, Sovyet-Türkiye ilişkilerinin bu yönünü ele alıyor.

KEMAL ATATURK AND RUSSO-TURKISH SCIENTIFIC RELATIONS

The first successes of the Soviet Union in reconstruction of its productive forces, on the one hand, and the victory of the Turkish national liberation movement and declaration of the Turkish Republic, on the other hand, created the basis for subsequent development of the Soviet-Turkish relations, which principles were laid during the heroic age of struggle against the internal opposition and the foreign oppressors. Neighbourly relations between Turkey and the Soviet Union assumed a complex character. Besides diplomatic and trade-economic spheres, the cultural and scientific relations improved. The article covers this aspect of the Soviet-Turkish relations.

BATI CEPHESİNDE DEMİRCİ AKINCILARI' NIN FAALİYETLERİ

İzmir' in 15 Mayıs 1919' da Yunanlar tarafından işgaline karşı Batı Anadolu' da milli kuvvetler (Kuva-yı Milliye) ortaya çıkmıştır. Osmanlı Devleti' nin Anadolu'yu savunmasız bırakması Türk milletinin bizzat kurtuluş çareleri aramasına sebep olmuştur. Bölgede kurulan müdafa-i hukuk cemiyetleri, toplanan Balıkesir ve Alaşehir kongreleri ve oluşturulan Kuva-yı Milliye, bu çarelere birer örnektir. Batı Cephesi'ndeki bu milli hareketlerden bahsederken Demirci Akıncıları için ayrı bir başlık açmak gerekir. Milli Mücadele döneminde Saruhan sancağına bağlı bir kaza olan Demirci, Kuva-yı Milliye ruhunun canlı olduğu bir yerleşimdir. Öyle ki Demirci Kaymakamı İbrahim Ethem Bey' in liderliği etrafında toplanmış milis kuvvetler, "Demirci Akıncıları" adıyla anılmıştır. İbrahim Ethem Bey' in yönettiği kuvvetlerin komutanları arasında Parti Pehlivan, Gördesli Makbule, Ustrumcalı Halil Efe gibi önemli isimler vardır. Demirci Akıncıları, 1.5 yıl cephe gerisinde Yunan işgal bölgesi içinde faaliyetlerini sürdürmüş olup düşmana önemli kayıplar vermiştir. Akıncılar, Yunan ordusuna ve sevkiyatlarına zarar vermiş, istihbarat faaliyetlerinde bulunmuş ve düzensiz savaş yöntemlerini kullanarak düşmanla mücadele etmiştir. Örneğin; Alaşehir' de Yunanlar' a ait mühimmat taşıyan tren, üzerinden geçtiği köprü ile birlikte havaya uçurulmuştur. Milli Mücadele' de kendine has özellikleriyle ortaya çıkan Akıncılar, bu işleri gerçekleştirirken Ankara ile irtibat halinde olmuştur. Ayrıca buldukları bölgede Yunan işgalini zaman zaman kesintiye uğratmışlar ve eşkıyalık faaliyetlerini de önlemişlerdir. Günümüzdeki Balıkesir, Manisa ve Kutahya ügeni yoğunlukta olmak üzere Batı Anadolu' da mücadele eden Akıncılar, halk için de bir güvence kaynağı olmuştur. Özellikle Demirci ve çevresindeki dağlık arazi şartları, milli kuvvetlere düşman karşısında avantaj sağlamıştır. Demirci Akıncıları, vatanseverlik ve fedakârlık gibi duyguların vücut bulmuş halidir. Halil Efe ve eşi Makbule evlenip akıncı faaliyetlerini sürdürmüştür. Makbule Hanım, 20 yaşındayken Yunan kurşunuyla şehit olmuştur. Halil Efe ise eşinden iki ay sonra şehadet mertebesine ulaşmıştır. Bunun gibi birçok olayı yaşamış Akıncılar' ın kahramanlıkları, bizlere örnek olmalıdır. Ancak ders kitaplarında bile yer bulamamış bu vatansever topluluk ülke kamuoyunda yeterince bilinmemektedir. Son yıllarda Manisa' da, çoğunluğu ise Demirci özelinde yapılan etkinlikler, bilimsel çalışmalar ülke kamuoyunda tanınırlık açısından yetersiz kalmıştır. Bu bağlamda Kaymakam İbrahim Ethem Bey' in kaleme aldığı ve o dönemi anlatan önemli bir kaynak niteliğindeki *Demirci Akıncıları* isimli kitabın yeni ve sadeleştirilmiş baskıları yapılmalıdır. Sonuç olarak bu kahramanlık destanını milletimize özellikle de gençlerimize anlatmak ve Akıncı ruhunu aşlamak, tarihin bize yüklediği önemli bir sorumluluktur. Çalışmamız, bu sorumluluğu gerçekleştirmek için atılmış bir adım olarak görülmelidir.

ACTIVITIES OF DEMİRCİ AKINCIS ON THE WESTERN FRONT

Occupation of Izmir by the Greeks on 15 May 1919 resulted in the emergence of the natural forces in Western Anatolia. The fact that the Ottoman Empire left Anatolia defenseless led Turkish people to seek ways of gaining independence. Countrywide resistance organizations in the region, Balıkesir and Alaşehir Congresses, and Natural Forces are some of the examples of these ways. It is essential to give coverage to Demirci Akıncıs when the national movements on the Western Front are the matter. Demirci, which had been a county within the boundaries of Saruhan Sanjak during the Turkish War of Independence, was a settlement in which the spirit of Natural Forces was alive. The militia forces gathered around the leadership of Demirci District Governor İbrahim Ethem Bey was even called as "Demirci Akıncıs". Parti Pehlivan, Gördesli Makbule, Ustrumcalı Halil Efe were some of the important commanders fighting in the forces commanded by İbrahim Ethem Bey. For more than a year, Demirci Akıncıs carried their activities behind the front line of the zone occupied by the Greeks, and they caused the enemy to suffer heavy losses. The Akıncıs damaged the Greek army and its shipments, engaged in intelligence activities, fought against the enemy using disorganized warfare methods. For instance, they blew up the bridge while a train which had been carrying the munitions of the Greeks was on it. The Akıncıs, who stood out during the Turkish War of Independence, were in contact with Ankara while doing these. Furthermore, they prevented the Greek occupation in the region from time to time and brigandages. The Akıncıs, who were fighting especially around Balıkesir, Muğla, and Kutahya, in Western Anatolia, reassured the public. Highland conditions of Demirci and its vicinity gave an advantage to National Forces over the enemy. Demirci Akıncıs were the embodiment of feelings like patriotism and sacrifice. Halil Efe and his wife Makbule got married and continued raiding activities. Makbule was martyred by the Greeks when she was 20. Halil Efe

became martyr two months later his wife's death. The heroism of Akıncıs who experienced many incidents like this should set an example for us. However, this patriotic community, which could not even take place in textbooks, is not known enough in public opinion. In recent years, the events done in Manisa and mostly in Demirci, and scientific studies fail to satisfy the public recognition. In this context, it is essential to publish a new and simplified edition of the book *Demirci Akıncuları*, which was written by Governor İbrahim Ethem Bey and a good source about that period. In conclusion, it is our primary duty to tell our people, especially the youth this heroic saga, and instill Akıncı spirit into them. Our study should be regarded as a step to fulfill this duty.

MİLLİ MÜCADELE VE KAZAKİSTAN'DA ATATÜRK'ÜN SURETİ

Rusya İmparatorluğu'na tâbi halkların arasından çıkan Yusuf Akçura, Ahmed Topçubaşoğlu, Ayaz İshaki. A. Zeki Velidi Togan, Münevver Kâri, Mahmud Hoca Behbudî, Mustafa Çokay gibi fikir adamları Türkçülük taraftarları olarak Rusya İmparatorluğu'nda devrim gerçekleştiğinde birleşik Türk özerk devletinin kurulmasını desteklediler. Bununla beraber, Rusya'daki Türk toplumlari arasında milli özerk devlet taraftarları vardı. Milli kurtuluş hareketlerinin böyle bir özelliği Osmanlı İmparatorluğu'na da özgüydü. Sultan ve onun yandaşları Osmanlılık ideolojisini desteklerken, yüzyılın başında Jön Türk hareketinin temsilcileri Türkçülük taraftarları olarak yeni Türk devletinin kurulması için mücadele ettiler. I. Dünya Savaşı'nda yenilgiye uğrayan, İtilâf devletleri tarafından tehlike olduğu zaman Osmanlı İmparatorluğu'nda Arap ve Farslar gibi milletler savaşmaktan çekinmişler. O dönemde Atatürk'ün tarihi rolü çok önemliydi. Ezelden beri unutulmuş TÜRK adını canlandırıp, yeni, bağımsız Türk devletini, yani Türkiye'yi korumaya çağırırdı. Bu mücadelesinde Osmanlı Türkleri vatanını koruyup, bağımsız Türkiye'yi kurmaya çalıştılar. Atatürk ise modern devletin temelini atarak, milli devlet ideolojisini oluşturdu.

TURKISH NATIONAL STRAGGLE AND ATATURK'S IMAGE IN KAZAKHSTAN

Intellectual and political representatives of Turkish peoples subjugated under the Russian Empire, such as Yusuf Akchura, Ahmed Topshibashogly, Ayaz Iskhaki, A.Z.Validi Togan, Munavvar Kari, Mahmud Hodja Bekhbudi, M. Chokay support pan-Turkic integration. They intended to establish Turkic autonomy in the case of Revolution in Russian Empair. That kind of national liberation movement was in Ottoman Empire too. While the Sultan and his retinue keep up Ottoman Empire direction, "Young Turks" movement representatives encourage pan-Turkic direction and fought for the establishment of a new Turkish state. In First World War time, when the Antanta occupation was threatened, Arabs, Persians, and other ethnic groups which were in the Empire show unwillingness to wage war. Historical role of Atatürk at that time had special importance. The unremembered word "Turk" renewed and get stronger a new independent Turkish state established. By those struggle Ottoman Turks have been able to protect their land from invaders and created an independent Turkey. Founded its history and formulated the state national ideology.

ATATÜRK REFORMLARININ BAĞIMSIZ KAZAKİSTAN'I OLUŞTURMADAKİ ROLÜ

Günümüz Türkiye devletinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün ismi aynı kökten gelen bütün Türk dünyasının gururudur. Bundan yaklaşık 90 yıl önce kurulumuş Türkiye Cumhuriyeti'nin ulusal tarihini oluşturma esnasında yaptığı çalışmaları şu anda Kazakistan da başından geçmektedir. Kardeş iki ülkenin bu çerçevede yaptığı çalışmalarının amaçlarının aynı olduğunu görmekteyiz. Mesela, Atatürk o dönemlerde *Nuuk*'u yazdıysa Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev de *Adaletin Ak Yolu, Kritik On Yıl, Tarihün Akışında, Asırlar Kesişmesinde, Avrasya Kalbinde* eserleriyle bağımsız Kazakistan'ın tarihini oluşturan ilk Cumhurbaşkanı olarak onun tarihinin de yazılmasına büyük katkıda bulunmuştur. Bununla birlikte kültürel miras programını gerçekleştirip Kazak bilim adamlarının Kazak tarihiyle ilgili çok büyük çalışmalarının yayınlanmasında destek olmuştur. 2008 yılında Astana'da Devlet Tarih Enstitüsü'nün oluşturulmasıyla ilgili kararnameyi de buna bir örnektir. Çünkü kendi döneminde Atatürk Türk halkları tarihini akademik seviyede araştırmak üzere Mayıs 1935'te Ankara'da Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi'ni kurmuştur. Ondan tam 75 yıl sonra Mayıs 2011'de Astana Türk Akademisi kurulmuştur. Demek, Atatürk'ün başlattığı tarih reformu günümüzde bütün Türk halklarının tarihini oluşturma sırasında geniş çapta gerçekleştirilmektedir. 8 Ekim 2009 yılında Kazakistan'ın başkenti Astana'da Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev tarafından Gazi Mustafa Kemal Atatürk anıtının açılışı gerçekleştirilmiştir. Anıtın bulunduğu park "Atatürk Parkı" olarak adlandırılmıştır. Anıtın açılış konuşmasında Cumhurbaşkanı Atatürk'ü Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu, Türk milletinin yeniden kalkınmasını gerçekleştiren, devlet yönetiminin özel modelini gösterebilen etkili devlet adamı, tüm dünyaya ünlü bir kişilik olduğunu belirtmiştir. Gerçekten de M. Kemal Atatürk reformlarının en büyük önemi bu reformlar aracılığıyla Türk halkının yeni yüzünü, Türk halkının kendisine has ulusal bilincini oluşturabilmesidir. Kazakistan halkı Sovyet döneminde Mustafa Kemal Atatürk hakkında Moskova'da "Mükemmel İnsanların Hayatı" serisinde yayınlanmış Rusça yazılar aracılığıyla tanınmıştır. Bir de onun Cumhuriyet Halk Partisi'nin (o dönemdeki Kemalistlerin kurduğu idare partisi) konferansında 15-20 Ekim 1927 yılında yaptığı ünlü 36 saatlik bildirisinin (Nutuk) tam metni Atatürk henüz hayattayken "Yeni Türkiye Yolu" başlığıyla dört cilt halinde Moskova'da yayınlanmıştır. Oysa Atatürk'le ilgili 1950-1980 yıllardaki Rusça belgelere kritik açıdan bakmamız lazımdır. Çünkü onlarda Atatürk'ü eleştirme, onun büyük kişiliğini karalama gibi davranışlarını da görebiliriz. Çünkü Rusların, komünist ideolojinin Atatürk'ü pek sevmediği bir gerçektir. Atatürk hakkında Kazakça yazılmış belgeler pek azdır. 1998 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin 75 yıldönümü sırasında Almatı'da İsrail İsmail'in "Atatürk" adlı 130 sayfalık (resimlerle süslü) kitabı yayınlanmıştır. Bu, Atatürk hakkında Kazakça yazılmış ilk kitaptır. Kazak radyosu ile Kazak televizyonunda Atatürk'le ilgili haberler yayınlanıyor. Atatürk'ün gerçekleştirdiği büyük çalışmalar günümüz bağımsız Kazakistan halkı için benzeri bulunmayan örnek olacağı bir gerçektir. Bu yüzden Atatürk kişiliğinin araştırılması Kazakistan tarafından ele alınıp, onun hayatının gelecek nesil için geniş bir çapta propaganda edilmesi lüzumu kanısındayız.

THE ROLE OF ATATURK REFORMS IN THE FORMATION OF INDEPENDENT KAZAKHSTAN

Today's Turkey was founded by Mustafa Kemal Atatürk's and his name is the pride of the whole Turkish world cognate. It was founded about 90 years ago during the creation of the national history of his work at the beginning of the Republic of Turkey is undergoing currently Kazakhstan. We see that both the brother and sister countries have the same goals in this respect. If the issue was written by Atatürk at the time, the President of Kazakhstan, Nursultan Nazarbayev, was also the first President to form the history of independent Kazakhstan with his works "Ahead of Justice," as a major contributor to his history. In addition to this, he realized the cultural heritage program and helped Kazakh scientists to publish their great works on Kazakh history. An example is the decree of the State Institute of History in Astana in 2008. Because in his own time Atatürk aimed to investigate the history of Turkish peoples at the academic level. In May 1935, he founded the Faculty of Language, History and Geography in Ankara. 75 years after that, Astana Turkish Academy was established in May 2011. Thus, the reform of history initiated by Atatürk is now being carried out widely during the creation of the history of all Turkish peoples. In October 8, 2009, the opening of the Gazi Mustafa Kemal Atatürk

monument by President Nursultan Nazarbayev was held in Astana, the capital of Kazakhstan. The park is named as Anıt Atatürk Park Anıt. President Atatürk Monument in the opening speech of the founder of the Republic of Turkey, performs the re-development of the Turkish nation, state statesman effective management of the special model that can show, stated that a famous personality to the whole world. Indeed, the greatest importance of the reforms of Kemal Atatürk was to create the new face of the Turkish people and the national consciousness of the Turkish people through these reforms. The people of Kazakhstan were introduced to Mustafa Kemal Atatürk in the Soviet period through Russian texts published in the series *The Life of the Perfect People* in Moscow. One of his Republican People's Party (that the administration party founded by the Kemalists in the period) made in 15-20 years in October 1927 in the conference famous 36-hour notice of (speech) The full text of Atatürk International still alive "New Turkey Road" published in Moscow was in four volumes under the title. However, we should take a critical look at the Russian documents from 1950 to 1980. Because we can also see their behavior such as criticizing Atatürk and doodling his great personality. Because it is a fact that the Russians, Communist ideology does not like Atatürk very much. There are a few documents written in Kazakh about Atatürk. During the 75th anniversary of the Republic of Turkey in 1998, Almaty in Israel Ishmael "Atatürk" has 130 pages (decorated with picture) has published a book. This is the first book written in Kazakh about Atatürk. Kazakh radio and Kazakh television news about the news are published. It is a fact that the great works carried out by Atatürk will be an unmatched example for today's independent people of Kazakhstan. Therefore, we believe that the research of Atatürk's personality should be handled by Kazakhstan and that his life should be widely disseminated for the next generation.

***KAZAK VE TURKESTANSKIYE VEDOMOSTI* GAZETELERİ İŞİĞİNDE 20. YÜZYIL BAŞI KAZAK
BASININDA TÜRKİYE KONULU HABERLER**

1913-1918 yıllarında Alaş Ordalılar tarafından yayınlanan *Kazak* gazetesinin “Dış Haberler” bölümünde sık sık Türkiye’nin iç ve dış siyasetine ilişkin haberler neşredilmiştir. 1913 yılındaki ilk sayısında Türkiye ve Balkan Savaşı hakkındaki haber yayımlanmıştır. Bu haberde Türkiye, “Uluğ Hükümdarlık”, daha önce Türkiye ile savaşan ülkeler ise “Küçük Hükümdarlıklar” olarak nitelendirilmektedir. “Uluğ”, Eski Türkçe kelimedir ve “ulu”, “büyük”, “saygın” anlamına gelmektedir. Haberlerde, Edirne, Kırkkilise (Kırklareli) şehirlerine yönelik tehditler, savunma sorunları, “Genç Türkler” partisinin yönlere tartışılmaktadır. “Balkanlar” başlıklı makalede, Balkanlar’da savaşan Türkiye, Bulgaristan, Sırbistan, Yunan, Karadağ krallıklarının kısa bir tarihçesi verilmektedir. Balkan savaşlarıyla ilgili gerçekleri sansürledikleri için Türk yetkililerin Fransızca ve İngilizce yayın yapan habercileri Türkiye’den kovdukları bildirilmektedir. Düzenli olarak “Türkiye haberleri” başlığı altında özel haberler yayımlanmıştır ve Edirne’deki çatışmalara da yer verilmiştir. Kazak bozkırlarında Türkiye konulu haberleri aktif bir biçimde yayımlayan diğer bir yayın, *Turkestankiye Vedomosti* (1870-1917) gazetesidir. Birinci Dünya Savaşı döneminde gazetenin “European war” (1914-1916), “War” (1917) başlıklı bölümleri altında savaşın gidişatı hakkında bilgiler verilmiştir. Savaş haberleri, *Leipziger Volkszeitung*, Berliner *Tageblotz*, *La Tribune de Geneve*, *Le Temps*, *Revue Hebdomadaire*, *New York Tribune*, *North German General Newspaper*, *New York Evening Sun* adlı Avrupa’nın ve ABD’nin resmi basın bültenlerine dayanarak yayımlanmıştır. Ayrıca, Türk birliklerinin askeri operasyonlarına dair haberler de vardır. Gazetenin 1916 yılındaki bir baskısında ABD ile Türkiye arasındaki ilişkilerin gerilimli noktaları analiz edilmiştir. Akdeniz’in doğu kıyısındaki Amerikan vatandaşlarını korumak için Amerikan kruvazörlerinin gönderilebileceği olasılığı tartışılmıştır. “Türk Ticaret Filosunun Kaderi”, “Aşyalı Türkiye’nin Önemi”, “Karadeniz”, “Tahran”, “Türk ordusu” v.d. (1916) başlıklı haberlerde Türk birliklerinin savaş hareketları, Osmanlı İmparatorluğu’nun Birinci Dünya Savaşı’na katılan diğer ülkelerle olan ilişkileri ele alınmıştır. Bunun yanı sıra, “Sivas” Türk kampı, Türk askerlerinin esir düşmeleri ve onların durumu hakkındaki haberler de yayımlanmıştır.

**NEWS AND REPORTS ABOUT TURKEY FROM THE KAZAKH PRESS AT THE BEGINNING OF 20TH
CENTURY: THE NEWSPAPERS *KAZAK* AND *TURKESTANSKIE VEDOMOSTI***

While the newspaper of Alaş-orda members *Kazak* was spread frequently between 1913-1918 years, in the rubric «External Reports» was often published about foreign and domestic policy of Turkey. In the first issue of No.1 in 1913, it began to declare a war between Turkey and the Balkans. It describes Turkey as “Great Kingdom”. And it compares the countries that had earlier fought with Turkey to “small kingdoms”. The ancient Turkish word “Uluğ” means “strong”, “great”, “firm”. The news were considered about the threats to the Andrianopolis and Kyrkkelis cities, the problems of defense, the direction of “the Young Turks” party. In the article titled “The Balkans” were given a brief history of the kingdoms of Turkey, Bulgaria, Serbia, Greece, and Montenegro which were fighting in the Balkans. The Turkish leaders reported about dropping out French and English-language broadcasts from Turkey for not recording the truth about the Balkan war. Special announcements under the title “Turkey News” had been always published. The war in Edirne was also recorded. One of the most popular newspapers in the Kazakh steppe that reported about Turkish news as *Turkestankiye Vedomosti* (1870-1917). During World War I, there were rubrics as “European War” (1914-1916), “War” (1917), which reported the war. There were reports of the Turkish troops’ war actions. In the 1916 edition of the newspaper, it analyzed the tensions between the US and Turkey. The possibility of sending American troops to protect American citizens on the eastern coast of the Mediterranean was discussed. The articles as “Turkey’s Fleet Fate”, “The Importance of Asian Turkey”, “The Black Sea”, “Tehran”, “Turkish Army” and others in the edition (1916) were considered about the Turkish troops’ military operations and the relations of the Osman Empire with other countries participating in the First World War. There were also published messages about The Turkish camp “Sivas”, the capture of the Turkish troops and the condition of prisoners.

ALMAN KAYNAKLARINA GÖRE SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİ

İttifak Devletleri ile İttifak Devletleri arasında 1914 yılı Ağustos ayında başlayan I. Dünya Savaşı, İttifak Devletleri'nden Bulgaristan'ın 28 Eylül'de Osmanlı Devleti'nin 30 Ekim'de, Avusturya- Macaristan İmparatorluğu'nun 3 Kasım'da ve son olarak Almanya İmparatorluğu'nun 11 Kasım'da imzalamış oldukları ateşkes antlaşmaları ile son bulmuştur. Her ateşkes antlaşması sonrasında yapılması gereken barış antlaşması için 18 Ocak 1919'da Paris'te galip ve mağlup devletlerin temsilcilerin katılımıyla görüşmeler başlamıştır. Barış görüşmelerine otuz iki devlet katılmıştır. Konferansta esas olarak İttifak Devletleri kendi aralarında savaş öncesi ve savaş sırasında imzalamış oldukları gizli anlaşmalara ilke olarak uyma kararı almışlardır. İngiltere ve Fransa ABD'nin bu görüşmelerde aktif olmaması için uğraşırken ABD ile ters düşmemek için Wilson İlkeleri'nde yer alan savaş tazminatı yerine savaş onarımı, sömürgeciliğin yerine de manda sistemini ortaya koymuşlardır. ABD buradaki tutumlardan dolayı konferans sonrasında Avrupa devletleri ile ilişkilerini alt düzeye indirmiştir. Konferansta Almanya, Avusturya- Macaristan ve Bulgaristan ile yapılacak olan barış anlaşmalarının taslakları hazırlanırken Osmanlı Devleti'nin durumu Rusya'nın 1917 yılında savaştan çekildiği için daha ileriye bırakılmıştır. Konferansa katılan Ermeni temsilcileri ilk defa burada Doğu Anadolu'da bir bağımsız Ermeni Devleti kurulması fikrini dile getirmişlerdir. İngiltere ve Fransa'nın İzmir ve çevresine Yunanlıları asker çıkarması teklifi kabul edilmiştir. Bunun üzerine 15 Mayıs 1919 tarihinde Yunan kuvvetleri İzmir'i işgal etmiştir. Batı Anadolu'da başlatılan Yunan ordusunun taarruzları ve kısa zamanda büyük toprak kayıpları sonrasında 10 Ağustos 1920 tarihinde Osmanlı Devleti ile İttifak Devletleri arasında Sevr Barış Antlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma hiçbir zaman siyasi ve hukuki bir geçerlilik kazanmamıştır. Yunan ordusunun 6 Ocak 1921 tarihinde yeniden taarruza geçmesi sonucu Türk ordusu ile Yunan ordusu arasında I. ve II. İnönü, Kütahya ve Eskişehir savunma savaşları gerçekleştirilmiştir. Yunan ordusunun devam eden taarruzu Sakarya Meydan Muharebesi ile durdurulmuştur. Bundan sonra Türk ordusu taarruz edecek ve Yunan ordusu savunma yapacaktır. Bu çalışma nitel araştırma deseninde doküman analizi tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular içerik analizine tâbi tutulmuş ve elde edilen bilgiler genel olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada Alman kaynakları kullanılmıştır. Daha çok Almanya'da yayınlanan gazeteler, bu süreçteki raporlar, bu süreci işleyen ikincil kaynaklar incelenmiştir.

THE BATTLE OF SAKARYA ACCORDING TO GERMAN RESOURCES

The First World War, which started in August 1914 between the Entente States and the Alliance States, Bulgaria from the Alliance on 28 September, the Ottoman Empire on 30 October, the Austro-Hungarian Empire on November 3, and finally Germany. It ended with the ceasefire treaties signed by the Empire on 11 November. On 18 January 1919, negotiations were held with the participation of the victorious and defeated states representatives in Paris for the peace treaty to be held after each ceasefire. Thirty-two states participated in the peace talks. At the conference, the Entente Powers decided to comply with the secret treaties that they had signed before and during the war. While Britain and France were trying to prevent the US from being active in these negotiations, in order not to contradict with the USA, they introduced the manda system instead of war reparation and colonialism instead of war compensation in the Wilson Principles. The US has reduced its relations with European states after the conference due to the attitudes there. In the conference, while the drafts of the understandings of peace with Germany, Austria-Hungary and Bulgaria were drafted, the state of the Ottoman Empire was left more forward because Russia withdrew from the war in 1917. The Armenian representatives who participated in the conference expressed the idea of establishing an independent Armenian State in Eastern Anatolia for the first time. The proposal of Britain and France to expel soldiers to İzmir and its surroundings was accepted. Thereupon, on May 15, 1919, the Greek forces occupied İzmir. On August 10, 1920, the Treaty of Sèvres was signed between the Ottoman Empire and the Entente States after the attacks of the Greek army in Western Anatolia and the great land losses in a short time. This agreement has never gained political and legal validity. As a result of the re-attack of the Greek army on January 6, 1921; İnönü, Kütahya and

Eskişehir defense wars were carried out. The ongoing attack of the Greek army was stopped with the Sakarya Square. Then the Turkish army will attack and the Greek army will defend. This study was carried out by using document analysis technique in qualitative research design. The findings were subjected to content analysis and the results were evaluated in general. German sources were used in the study. The newspapers published in Germany, the reports in this process, the secondary sources that process this process were examined. The study was conducted using German resources.

Dr. Csaba KATONA
Macar İlimler Akademisi, Budapeşte/Macaristan

THE ARMISTICE OF MUDROS FROM THE PERSPECTIVE OF HUNGARY

On October 30, 1918, through the Armistice of Mudros, the in the First World War's struggle between the Ottoman Empire and the powers of Antant ended. Turkey has adopted severe conditions when it signed this amitrice. The Allies invaded the Dardanelles, the Bosporus, several strategic points of the Ottoman Empire, railway junctions, ports, and roads too. The Turks also had to hand over the remaining garrison to the antennas at several points in the Empire. However, a few days later, on November 3, 1918, Hungary signed a truce in Padova, Italy. Both sides belonged to the losing powers, so it is quite understandable that the Hungarian Allied action was attentive. In my presentation, I would like to show how and what kind of resonance caused by the crash in Mudros was caused by the drifting in Hungary. How did Hungarian politics, foreign affairs, the press and the public reflect on their important allies putting their arms down? How did the Hungarian government react? Have you seen a similarity between the fate of the two countries.

MİLLÎ MÜCADELE SÜRECİNDE KIBRIS TÜRK BASINI VE MEHMET REMZİ OKAN ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

1914-1918 Büyük Savaş döneminin ardından Kıbrıslı Türkler açısından 1939'da başlayan İkinci Dünya Savaşı'na kadar geçen dönem de sıkıntılı, sorunlu, acılı, belirsiz ve mücadelelerle doludur. 1916 yılında İngiltere'yle işbirliği içindeki Fransa'nın Kıbrıs'ta açtığı ve Mondros Mütarekesi sonrasında da Çukurova'da kullandığı *Ermeni Doğu Lejyonu* (Legion D'Orient)'nun askeri kampları, 1916 Ekim ayında İngiltere'nin Çanakkale'de esir alıp önce Limni adasında tutsak ettiği ve ardından Kıbrıs'ın Mağusa limanına çıkarttığı Türk savaş esirleri için açılan esir kampı, aynı dönemde İngiltere'nin adayı Yunanistan'a teklif etmesi, Yunanistan ve Kıbrıs'ta *Megali İdea* ve *Enosis* çabaları arasında 1919 yılında Anadolu'da başlayan Millî Mücadele dönemi Kıbrıslı Türkleri şüphesiz çok yakından ilgilendirir. Kuva-yı Milliye mücadelesiyle başlayıp düzenli ordularla devam eden bu süreç günün imkânları içerisinde gün gün takip edilirken ardından kurulan Türkiye Cumhuriyeti devletindeki her türlü yenilikler de yakından takip edilir, kabul edilir ve benimsenir. Özellikle 1919-1922 sürecinde daha sonra *Kıbrıs'ta Mücadele Basını* olarak da adlandırılacak gazeteler ve M. Remzi Okan, Mustafa Raşit gibi gazeteciler de ön plana çıkar. Bu sıkıntılı dönemde Kıbrıs Türk toplumunu yönlendiren, bilinçlendiren ve yol gösteren toplum liderleri arasında *Söz* gazetesi ve Mehmet Remzi Okan da vardır. Bildiride anılan mücadele dönemi, Kıbrıslı Türklerin durumu yanında Mehmet Remzi Okan'ın gazetecilik yönü, kişiliği, üstlendiği toplumsal misyonu ve vatan olgusu da mercek altına alınacaktır. Araştırmanın hazırlanması sürecinde Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Kıbrıs Türk Milli Arşivi (KTMA), bazı özel arşivler, basılı kaynaklar, süreli yayınlar ve sözlü tarih çalışmalarından da istifade edildi.

AN EVALUATION ON THE TURKISH CYPRIOT PRESS AND MEHMET REMZİ OKAN IN THE PROCESS OF NATIONAL STRUGGLE

After the Great War 1914-1918 it passes troubled, problematic, painful, uncertain, and full of struggles for Turkish Cypriots until the Second World War, which began in 1939. In 1916, in cooperation with Britain, France opened in Cyprus and after the Armistice of Mudros *Armenian East Legion* (Légion D'Orient) military camps used in Çukurova; in October of 1916, Britain took captive in Çanakkale and captured him on the island of Limnos first and after that a prison camp opened for Turkish prisoners of war on Cyprus's port of Famagusta; the proposal of Britain to Greece in the same period; the Turkish National Struggle period, which started in Anatolia in 1919 among the efforts of *Megali İdea* and *Enosis* in Greece and Cyprus, is undoubtedly very much related to Turkish Cypriots. This process, which started with the struggle of Kuva-yı Milliye and continued with the regular armies, it is followed day by day in the possibilities of the day, all kinds of innovations in the new established Republic of Turkey is closely followed, accepted, and adopted. Especially in the 1919-1922 period, the newspapers which will be named as the Fighting Press in Cyprus, and some journalists such as M. Remzi Okan and Mustafa Raşit come to the fore. In this troubled period, among the community leaders who lead, raise and guide the Turkish Cypriot community there also were the newspaper *Söz* and M. Remzi Okan. The period of struggle, the situation of Turkish Cypriots, Mehmet Remzi Okan's journalistic side, his personality, his social mission and his homeland will be examined in this scientific research. In the process of preparing the research will be utilized Prime Ministry Republic Archive, Prime Ministry Ottoman Archive, Cyprus Turkish National Archives, some private archives, printed sources, periodicals, and oral history studies.

Deniz KURT

Uzm. T.C. Hava Kuvvetleri Komutanlığı, Ankara/TÜRKİYE
Erdal KORKMAZ

Hv. Öğ. Yb., Hava Kuvvetleri Komutanlığı, Ankara/TÜRKİYE

MONDROS MÜTAREKESİ EKSENİNDE TÜRK ASKERİ HAVACILIĞI

Osmanlı Ordusu, Birinci Dünya Savaşı'na 6 faal tayyare ile katılmış, savaş süresince müttefiki Almanya'dan temin ettiği 450 kadar tayyare, dörder uçaklı 17 muharip bölükte harekât görevi icra etmiştir. Ayrıca, Türk pilotlarının yanı sıra cephelerde 1.500'e yakın Alman pilot ve teknik personel ile etkinlik gösterilmiştir. Osmanlı Devleti adına savaşı bitiren Mondros Mütarekesi'nin 5. maddesi kapsamında birliklerin terhis edilmesi kararlaştırılmıştır. Bu gelişme üzerine cephelerden getirilen tayyare ve malzeme Konya, Elâzığ, Erzincan ve İstanbul'da toplanmıştır. Mütareke sonrası Osmanlı ordusunun elinde 72 uçak kalmıştır. Bu sırada, İtilâf Devletleri hava unsurlarının Yeşilköy'e konuşlanması ile buradaki Tayyare İstasyonu önem ve işlevini yitirmiştir. 13 Kasım 1918 tarihinde İstanbul'un fiilen işgali sonrasında dokuz İngiliz ve dört Yunan uçağından oluşan karma bir filo Yeşilköy Hava Meydanı'na iniş yapmıştır. Ardından buraya Fransız birlikleri gelmiştir. Bu sırada 11 Ocak 1919 tarihinde İngiliz General Milne tarafından Osmanlı Harbiye Nezareti'ne gönderilen bir yazı ile *Yeşilköy Tayyare İstasyonu* ile civarındaki tüm binaların 18 Ocak 1919 tarihine kadar boşaltılması istenmiştir. Notadan üç gün sonra İngiliz Kraliyet Hava Kuvveti'ne bağlı 17. ve 47. Filolar, 14 Ocak 1919 tarihinde Selânik'ten Yeşilköy'e gelerek buraya yerleşmiştir. Bu gelişme üzerine Yeşilköy Tayyare İstasyonunda bulunan uçaklar Maltepe'ye taşınmıştır. Maltepe'de görev yapan havacıardan bir kısmı tayyarelerle birlikte Milli Mücadele'ye katılmak için kaçış planı yapmıştır. Bu planın ortaya çıkması üzerine Maltepe İstasyonu işgal edilmiştir. Bu gelişme üzerine Harbiye Nezareti'nin, 21 Haziran 1920 tarihli emriyle *Kuva-yı Havaîye Müfettişliği* lağvedilmiştir. Böylece Osmanlı askeri havacılığı sona ermiştir. Bu çalışmada Genelkurmay ATASE Arşivi'nden erişilen yeni belgeler çerçevesinde, Mondros Mütarekesi ekseninde Türk askeri havacılığının durum ve vaziyeti ortaya konacaktır.

TURKISH MILITARY AVIATION ON THE BASIS OF ARMISTICE OF MUDROS

The Ottoman Army joined the First World War with 6 active aircrafts and approximately 450 aircrafts that had been supplied from its ally Germany carried out operations at 17 combatant companies with four aircrafts operating on each. Besides, activities were performed with approximately 1500 German airmen and technical staff alongside the Turkish airmen. It was decided to discharge the units within the scope of 5th Article of Armistice of Mudros which has ended the war for the Ottoman Empire. Following this situation, the aircrafts and equipments brought from the fronts gathered around in Konya, Elazığ, Erzincan and İstanbul. After the armistice, Ottoman Army was left with 72 aircrafts. In the meantime, with the deployment of air elements of Allied Powers to Yeşilköy, the existing Aircraft Station lost its importance and function. After the de facto occupation of İstanbul on 13 November 1918, a mixed fleet consisting of nine British and four Greek aircrafts landed on Yeşilköy Airfield. Subsequent to this, French units arrived at the same place. Meanwhile on 11 January 1919, with a script sent by the British General Milne to Ottoman War Office, Yeşilköy Aircraft Station and all of the buildings around were requested to be evacuated until 18 January 1919. Three days after the note, the 17th and the 47th fleets of Royal Air Force came from Selanik to Yeşilköy and settled there on 14 January 1919. Following this, the aircrafts in Yeşilköy Aircraft station were moved to Maltepe. A part of airmen in Maltepe made an escape plan to join the War of Independence with the aircrafts. Upon the emergence of this plan, Maltepe Station was occupied. Following this development, upon the War Office order dated 21 June 1920, Inspector General of the Air Force was discharged. Thus, the military aviation of Ottoman Empire came to an end. In this study, within the framework of the documents obtained from General Staff ATASE Archive, on the basis of Armistice of Mudros, the state and condition of Turkish military aviation will be revealed.

COMMON FATE, DIFFERENT REACTIONS – SIMILARITIES AND DIFFERENCES BETWEEN THE TURKISH AND HUNGARIAN NATION-BUILDING PROCESS AFTER THE WORLD WAR I

The year 1919 was a turning point not only in the history of Turkey, but also in several Central and Eastern European countries as well. With the collapse of Austria-Hungary, the former ally of the Ottoman Empire during the World War I, new nation-states emerged or previously-established states extended their borders. This process was also accepted and supported in many ways by great powers. Only Hungary regarded this fact as a tragedy, as it lost two thirds of its territory. Nevertheless, Budapest became the capital of an independent country after more than three hundred years. The peacemakers planned a similar future for the Ottoman Empire as well, but with the appearance of Mustafa Kemal Pasha, the political atmosphere changed and unlike Hungary, the modern Turkish state mainly managed to protect its territories where mostly the Turks had been living. Therefore, a strong sympathy occurred among the Hungarian decision makers towards the Turkish war of independence. Many thinkers and politicians were of the opinion that there were numerous similarities between the the struggle of the Turks and the Hungarians. They also thought that even though the decision makers in Budapest focused on the incidents happening in Western Europe, Anatolia served as a good example against the „new order” in the international politics. In my presentation relying on Turkish and Hungarian resources, I would like to analyze the political, social and historical situation of the aforementioned countries following the World War I, and underline the main factors which paved the way for the well-known outcome. Despite the fact that in Hungary a conservative political regime was built, Turkish-Hungarian relations were flourishing at least until the middle of 1930’s. When Atatürk died in 1938, each Hungarian newspaper from right to left totally agreed that Atatürk was a great politician, they regarded him as a Turkish national hero. According to the conservative perspective, he fought for the territories decided to be splitted among the great powers, which could have been an example for the Hungarian Kingdom as well. As the Hungarian propaganda emphasized those times, Budapest will not approve the present borders. While from leftist point of view, “Büyük Önder” started such a modernization process, that would be a model for “feudal” Hungary as well.

**ESKİŞEHİR-KÜTAHYA MUHAREBELERİ SONRASI
GERİ ÇEKİLME HAREKÂTI İLE SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİNDEKİ SAVUNMA
HAREKÂTININ ASKERİ DOKTRİNEL ÖZELLİKLERİ**

Bu bildirinin amacı Kütahya-Eskişehir muharebeleri sonrası askeri yönden meydana gelen olumsuz durumun yarattığı siyasi ortamın, ordu üzerindeki etkisini ortaya koyarak, bu etkinin giderilmesi için alınan tedbirler arasındaki ordunun Sakarya nehrinin doğusuna çekilmesi kararının bir hareket değil “bir harekât olarak” kısa bir süre içerisinde ve bir bütünlük halinde nasıl uygulandığını belirtmek ve çekilme harekâtı sonrası savunma mevzilerinde tertiplenen ordunun, Sakarya Meydan Muharebesi’ndeki 22 gün boyunca bütünlüğünün bozulmadan yaptığı savunma harekâtındaki başarısının, dünya harp tarihinde ilk kez uygulanan “gruplar halinde kullanma” ve “oynak savunma” yöntemini açıklamaktır. Bu çalışmada, açıklayıcı ve temel niteliklere ağırlık veren bir yöntemle, Türk İstiklâl Harbi’nin 1921 yılının Nisan-Eylül dönemini kapsayacak şekilde konu ile ilgili arşivler, eser ve makaleler ile dönemin askeri talimnameleri taranarak Türk Ordusu’nda meydana gelen gelişmeler ışığında alınan ve uygulanan kararların; birden fazla seçenek arasında en doğru ve geçerli olanının kabulünün o anda nasıl yapıldığının ve tarihi süreçte nasıl bir sonuca ulaştığının, dönemin askeri doktrinel esaslarına göre incelenmesi yapılacaktır. Türk İstiklâl Harbi’nin anlatım ve yazımında Kütahya-Eskişehir muharebeleri sonrası Türk Ordusu’nun Sakarya nehri doğusuna çekilmesi, harp içerisinde bir manevra hatta taktik bir zorunluluk olarak ifade edilerek ayrı bir harekât şekli olduğu gözardı edilir. Bu durumdan yola çıkarak geri çekilmenin başlı başına bir harekât olduğu, ayrı bir sevk-idare yeteneği gerektirdiği ve sonrasında icra edilen savunma harekâtında ise “birliklerin gruplar hâlinde kullanımı” ile o dönem “mütharrik savunma” olarak adlandırılan oynak savunma tarzının, savunmada ilk kez uygulanan bir harekât şekli olduğu ortaya konulacaktır.

**MILITARY DOCTRINAL PROPERTIES OF THE DEFENSIVE COMBAT DURING THE WITHDRAW
OPERATION OBLIGED BY THE MILITARY STRATEGICAL SITUATION OCCURRED
AFTER ESKİŞEHİR-KÜTAHYA BATTLES
AND SAKARYA PITCHED BATTLE**

Objective of this assertion is to reveal the effect of the political environment created by the negative situation occurred militarily on the army after Kütahya-Eskişehir battles, to state that how the decision for the army to withdraw to the east of Sakarya river amongst the precautions taken in order to eliminate this effect as an “operation” not an “action” soon and in integration is applied, and to explain the method of “using in groups” and “mobile defence” practised first in the military history of world of the defence operation success of the army having deployed in the defence positions after the retrograde operation performed for 22 days without disrupting the integrity during Sakarya Pitched Battle. In this study, the archives concerning the subject covering the April-September period of 1921 year of Turkish Independence War by an explanatory method based on the basic qualifications, work and articles, and military manuals of the period will be searched, how the decisions taken and applied in the light of the developments occurred in Turkish army occurred at that moment accepting the most correct and valid one amongst the choices more than one, and it will be examined what sort of a result was reached at the historical process according to the military doctrinal essentials of the period. While expressing and writing Turkish Independence War, Turkish army’s withdrawing to the east of Sakarya river after Kütahya-Eskişehir battles and that a manoeuvre during war even a tactics is accepted as an obligation and there exists a different way of operation are ignored. Based upon this situation, it will be revealed that retreating is an independent operation, it requires a skill of different command-control, and later that “using the troops in groups” and the mobile defence style named as “moving defence” in that period during the defence operation carried out is a type of defence practiced first during defence.

20. YÜZYILIN 20-30'LU YILLARINDA KAZAK TÜRK BİLİM ADAMLARININ ÇALIŞMALARINDA LATİN ALFABESİ MESELESİ

Günümüzde belli bir dereceye kadara gelişmiş olan Kazakistan devletinin Latin alfabesine geçmesi gerekir sorusu etrafında iki bakış ortaya çıkmaktadır. Bu mesele çeşitli bilim adamları ve siyasetçiler tarafından tartışma konusu hâline gelmiştir. Aslında Latin alfabesine geçme meselesinin bugüne kadar da 20. yüzyıl başlarında ele alındığı bilinmektedir. 1920'lerde Sovyet Hükümeti Kazakistan'da hakimiyetini kurduktan sonra Kazak halkının Doğulu kökenlerinden koparmak adına Ahmet Baytursnoğlu'nun Kazak Türkçesinin ses uyumuna göre uyguladığı Arap alfabeli yazısından Latin alfabesine geçirmeyi uygun görmüştür ve V.İ. Lenin bunu «Doğu'daki İkinci Devrim» olarak nitelendirmiştir. Bu faaliyet, Kazakları Rusya'ya dolaysız boyun eğmeye iten bir başka yol idi. 1920'lerde Bakü'de gerçekleşen buluşmaya Türkçülüğün ilk fikir önderleri katılıp, o dönemlerdeki Latin alfabesiyle ilgili tartışmalar bütün Türkçü bilim adamlarının ortak meselesi hâline gelmiştir ve onlar bu meseleyi kendi çalışmalarında kaleme alıp, bu konuda kendi düşüncelerini belirtmişlerdir. 1924-1926 yılları arasında alfabe tartışması Türkistan ile Kazakistan bölgesinde sürekli canlılığını korumuştur. Kazak ve Kırgız bilim adamlarının ilk kongresi gerçekleştiğinden iki yıl sonra, 26 Şubat - 6 Mart 1926 tarihleri arasında Bakü'de Birinci Türkoloji Kurultayı yapılmıştır. Halk arasında «Türkçüler Kurultayı» olarak adlandırılan bu kongrede Sovyet topraklarındaki Türkçe konuşan milletlerin tarihi ile kültürünü, akrabalıklarını araştırma, Türkçe konuşan milletlerin imlâlarını düzeltme, terminoloji, alfabe eleştirileri ve özellikle Türk soylu halkların kullandığı Arap harflerini Latin alfabesine değiştirme meselesi incelenmiştir. Bu kongreye tanınmış Türkiyeli Türk bilim adamı tarihçi Fuat Köprülü, Azerbaycan'dan Hüseyinzâde Ali, Alman profesörleri Mensel, Bartold, Oldenburg, Krimskiy ve Türkçe konuşan cumhuriyetlerin nitelikli uzmanlarından oluşan üyeler katılmışlardır. Kazakistan tarafından kongreye tanınmış Ahmet Baytursnoğlu, Eldes Omaroğlu, Nazir Törekuoğlu, Bilal Süleyoğlu, Aziz Bayseyitoğlu, Türkmenistan, Kırgızistan, Kuzey Kafkasya, Azerbaycan, Kafkas Ötesi cumhuriyetlerinde Latin esaslı Yeni Alfabe'nin kabul edilmesi ile ilgili bir kararname kabul etmişlerdir. Kazakistan'da ise 10 Aralık 1926 tarihinde Kızıl Orda şehrinde Kazak yazısını Latin alfabesine geçirme konusunda özel bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda ilk olarak bildirisini sunan Abdırâhman Baydıldin, Latin alfabesinin tarihinden başlayarak Yeni alfabe geçmenin faydalı yanlarını bütün gerçekliğyle ortaya koyarken, Ahmet Baytursnoğlu Arap alfabesinin ortaya çıkması ile kullanıldığı dönemler hakkında bilgi verdikten sonra Arap alfabesini esas alan Kazak alfabesinin 5 farklı yararı ile artularından bahsedip, kendi düşüncelerini iletmiştir. Bu kongrede bazı Kazak fikir önderlerinin karşı gelmelerine rağmen bütün Türk soylu halkların yazılarını Latin alfabesine geçirme hakkında kararnama kabul edilir. Bu etkinliğe öncülük edecek olan Yeni Türk alfabesinin Merkez Yönetim Kurulu oluşturulup, ona Kazak Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nden sadece Nazir Törekuoğlu dahil olur. Kongre üyelerinden biri olan Teljan Şonanoğlu, Latin alfabesini savunanlar tarafında idi ve «Bir tek Kazaklar değil, Arap alfabesini destekleyen bütün memleketler arasında Latin alfabesine geçme gibi bir akım olduğu bilinmektedir. Bunlar sadece Sovyetler Birliği'ndeki Türk soyluların arasında değil, Birlik dışındaki Türkler ile Müslüman memleketlerin arasında da vardır. Meselenin iyi bir çözüme ulaşması için Latin alfabesi taraftarlarının da ona karşı olanların da düşüncelerini açıkça ortaya koyması gerekmektedir» diye kendi fikirlerini açıklamıştır. Milletnin menfaati için birçok mücadelelere içine giren Türk ve Kazak aydınları bu mesele ile ilgili çeşitli yorumlarda bulunmuşlardır. Kazak aydınları için çözümü en zor sorunlardan biri, ulus meselesi idi. Yani, XX. yüzyıl başlarındaki sayı olarak çok az okuma yazması olan insanların tekrar Latin alfabesine geçirmek ve o güne kadar Arap harfleriyle yazılan değerli eserleri kaybedebileceği meseleleri onları yakından ilgilendiren önemli mesele haline gelmişti. Bu nedenle çeşitli konularda Latince ve Arapçı gruplar arasında tartışmalar meydana gelmiştir ve iki grubun da amacı, Kazak halkının geleceği ile ilgili meseleleri çözüme kavuşturmak olmuştur. Bu konu hakkında A. Baytursnoğlu, T. Şonanov, N. Törekuoğlu, M. Joldıbayoğlu ve diğer bilim adamlarının fikirleri yoğun bir şekilde tartışma konusu olmuştur ve onlar kendi çalışmalarında bu konuyu ele alıp, sürekli inceleyip, tartışmışlardır. Oysa günümüzdeki Latin alfabesine geçme meselesi de bu seviyelerdedir ve bu konuyla ilgili Türk Dünyasındaki Bilim adamları da kendi düşüncelerini ortaya koymaktadırlar. Mesela, Türkolog bilim insanı Abdulvahap Kara: «Latin alfabesini oluşturma sırasında birkaç yanlışlıklar meydana gelmektedir. Kazak dili, temiz bir dildir. Kazakistan'ın hangi bölgesinde olursa olsun, halk

birbirini çok iyi anlamaktadır. Bundan sonraki mesele, Latin alfabesine geçebilmek için alfabedeki «Ү», «У», «У» gibi harflerin korunmasına, yazılıma, söylenmesine dikkat ederek çalışmak gerektiğidir. Ahmet Baytursınoğlu Arap alfabesini esas alan yazıya göre alfabeği bir uzman gözüyle çok bilinçli ve net olarak oluşturmuştur» diye, Türk dünyasındaki alfabesini kendince değerlendirmiştir. Artık Latin alfabesine geçme ihtiyacı doğmuştur ve o, uluslararası iletişim alanındaki özellikleri de dikkate alarak Kazak Dilini yeni döneme, kendine has özelliklerini kaybetmeden geliştireceğine tüm yüreğiyle inmektedir. Günümüzde Kazakistan'ın ekonomik, dilsel, kültürel, demografik durumu düzeldiği, halkın kalite açısından yükselmeye yöneldiği böyle uygun bir dönemde yeni alfabeğe geçme gibi önemli bir amacı gerçekleştirmenin çok büyük zorluklar getirmeyeceği aşikârdır.

THE PRINCIPLES OF KAZAKH TURKISH SCIENTISTS ON LATIN ALPHABET IN 20-30TH OF 20TH CENTURY

There are two viewpoints of shifting to Latin alphabet in the Republic of Kazakhstan. By the decree of the First President of the Republic of Kazakhstan N.Nazarbayev the decision on shifting to Latin alphabet by 2020 was made. Today the linguistic problems of shifting to Latin alphabet are being discussed. In fact, it is clear that the issue of using Latin alphabet has been raised earlier in the beginning of 20th century. In 1920 Soviet Union government after setting up its authority in Kazakhstan, in order to break off the connection of Kazakh people with eastern roots, it was decided to move from Arabic letters offered by Akhmet Baitursynuly to Latin alphabet and leader of Bolsheviks V. I. Lenin called it "Second revolution in East". In meetings held in 1920 in Baku almost all Turkic intelligences participated and debates on shifting to Latin alphabet has become common issue of whole Turkic scientists, who gave their opinions in their works on this topic. The I meeting of Commonwealth on Turkology was held between 26 February and 6 March of 1926 in capital of Azerbaijan Baku. In this meeting there were delegation from famous scientists as Koperli-Zada, Kusaiyn-Zada, German professors Mensel, Bartold, Oldenburg, Krymskii, and competent professionals from Turkic language republics. Akhmet Baitursynuly, Eldes Omaruly, Nazir Torekululy, Bilal Suleiuly, Aziz Baiseituly others from Kazakhstan took part in the meeting, where decision on implementing a new alphabet based on Latin letters in Turkmenistan, Kyrgyzstan, North Caucasus, Azerbaijan, South Caucasus was made. In the beginning of the 20th centuries many people were concerned about teaching less educated people to Latin letters and the issue of preserving valued heritage written in Arabic. Therefore, discussion on this topic between group of people supporting Latin and Arabic alphabet took place and interests of both groups was related to the future of Kazakh nation. On this regard, the opinions of scientists such as A. Baitursynov, T.Shonanov, N.Torekulov, M.Zholdybaiuly and etc. were discussed and they used to write about this issue on their works. Today the issue of moving to Latin alphabet is the same and Turkic scientists are giving their opinion on this regard. Nowadays there is an importance of shifting to Latin alphabet and it is believed that considering features in international communication, it can upgrade Kazakh language to a new stage without depriving it from its content. In the period when current economic, linguistic, cultural, demographic situation of Kazakhstan is being improved and people are being upgraded in terms of quality, it is obvious that the aim of shifting to a new alphabet will not face significant difficulties.

ALASH ORDA AYDINLARININ 1917 TOPLUMSAL VE SİYASİ DEVRİMİ'NE DAİR TARİHSEL GÖRÜŞLERİ

Sunulan bu araştırmanın konusu, günümüzdeki tarih biliminde Rusya'da gerçekleşen 1917 Devrimci dönüşümlerinin nesnel bir değerlendirmesinin yapılmadığı için önem kazanmaktadır. Özellikle, bu konuda Kazakistan tarihçileri Ekim darbesinin alternatifi olarak Şubat 1917'deki Devrim'in bir tür idealleşme yaşadığını öne sürmektedir. Aynı zamanda, Kazak toplumunun gelişimini belirleyen en önemli faktör, yani bölgenin sömürge statüsü araştırmacıların görüş alanı dışında kalıyor. Bu araştırmadaki yazarın ele aldığı önemli meselelerden biri de, eski Rus İmparatorluğunda meydana gelen siyasi süreçlerin etkisinin bir nesnesi olarak Kazakistan'ın tarihsel geleceğinin bağımsız olarak belirleme fırsatına sahip olmadığı yönündedir. Bildiride Kazak (Alaş Orda) aydınlarının Rusya'da 1917'deki olaylara ve devrimci darbelerle ilişkin ulusal görüşlerini ve konumları sunulmaktadır. 1917 yıl Kazakistan'ın milli aydınlarının faaliyetlerinin tarihinde, oldukça kritik ve tartışmalı bir dönemdi. Şubat ve Ekim devrimleri milli aydınlar tarafından farklı algılandı. Milli aydınlar, arka arkaya gelen devrimleri anlayamadı. Bunun hakkında, A. Baytursunov'un "Milletlerin Yaşamı" dergisinin sayfalarında yayınlanan bir makalesinde güzel bir şekilde anlatılmaktadır: "Şubat devrimi Kırgız'a açık bir şekilde anlamlı geldiyse, Ekim devrimi onlar için çok anlaşılmasız görünüyordu (sosyal devrim)". Birinci devrimi ne kadar sevinçle karşıladıysa, aynı korkuyla ikinci devrimi karşıladı. Kırgız'ın birinci ve diğer devrime karşı böyle bir tutumu çok doğal ve açık olduğunu Kırgız halkı ile yakından tanıyanlar anlar". Kendi "bolşevik olmayan" fikrini A. Baytursunov şu şekilde açıkladı: "İlk devrimi Kırgızlar büyük sevinç ve coşkuyla karşılama sebebi, ilk olarak onları çarlık hükümetinin baskı ve şiddetinden kurtardı, ikinci olarak değerli hayallerini gerçekleştirmek için umutlarını pekiştirdi, yani bağımsız yönetmek". Zamanında A. Baytursunov'un bu ifadesi, Sovyet tarihçiliğinde bilerek gizlenmişti. Objektif olarak değerlendirildiğinde, Türkistan devrimci dönüşümlere hazır değildi. Bu gerçeği Bolşeviklerin bazı temsilcileri bile kabul etmişlerdi. Özellikle, Georgi Safarov, 1921'de yayınlayan *Sömürge Devrimi* (Türkistan'ın Deneyimi) adlı eserinde şöyle yazıyor: "...1917 devrimine kadar, Türkistan'ın koşulları ile ilgili hiçbir devrimci ideoloji olmadı... Ezilen milletler ile iskân edilen Rus nüfusu arasında, milli eşitsizliğe dayanan karşılıklı yanlış anlama duvarının geçilmez bir engeli vardı. Türkistan bu devrime "acı" sürüklendi ... Bunu bolşeviklerden biri olan Türkistanlı Kazak Nazır Törekulov "Hokand Otonomisi (1920) çalışmasında kabul etmişti". Bu konuda yazar "Ekim devriminin dalgası burjuvazinin ve işçilerin örgütlenmemiş ve politik olarak kötü niyetli kütlesi Türkistan'a kadar ulaştı..." dedi.

VIEWPOINT OF LEADERS OF ALASH MOVEMENT ON POLITICAL-SOCIAL REVOLUTION IN 1917

The article presents the national views and position of the Kazakh (Alashorda) intelligentsia on the events and revolutionary coups in 1917 in Russia. 1917 was a critical and rather controversial period in the history of the activities of the national intelligentsia of Kazakhstan. Two revolutions - February and October are perceived by the national intelligentsia in different ways. The intelligentsia could not understand why after the first followed the second revolution. This is eloquently expressed by the statement of A. Baitursynov in an article published in the pages of the magazine "The Life of Nationalities": "As far as the February revolution was clear to the Kyrgyz, the October (social revolution) seemed so incomprehensible to them. With what joy they met the first revolution, with the same horror they had to meet the second. Such an attitude of the Kirghiz to the one and the other revolution is very natural and understandable to those who are familiar with the Kyrgyz people." A. Baitursynov explained the similar, non-Bolshevik point of view as follows: "The first revolution was clearly and joyfully received by the Kyrgyz because, first, it freed them from the oppression and violence of the tsarist government and, second, strengthened their hope to realize their cherished dream is to manage yourself." At one time, Soviet historiography was one-sided and tendentiously silent about what was expressed by A. Baitursynov. Judging objectively, even some representatives of the Bolsheviks recognized that Turkestan was not ready for revolutionary changes. In particular, Georgy Safarov in his work *The Colonial Revolution* (Experience of Turkestan), published in 1921, noted the following: "... before the revolution of 1917, there was no

revolutionary ideology connected with the conditions of Turkestan ... Between the oppressed nations of Russia and the alien population - an impassable wall of mutual misunderstanding on the basis of national inequality. Turkestan entered the revolution of 1917 quite "primitively" ... Nazir Torekulov, one of the Bolsheviks of the Kazakhs of Turkestan, recognized this in his work "Kokand Autonomy", released in 1920. "The wave of the October Revolution," he noted, "the unorganized and politically unattended mass has reached the bourgeoisie as well as the working people that reached Turkestan ..." This topic for historical research is relevant because in today's historiography there is still no objective assessment of the revolutionary transformations of 1917 in Russia. In particular, the Kazakh historians on this issue note the following: in the publications of historians of recent years there is a kind of idealization of February 1917, as an alternative way to the October revolution. At the same time, the most important factor that has determined the practical development of Kazakh society – the colonial status of the region – falls out of the researchers' field of vision. Kazakhstan as an object of influence of political processes taking place in the former Russian Empire, in our opinion, did not have the opportunity to independently determine its historical perspective. Of course, although such a conclusion is not controversial, but in our article we briefly and specifically set out and explain the complex and contradictory views and their causes for the national Kazakh intelligentsia in 1917.

İKİ BÜYÜK TÜRK LİDERİ, DEVLET ADAMI, HALK ÖNDERİ: MUSTAFA KEMAL ATATÜRK VE MEHMED EMİN RESULZADE

Kardeş Türkiye ve Azerbaycan her zaman kırılmaz tellerle birbirine bağlanmıştır. En zor, karmaşık jeopolitik koşullarda bile, Türkiye her zaman Azerbaycan'ın en güvenilir arkadaşı ve kardeşi olmuştur. Tarihsel olarak, iki ülkenin devlet ve hükümet başkanları arasındaki ilişkiler dostça ve kardeşçe ilişkiler olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu M. Kemal Atatürk ile Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nin kurucusu Mehmed Emin Resulzade arasındaki ilişkiler de karşılıklı saygı temelinde kurulmuştur. Onların karşılıklı çabaları, Türkiye ile Azerbaycan arasında ikitarafli ilişkilerin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bir-biri ile yakın ilişkileri olan bu tarihi şahsiyetlerden her ikisi-Türkiye Cumhuriyeti'nin başkanı Mustafa Kemal Atatürk ve Azerbaycan Halk Cumhuriyeti'nin kurucusu Mehmed Emin Resulzade görkemli Türk liderleri, değerli devlet hadimleri, dünyaca tanınan fikir adamları olmuşlar. Hem M.Kemal Atatürk, hem de M.E. Resulzade Türk dünyasının büyük şahsiyetleri, yeri doldurulamaz fikir adamları ve dahileridir. Onların her ikisi de ayrı-ayrı bağımsız iki Türk devletinin başkanlarıydı. M.Kemal Atatürk ve M. Emin Resulzade dahi siyasetçi idiler, aynı zamanda onların her ikisinin ideoloji ortaklığı Türkcülük idi. Hem M.Emin Resulzade tarafından kurulan Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti, hem de M.Kemal Atatürk tarafından kurulan Türkiye Cumhuriyeti Respublika kuruluşu Cumhuriyet idi. Ve bu sistemde başlıca gösterge ise demokrasi idi. Bildiride M.Kemal. Atatürk ve M. Resulzade'in karşılıklı ilişkileri, birbirleriyle ilgili görüşlerine nezer salınır. M. Kemal Atatürk ve M.Emin Resulzade, Türk dünyasının büyük şahsiyetleri, ünlü liderleri ve ideoloqları idi. M.Emin Resulzade'nin Türkiye Cumhuriyeti'nin ve onun kurucusu M. Kemal Atatürk'ün ateşli bir destekçisi olduğu ve yazılarında onu her zaman övdüğü belirtildi. Makalede aynı zamanda M.Kemal Atatürk'ün M. E. Resulzade hakkındaki görüşleri de yer almaktadır.

TWO GREAT TURKISH LEADERS, STATESMEN FOLK LEADERS: MUSTAFA KEMAL ATATÜRK VE MEHMED EMİN RESULZADE

Turkey and Azerbaijan have always been connected with each other with unbroken relations. Even in the difficult, complicated geopolitical conditions Turkey has always been the most reliable friend and brother of Azerbaijan. Historically the relations between the two countries, the leaders of the two states, have also been close friends and brotherly relations. Two of these historical figures, having the close relations with each other were the leaders of the Turkish Republic, Mustafa Kemal Atatürk and Mehmed Emin Resulzade, the founder of the Azerbaijan Democratic Republic. Relations between the founder of the Republic of Turkey M.K. Ataturk and the founder of the Azerbaijan Democratic Republic were al Mehmed Emin Resulzade ways based on the mutual respect. Their mutual efforts have played an important role in the dev Mehmed Emin Resulzade elopment of bilateral relations between Turkey and Azerbaijan. Let's note that both M. Kemal Ataturk and are the great personalities, famous leaders and geniuses of the entire Turkic world. Both of them were the heads of different independent Turkic states. The common peculiarities of the ideology of both of them as the historical personality were the idea of Turkic nations. Both of the states such as Azerbaijan Democratic Republic founded by Mehmed Emin Resulzade and the Republic of Turkey founded by M. Kemal Ataturk were in the form of the Republic structure. In this system the most important indicator was democracy. In the article it is said about the mutual relations and opinions of M. Kemal Ataturk and Mehmed Emin Resulzade with each other. It is noted that M. Kemal Ataturk and Mehmed Emin Resulzade were the great personalities, well-known leaders and ideologues of the Turkic world. It is also mentioned in the article that Rasulzade was a great supporter of the Republic of Turkey and its founder M. Kemal Ataturk and always praised him in his writings. In this paper it is also mentioned about M. Kemal Ataturk's thoughts about Mehmed Emin Resulzade.

MİLLÎ MÜCADELE'NİN İSTİKLÂL MADALYALI KADIN KAHRAMANLARI

Millî Mücadele'ye yapılan katılım ve desteğin en somut göstergesi zafer kazanıldıktan sonra asker, milletvekili ve sivil halka verilen istiklâl madalyası olmuştur. Milletvekillerine yeşil, cepheye bulunanlara kırmızı ve cephe gerisinde çalışan sivil halka beyaz şeritli madalya verilmiştir. Ancak milletvekili olup da aynı zamanda cepheye bi'l-fil hizmette bulunanların madalya şeritlerinin yarısı diğer yarısı da kırmızı olmuştur. İstiklâl madalyasıyla taltif edilenler arasında gerek cepheye gerekse cephe gerisinde çalışan kadınlar da bulunmaktadır. 1926 yılına kadar madalyalar Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce verilmiş ve bu süre içinde 6920 madalya dağıtılmıştır. 1926 yılından sonra madalyalar Milli Savunma Bakanlığı'na ve yalnız kırmızı şeritli olarak verilmiştir Ancak toplamda kaç kadına istiklâl madalyası verildiğine dair net bir bilgi yoktur. İlk olarak, daha Millî Mücadele devam ederken TBMM'de on iki yaşında onbaşı rütbesi olarak cepheye savaşan Nezahat Hanım'ın istiklâl madalyası ile ödüllendirilmesine dair bir karar alınmıştır. Kırmızı şeritli madalya ile taltif edilen kadınlara örnek olarak, Maraş'ta Fransızlara karşı yapılan direnişte öne çıkan Bitlis Defterdarı Hakkı Bey'in haremî Merzuka Hanım, Güney Cephesi'nde Fransızlara karşı gösterdiği başarılarından dolayı Osmaniyeli şehit Rahime Hatun gösterilebilir. Millî Mücadele'ye yaptığı katkıdan dolayı beyaz şeritli istiklâl madalyası verilen kadınlara ise, Bursa'nın işgali sırasında casusluk yapıp orduya bilgi akışı sağladığı ve evinde Türk askerlerini sakladığı için Yunanlılar tarafından Selânik'e sürgüne gönderilen öğretmen Zehra (Budunç) Hanım, Konya'da düşmana karşı Türk askerlerini evinde saklayarak kahramanlık gösteren Fehime Hanım örnek olarak gösterilebilir. Bu çalışmada, istiklâl madalyalı kadınların Millî Mücadele'ye verdiği katkı incelenecektir. TBMM Arşivi'ndeki *İstiklâl Madalyası Defterleri* ve *TBMM Zabıt Cerideleri* incelenerek madalya verilen Türk kadınları tespit edilecektir. Ayrıca Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nden elde edilen belgeler ve dönemin basını da kaynak olarak kullanılacaktır. Kadınların ülkenin kurtuluşu için cepheye ve cephe gerisinde yaptığı faaliyetlerin Millî Mücadelenin kazanılmasındaki yeri ve önemi değerlendirilecektir.

HEROINES WITH MEDAL OF INDEPENDENCE IN THE NATIONAL STRUGGLE

The most obvious sign of attendance and support to the National Struggle is medal of independence that was awarded to soldiers, deputies and the civilians after the victory. The medals were green ribbon for deputies, red ribbon for those in the front and white ribbon for the civilians behind the front. Besides the deputies who also served in the front actively were given a medal of half green and half red ribbon. Among those honoured by medal of independence were women struggling both in front and behind it. The medals had been given by the Grand National Assembly of Turkey (TBMM) until 1926 and 6920 medals were given within this period of time. From this time on the medals were given only in red ribbon by the Ministry of Defence. However, totally how many women were awarded the medal is not clear. Firstly while the National Struggle was still lasting, a decision was made in the TBMM to honour Nezahat Hanım with the medal for she was fighting in the front as a corporal at the age of twelve. As examples to women honoured with red ribbon medal are Merzuka Hanım (wife of Bitlis Provincial Treasurer Hakkı Bey), who came to the fore during the resistance to French in the city of Maraş; Martyr Rahime Hatun from Osmaniye, for her success in the face of French in the Southern Front. And as examples to women honoured with white ribbon medal for their contributions in the National Struggle are Zehra (Budunç) Hanım the teacher, who spied for the army during occupation of Bursa and was exiled to Selanik by the Greek as she had hidden Turkish soldiers at home and Şehime Hanım, showing heroism by hiding Turkish soldiers at home in Konya. In this research the contribution by the women with medal of National Struggle is analysed. *Medal of Independence Reports* in the TBMM Archive and *Journal of Proceedings of TBMM* has been analysed and the medal awarded women has been identified. Documents from the Prime Ministry Republic Archive and the press of the time are among the resources as well. The place and importance of activities carried out by women for the liberation of the nation in the National Struggle both in the front and behind have been evaluated in this research.

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÖZYÜREK
İğdır Üniversitesi, İğdır/TÜRKİYE

MONDROS MÜTAREKESİ'NİN UYGULANMASI VE İSTANBUL'UN İTİLÂF KUVVETLERİNCE İŞGALİ (13 KASIM 1918)

Mondros Mütarekesi'nin 30 Ekim 1918'de imzalanmasından sonra İtilâf Devletleri, Osmanlı Devleti topraklarını paylaşmaya dair planlarını artık uygulama alanına koymaya başlamışlardı. Mütarekenin imzalanmasıyla birlikte Osmanlı Devleti fiilen yıkılmış, padişah ve hükümet, İtilâf Devletleri'nin her türlü baskı ve tazyikine boyun eğmek durumunda kalmıştı. İtilâf Devletleri, özellikle mütarekenin 7. maddesine istinaden, stratejik öneme sahip Türk topraklarını yer yer işgale başlamışlardı. 13 Kasım 1918'de İtilâf Devletleri'nin 55 parçalık donanmasından İstanbul'a 3500 asker çıkarılmış, İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar, bu güçleri takip etmiş ve 465 yıllık başkente ilk kez yabancılar askeriyle girmiş, millet esaretle tanışmıştı. İstanbul'da bulunan okullar, kışlalar, resmî ve özel binalar yabancı askerler tarafından işgal edilmişti. Mütareke hükümlerinin uygulanması hususunda İtilâf Devletleri, öncelikle Türk ordusunun silah ve cephanesini, deniz ulaşım vasıtalarını, demiryollarını, kurumları ve önemli mevzileri işgal etmişlerdi. İstanbul'un işgalini yaşayan kişilerin verdiği bilgilere göre azınlıkların yoğun olarak yaşadığı Beyoğlu'nun adeta bir mahşer yeri gibi olduğu ve gayrimüslim ahalinin Galata'ya toplanarak İtilâf donanmasına ait gemilerde bakıp nümayişlerde bulunduğu bilinmektedir. Birçok mağazanın vitrinlerinde Yunan kral ve kraliçelerinin resimlerinin asıldığı, leblebici bir çocuğun bile elindeki işportanın dört kenarını Yunan bayraklarıyla süslediği, evlerin hepsinden Yunan bayraklarının asıldığı aktarılmaktadır. Kaldırımlarda yürüten okul çağındaki çocukların göğüslerinde kokartların, kızların ellerinde mavi beyaz bayrakların, hatta kitapçı dükkânlarının camlarında Averof gibi Yunan savaş zırhlılarının resimlerinin bulunduğu da gözlemlenmekteydi. Sokaklara sığmayan gayrimüslim halkın coşkun tezahüratlarında bulunarak eğlendiği 13 Kasım 1918 günü, aynı zamanda Yıldırım Orduları Grubu Kumandanı Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'a vardığı gündür. Mütareke'nin ilk günlerinden itibaren, galip devletlerin her dediğine kayıtsız şartsız boyun eğmenin yanlış olduğu gibi felaketlere de yol açacağı fikrinde olan M. Kemal Paşa'ya göre, Mondros Mütarekesi yeni bir başlangıç demektir. Özellikle İstanbul'un işgali ile ilgili bilgi veren arşiv belgeleri ve süreli yayınlar taranmıştır. *Vakit*, *Tanin*, *Tevhid-i Efkâr*, *Akşam*, *İkdam*, *Hadısat*, *Minber ve Söz* gazetelerinden yararlanılmıştır. Ayrıca konu hakkında bilgi veren hatıratlar ve diğer temel eserler de incelenerek, işgal günlerinde İstanbul'daki siyasi, askeri, idari, iktisadi ve sosyal durum hakkında orijinal bir eser ortaya konulmaya çalışılmıştır.

APPLICATION OF THE MUDROS ARMISTICE AND ALLIED OCCUPATION OF ISTANBUL (13 NOVEMBER 1918)

After the signing of the Armistice of Mudros on October 30, 1918, the Entente States now began to put their plans to share the lands of the Ottoman Empire. With the signing of the armistice, the Ottoman State had actually been demolished, and the sultan and the government had to bow to any pressure and pressure of the Entente. The Entente States, in particular, under Article 7 of the Armistice, began to occupy the Turkish territory with strategic importance. On November 13, 1918, 3500 soldiers were removed from the 55-piece fleet of the Allied Powers, followed by the British, French and Italians, followed by foreigners for 465 years. The schools, barracks, official and private buildings in Istanbul were occupied by foreign soldiers. Regarding the implementation of the armistice provisions, the Entente States occupied primarily the Turkish army's weapons and ammunition, sea transportation vehicles, railways, institutions and important positions. According to the information given by people living in the occupation of Istanbul; it is known that Beyoğlu is a place of grief for the minorities and that the non-Muslim people gathered in Galata and looked at the ships belonging to the Entente fleet. Many stores showcase the paintings of the Greek king and queen, and even a child of a leblebici is decorated with Greek flags on the four sides of the pontoon in his hand; all Greek houses are hung from the houses. It was also observed that school-aged children who were walking on the sidewalks had cloaks in their breasts, blue-white flags in girls' hands, and even paintings of Greek warfare armories such as Averof on the windows of the bookstore. On the 13th of November 1918, when the non-Muslim people entertained Istanbul, the Commander of the Lightning Armies, Mustafa Kemal Pasha arrived in Istanbul. From the first days of the armistice, according to M. Kemal

Pasha, who believed that unconditional submission to the victorious states would lead to disasters as well as wrongs, the Armistice of Mondros was a new beginning. In particular, archive documents and periodicals providing information on the occupation of Istanbul were scanned. Turkish newspapers *Vakit*, *Tanin*, *Tevhid-i Efkâr*, *Akşam*, *İkdam*, *Hadisat*, *Minber* and *Söz* were used. In addition, the memories and other basic works that give information about the subject were examined and an original work on the political, military, administrative, economic and social situation in Istanbul was tried to be revealed on the days of the occupation.

TÜRK CEPHELERİNDE SAVAŞAN AVUSTURYA-MACARİSTAN ASKERLERİNİN MONDROS MÜTAREKESİ SONRASINDA MEMLEKETLERİNE GERİ DÖNÜŞÜ

30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi uyarınca Osmanlı Devleti'nin müttefiki olarak çarpışan Avusturya-Macaristan tâbiyetindeki askerlerin üç ay içerisinde Osmanlı topraklarını terk etmelerine hükmedilmiştir. Askerler öncelikle İstanbul'da önceden tespit edilen noktalarda toplanarak gruplar hâlinde gemilerle memleketlerine gönderilmişlerdir. Verilen mülletin aşımının ardından ülkeden çıkmayan ya da çıkamayan askerler ise savaş esiri konumuna düşmüşlerdir. Tahliye sırasında güç koşullar yaşanmıştır. Örneğin, savaşın galibi durumundaki Çek, Slovak ve İtalyan gibi milletlere mensup Avusturya-Macaristan tâbiyetindeki askerlere İtilâf güçlerinin himayeleri altında memleketlerine gönderilmeleri hususunda kolaylık sağlanmıştır. Avusturyalı, Macar ve Alman askerler ise bekletilmişlerdir. Mütareke'nin ilgili hükümleri ve uygulanmasına yönelik faaliyetlere ilişkin literatürde çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmada ise Avusturya- Macaristan askerlerinin memlekete gönderilmeleri sırasında yaşananlar, sevkiyat yolları, askerler arasında başgösteren ayrılıklar, esir askerlerin durumu ağırlıklı olarak Avusturya gazetelerinde yayınlanmış kendi tecrübeleri ve kişisel gözlemleri ışığında anlatılmaya çalışılacaktır. Çalışmada ikincil kaynaklardan ve arşiv belgelerinden de istifade edilecektir.

RETURN OF THE AUSTRO-HUNGARIAN SOLDIERS FOUGHT AT TURKISH FRONTS TO THEIR HOMELAND FOLLOWING THE ARMISTICE OF MUDROS

Regarding the Armistice of Mudros, signed in October 30th 1918, soldiers of the Austro-Hungarian army served at Turkish fronts as an ally was obliged to leave the Turkish territories within three months. The referred soldiers were initially gathered at certain meeting points in Istanbul and afterwards they were taken to their homelands in groups by ships. Those who either did not or were not able to leave the country after the deadline were regarded as prisoners of war. Evacuation was made under severe conditions. For example, soldiers who were the origins of the victor nations such as Italians, Czechs and Slovaks were given privileges under the auspices of the Entente powers whereas the German, Austrian and Hungarian origins were stood up. Studies were done on the implementation of the relevant clauses of the Armistice. Therefore, this study aims to shed light to the incidents happened in the course of their departure, their departure route, discrepancies between the authorities and the soldier groups in the light of the experiences and personal observations of the evacuated Austro-Hungarian soldiers published in the Austrian newspapers.

**BUHARA SOVYET HALK CUMHURİYETİ GAZETELERİNDE ATATÜRK'ÜN
FAALİYETLERİNİN YER ALMASI**

1918'in sonunda Türk halkının büyük oğlu Mustafa Kemal Paşa; "Ankara'nın Geçiş Hükümeti" sömürgecileri vatandan kovdu. Türkiye'deki siyasi karışıklık döneminde BSHC (1920-1924) aktif iç ve dış politikasını yürütüyordu. Buhara'nın perspektif planı, yabancı ülkelerle dostça diplomatik, ekonomik ve kültürel işbirliğinin kurulmasına ve geliştirilmesine özel önem vermiştir. 20. yüzyılın başında, Türkiye'nin "Genç Türkleri" ve Buhara Ceditçileriyle, dostça, eğitimsel ve kültürel ilişkiler kurdu. 1920'lerde, BSHC kurulduğunda, Türkiye'nin siyasi yaşamında bağımsızlık mücadelesi patlıyordu. Ankara hükümeti ve kurucusu Mustafa Kemal hakkında, "Buhara Ahbarı" gazetesinde bir yazı yayımlandı: "16 Temmuz 1921'de Türkler, Mustafa Kemal Paşa'nın öncülüğünde tüm cephelere karşı Rumlara sert ve ortak davranmaya başladı." "Buhara Ahbarı" Türkiye'nin bağımsızlık yolundaki başarıları hakkında yazılar yayınladı. Bunlardan biri de "Devrimci Türkiye için yardıma ihtiyacım var" makalesidir. Özellikle, "Doğu'da Türkiye Ulusal Meclisi'ne kim seçildi?", "Türkiye-Polonya Anlaşması", "Türkiye'de Arnavutluk Konseyi", "Türkiye'de Yeni Amerikan Şirketi", "Türkiye'de Ulusal Meclis", "Türk Hükümeti'nin Kuzey Amerika'ya Temyizi" "Türkiye-Ermenistan İlişkileri", "İstanbul Yayınlandı", "Türkiye'ye Uzman Çekmek", "Türkiye Savaşmaya Karar Verdi", gibi düzinelere haber ve yazı vardır. Makalelerde Mustafa Kemal, devlet adamı olarak övgüyle karşılandı. "Buhara Ahbarı" gazetesinin 19 Ekim 1922 tarihli 103. sayısında, Mustafa Kemal Paşa hakkında ünlü "Binlerce yaşa!" şiri yayımlandı. H. Olmaş, Mustafa Kemal hakkında "*Ey Abdur Kamal Paşa/Sen ezililerin baskısı sensin/Doğu'nun Kurtarıcısı/Binlerce Yıl Katılıyorum Onlarla Yaşayın!*" dizelerini yazıyordu. "Buhara Ahbarı" gazetesi, 20. yüzyılda Türkiye ile Buhara arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi ve yeni bir düzeye çıkması konusunda en değerli bilgi kaynaklarından biri. Gerçekten de, "Doğu ve Buhara" tarihi araştırma sorununun gelecekteki çözümünün kaynaklarından biridir. Kamal Paşa'nın kişiliğine gelince, hayatı boyunca Türk halklarına duyduğu saygıdan daha yüksektir. "Yer yüzü" Dergisi'nde Atatürk hakkında makaleler de yayımlandı. 1925 yılının 3. sayısında "Gazi Paşa Süleydir" adlı Atatürk hakkında bir makale kaleme aldı.

**REPRESENTATION OF ATATURK'S MOVEMENT FROM NEWSPAPERS OF BUHARA
PEOPLE'S SOVIET REPUBLIC**

From the end of 1918, the political struggle was rising in the country when the "Ankara Temporary Government" established and led by Mustafa Kemal Pasha, the great-grandson of the Turkic peoples, during the years between 1920 and 1923 started their provocative actions against the colonialists (mostly British and Italian military forces). At the same time, the Republic of Bukhara started its partnership with Turkey, which was originally established centuries ago. These relationships have been especially highlighted in newspapers "Bukhara Ahbarı" (1920-1923) and "Azad Bukhara" (1923-1924), which is the publishing house of the Bukhara National Soviet Republic (BNSR). Generally, at the beginning of the 20th century friendly, educational and cultural relations between the "Young Turks" and the Bukhara Jadids (initiators of modernization) of Turkey were established. The role of periodical press in the formation of these relations was incomparable. The Jadids in Bukhara used to read "Sirat-ı Müstakim" review published in Turkey. In Turkestan that is the Turkic peoples' original motherland, the focus of the BNSR's attention was mainly devoted to the internal affairs in Turkey and the condition of giving a helping hand to the Turkish people in the period of the war, the First World War years as well as provided the Turks with the moral and material support. In the newspaper of "Bukhara axbori", there was given an article about the "Government of Ankara" and its founder Mustafa Kemal, who entered the life-and-death struggle. It says as following: "On the 16th of July, 1921, the Turks began to undertake strong and joint actions against the Greeks on the entire front under the leadership of Mustafa Kemal Pasha. In the meantime, the Turks will fight against the 3-4 times more enemy forces and stop the attack. May God bless the heroic and energetic efforts of the Turkish soldiers in their home country, fighting against European threats (Greece and England) and winning a joint victory in the West Bank". During this period, besides socio-political articles in Turkestan newspapers, poetic works about Atatürk's heroism were also published. In this paper, the newspapers "Bukhara Axbori" and "Ozod Bukhara" analysed comparatively about Mustafa Kemal Atatürk's personality and activities, his symbolic meaning for the Turkestan.

MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİ ANADOLU MİTINGLERİNDE TÜRK KADINI

Birinci Dünya Savaşı'na Almanya yanında katılan Osmanlı Devleti savaştan yenik olarak çıkmış ve İtilâf Devletleri ile 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Mütarekesini imzalamak zorunda kalmıştır. Anlaşmanın hemen ardından Mütareke hükümlerini tatbika koyulan İtilâf Devletleri ülkenin çeşitli bölgelerini işgale başlamışlardır. Bütün bu gelişmeler karşısında teşkilatlanan Türk Milleti asker, sivil, erkek, kadın, yaşlı ve genciyle topyekûn bir Milli Mücadele hareketini başlatmıştır. Bu tepkiler özellikle İzmir, Urfa, Antep, Maraş, Adana ve İstanbul'un işgali karşısında Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri kurmak, Kuva-yı Milliye birlikleri oluşturmak, işgalleri protesto eden mitingler düzenlemek ve yurdun tehdit altında olan bölgelerinde kongreler tertip etmek şeklinde ortaya konmuştur. Anılan çalışmalar özellikle kadınlar arasında da kendini göstermiş ve onların örgütlenerek mücadeleye katkı yapmalarına vesile teşkil etmiştir. Daha önce yaşanan Balkan Savaşları (1912-1913), Birinci Dünya Savaşı (1914-1918) esnasında da olduğu gibi Kuva-yı Milliye ruhu içinde gerek cephede gerekse cephe gerisinde faaliyetlere katılan bu kadınlar tepkilerini çeşitli şekillerde ortaya koymuşlardır. Bunlar; protesto ve mitinglerle kamuoyunun dikkatini çekmek, cepheye silah taşımak, cemiyetler kurmak, cephane imalathanelerinde çalışmak, ordunun, askerin yiyecek giyecek ihtiyacını karşılamak, bu amaçla yardım toplamak, göçmenlere, kimsesizlere ve yetimlere yardım etmek ve silahlı mücadeleye bizzat katılmak şeklinde olmuştur. Bu çalışmada 1918-1922 yılları arasında Türk kadını Anadolu'da yaşanan tecavüz ve işgallere karşı gerek çeşitli çevreler tarafından düzenlenen mitinglerde, gerekse bizzat kendilerinin tertip ettikleri mitinglerde söz almışlardır. Kadınların burada yaptıkları konuşmaları, bu konuşmaların içeriği ve dikkat çektikleri konular ile gösterdikleri dirayet ve cesaretleri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Konu, bazı çalışmalarda Milli Mücadelede mitingler şeklinde ele alınmış olup, bu mitinglerde kadınların rolü ve etkisi ayrıntılı olarak incelenmemiştir. Bu konuda döneme ait gazeteler, yazılmış anılar ve diğer araştırmalardan yararlanılacaktır.

TURKISH WOMEN IN ANATOLIAN PUBLIC DEMONSTRATIONS WITHIN THE PERIOD OF NATIONAL STRUGGLE

Joining with Germany to the First World War the Ottoman State had been defeated in 30th October 1918 and was forced to sign Armistice of Mudros. Allied states that have put armistice regulations into effect started to occupy the different regions of the country. Contrary to the developments taking place Turkish nation gathering with soldiers, civil citizens, men, women, old people and teenagers started national movement. Due to the occupying of İzmir, Urfa, Antep, Maraş, Adana and İstanbul regions some reactions were given such as establishing Müdafai Hukuk Cemiyeti and national forces, gathering meetings to protest the occupancies and forming meetings in the regions that are under threat. These reactions started to be demonstrated by women also and they started gathering together and contributing to the national struggle. Turkish women both front and out the front have attended the activities and demonstrated their reactions in certain ways in a similar way as they had done before within the Balkan wars (1912-1913) and the First World War (1914-1918) These reactions were taking the attention of public through meetings and protests, carrying weapons to the front, setting up organizations, working in weapon factories, providing the food of soldiers and the army, collecting donation, helping refugees, orphans, and attending armed struggle. In this study, Turkish women and Turkish women's role who have acted as presenters both in the meetings organized by themselves and by others concerning the rapes and occupancies in Anatolia region that have been experienced between the years 1918-1922. Therefore, this study will uncover Turkish women's role by analyzing the speeches in these meetings and the contents of the speeches and their courage and the points highlighted in the conversations. In order to carry out this study period newspapers, memories and other researches on this subject will be used.

KAZAKİSTAN'DAKİ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ ATATÜRK HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Bir milletin tarihini sadece ait olduğu millet değil tarih boyunca ilişki içinde oldukları başta olmak üzere diğer milletler de bilmelidir. Bu, hem kendi tarihlerini anlamak ve özümsek hem de başka milletlerin tecrübelerinden istifade edebilmek için gereklidir. Öncelikle Türk eğitimi müfredatında da yer aldığı şekliyle Mustafa Kemal Atatürk her yönüyle öğrencilere aktarılmaktadır. Dolayısıyla bu öğrenim gören tüm öğrenciler Türk tarihini öğrenirken "Geçmişini bilmeyen geleceğine yön veremez." diyen Atatürk'ü tam anlamıyla tanımayla, Atatürk'ün felsefesini hayatlarına entegre etmeye imkân bulmaktadır. Peki Türkiye dışında, özellikle Türkiye ile yakın ilişkiler içinde olan ülkelerde Atatürk ne kadar ve nasıl tanıtılmaktadır? Bu soruya cevap bulabilmek amacıyla bu çalışmada Türkiye dışındaki ülkelerde Atatürk'ün ne kadar ve nasıl tanındığına dair veriler Kazakistan örneği çerçevesinde ortaya konulmaya çalışılacaktır. Çalışmanın hazırlanmasında Kazakistan'ın yükseköğretim kurumlarında eğitim görmekte olan öğrenciler ve eğitim veren öğretim elemanlarının yardımlarıyla uygulanan anket sonuçlarından yararlanılmıştır. Bilindiği gibi Kazakistan'daki sosyal yapı sebebiyle öğrenciler ailelerinin tercihine göre Kazak ya da Rus okullarında eğitim görebilmektedirler. Anketin uygulanmasındaki hedef kitlede Kazak ve Rus okullarında eğitim gören katılımcıların homojen olmasına dikkat edilmiştir. Bu vesile ile her iki müfredatın da çıktılarını gözlemlemek ve örneklemek hedeflenmiştir. Katılımcıların hem öğrenci hem de öğretim elemanları arasından seçilmelerinde de amaç aynı şekilde yaş grupları arasında homojen dağılımı sağlamaktır. Bu çalışma ile ortaya konulması hedeflenen verilerin sadece Atatürk'ün hayatı ve kişiliğinin ne kadar biliniyor olduğunu göstermesi amaçlanmamaktadır. Bunun yanı sıra bu verilerin Türkiye'den Kazakistan'a uzanan felsefesi, Atatürk'ün özellikle siyasi kişiliğinin Kazakistan ve Türkiye ilişkilerine yansımaları, siyasi ve askeri yaşamı yanında ortaya koyduğu eserlerin tanınması gibi durumları da açıklığa kavuşturması beklenmektedir. Ayrıca çalışmanın Kazakistan örneği çerçevesinde ortaya koyulacak olmasının Türk dünyasındaki diğer devletler için de model oluşturacağı kanaatindeyiz.

AN EVALUATION ON THE THOUGHTS OF UNIVERSITY STUDENTS AND TEACHERS IN KAZAKHSTAN ABOUT ATATURK

Other nations should know not only the history of their own nation, but the history of the nation others as well. This is necessary to understand and solve their own history and to benefit from the experiences of other nations. First of all, Mustafa Kemal Atatürk, as this topic is included in the Turkish education curriculum, is conveyed to students in every aspect. Therefore, all students studying with this curriculum have the opportunity to know Atatürk fully and integrate the philosophy of Atatürk into their lives while learning Turkish history. So outside of Turkey, especially in developing countries Atatürk introduced in how much and how close relations with Turkey. This is how Atatürk in countries other than Turkey in this study in order to find the answer to the question of how the data will be recognized and tried to put forward in the framework of Kazakhstan instance. In the preparation of the study, the results of the survey, which will be applied, with the help of the students who are studying in the higher education institutions of Kazakhstan and the instructors who provide education will be used. In case of necessity for data collection, interview method will also be used. Because of the social structure in Kazakhstan, it is known that students can study in Kazakh or Russian schools according to their parents' preference. The target audience in the implementation of the questionnaire will be homogeneous participants in Kazakh and Russian schools. We aim to observe and exemplify the outputs of both curricula. The selection of the participants from both the student and the instructors is also to ensure homogeneous distribution among the age groups. The aim of this study is not to show how much knowledge of Atatürk's life and personality is known of this, as well as the data philosophy extends to Kazakhstan from Turkey, Atatürk's particularly reflected in the Kazakhstan-Turkey relations of political personalities, situations such as recognition of his works reveals besides political and military life are expected to also elucidate. Moreover, the fact that the study will be presented within the framework of Kazakhstan will constitute as a model for other states in the Turkish world.

AZERBAYCAN EDEBİYATINDA TÜRK ASKERİ KARAKTERİNE BAKIŞ

Tarihin farklı dönemlerinde, Azerbaycan edebiyatındaki Türk askerlerinin tanımları farklı özelliklere sahipti. Türk askerlerinin Azerbaycan edebiyatındaki imajını temsil etme dinamikleri, bir yandan mevcut siyasi durum ve diğer yandan Azerbaycanlıların millî kimliği ile şartlandırılmaktadır. Azerbaycan edebiyatındaki Türk askerlerinin tanımları birkaç aşamadan geçti. 20. yüzyılın başlarında kendini göstermeye başladı ve zirveye Bağımsızlık döneminde ulaştı. Türk şehitinin imajı, Azerbaycan edebiyatının özelliği ve kısaca, Türk askerinin sevgisinden farklıdır. Yazarlar, duyguları ve heyecanlarıyla birlikte şehit bir Türk asker imajıyla tarihe gerçek değeri sunmayı başardılar. Türk şehit askerinin mezarı, Bahtiyar Vahabzade'nin "Yalnız mezar"da imaj seviyesine yükseltilmiştir. B.Vahabzade, Türk mezarında yuvarlanarak halkımızın bağımsızlığı için hayatlarından vazgeçtiğini aktarmayı başarmıştır. Türk askerinin kurtarıcı karakteri Azerbaycan edebiyatında yüksek duyguları olan bir görüntü olarak gösterildi ve övüldü. Hüseyin Cavid'in "Türk Mahkumları", Salman Mümtaz'ın "Enveriyce", Ummugülsümün "Yolunu bekliyorum", Muhammad Hadin'in "Kahraman Türk askerlerine", Ahmed Cevad'ın "Şehitlere", Nazim Hikmet'in "Şehitler" gibi birçok şiir, Türk askeri için sevgi ve saygıyı yansıtıyordu. Mesela, "Niçin böyle geciktin?" şiirinde Abdulla Şaikin Türk askerinin kurtarıcı imajı tüm incelikleriyle ortaya çıktı. 30 Mart 1918 akşamında başlanan ve neredeyse bir hafta devam eden, katliamlardan Azerbaycanlıları kurtarmak amacıyla Osmanlı devleti Azerbaycan için karargah kurmuş, Kafkas İslâm ordusunun kumandanı görevine ise 29 yaşındaki komutan Nuri Paşa'nın atanmasıyla da onun Azerbaycan edebiyatında parlak imgesini oluşturdu. Nuri Paşa'nın görüntüsü, Azerbaycan dramasında farklıdır. Nuri Paşa'nın, "Yıldız veya Trablus Savaşı" ve "Edirne Fethi" adlı tarihi dramalardaki imajını ve ayrıca Türk imajının Türkçe versiyonunun Sovyet döneminde Cafer Cabbarlı'ya teslim edildiğini görüyoruz. Bölgesel bütünlüğü taklit eden bu dramatik çalışmalarda, Türkiye'nin emperyalist güçlere karşı amansız mücadelesini, İtalya'nın 29 Eylül 1911'de Osmanlı İmparatorluğu'na savaş ilanını ve Türkiye'nin Kabile Savaşına katılmaya devam eden mücadelesini gösterdik. Cafer Cabbarlı, edebiyat literatüründe ilk kez Nuri Paşa'yı yaratan, Azerbaycan'a Batı Cephesi'nden gönderilen, "Yıldız veya Trablus Savaşı" dramalarında vahşice öldürülen on binlerce Azerbaycan Türkününün katledilmesinden iki ay sonra Azerbaycan'a gönderilen Azerbaycanlı bir adam. C. Cabbarlı'nın "Edirne'nin fethi" dramı, işgalcilerin doğal topraklarının yıkılmasını içeren "Yıldız veya Trablus Savaşı" drama planının devamı olarak kabul edilir. Enver Paşa'nın Cafer Cabbarlı'nın "Edirne'nin fethi"nde yaratılan imgesi, Azerbaycan edebiyatındaki Türk askerlerinin resimlerinden biri olarak resmedildi. Enver Paşa'nın "Edirne fethi" kahramanlarından biri olarak en son monoloğu okurların gözünde karakterinin mükemmelliğini canlandırıyor. Enver Paşa'nın "Avrupa talebine rağmen bugün Edirne'nin kurtaran kim? Nedir biliyor musun? Türk milletinin kalbinde Rönesans! Reenkarnasyon, rönesans, gerçek bir insan olarak yaşamak! Yaşayacak ve tüm Avrupa susturulacak ve tüm dünya onu susturamayacak" gibi fikirleri ise geleceğe çağırış olmakla beraber, Türk halkının rönesans dönemini yaşamasını doğru görüp değerlendirmesidir. Enver Paşa'nın mükemmel görüntüsü, Cafer Cabbarlı'nın "Trablus Savaşı veya Yıldız" adlı oyununda yaratıldı. Genel olarak, C. Jabbarlı'nın "Edirne fethi" (1917) ve "Trablus savaşı veya Yıldız" (1918) oyunları Asim Hacı Abdurrahmanzadeh'in "Edirne Savaşı veya Kahraman Şukur Paşa", Rahim Mammadzade "Enver Bey veya Kamil Paşa kabini" nin konusu Namık Kemal'in "Osmanlı Savaşı", Memmedbagir Aliyev'in "Kamil Paşa ve Yeni Türkler", Türk askerlerinin temalarıyla, sanatsal kelimelerin uygunluğunun bir göstergesi olarak yakından ilgili. Azerbaycan göçmen edebiyatı Türk askerlerinin imajının bir açıklaması değildir. Bu nedenle, göçte tasvir edilen bazı çalışmalarda, Türk askerlerinin imgeleriyle karşılaştık. Bu, Türkiye'nin Azerbaycan'a olan iyi niyetinden ve bir Türk askerinin kurtarıcısı olma rolünden gelen ilk şey. Mesela, yazar Abai Dağlı'nın "22. Sakarya Günü", "Sakarya" (1965), "Sakarya Çetesi" (1969), "Sakarya'dan Malazgirt" (1971), dünya savaş tarihinin en uzun meydan okuma olarak adını yazdı. 23 Ağustos - 12 Eylül tarihleri arasında, Türk halkının tarihinde önemli bir rol oynayan Sakarya savaşına dikkat çekiyor. Bu oyunlarda Türk edebiyatının önde gelen konularından biri olan Sakarya'nın bağımsızlığını tanımlayarak, Türkiye ve Sakarya'daki büyük savaşın kahramanı Atatürk görüntüsünü yaratabildi.

ON THE IMAGE OF TURKISH SOLDIERS IN AZERBAIJANI TURKISH LITERATURE

In different periods of history, the description of Turkish soldiers in Azerbaijani literature had different characteristics. The dynamics of representation of the image of Turkish soldiers in the literature of Azerbaijan are conditioned by the current political situation and the national identity of the Azerbaijanis on the other side. The description of Turkish soldiers in Azerbaijani literature has gone through several stages. It started to show itself in the early 20th century, and the peak of the Independence period reached in the Azerbaijani literature. The image of the Turkish martyr differs from the peculiarity of the Azerbaijani literature and, in short, the love of the Turkish soldier. The writers, along with their feelings and excitements, have been able to present the real value to history with the image of a martyr Turkish soldier. The tomb of the Turkish martyr soldier was raised to the image level of in Bakhtiyar Vahabzade's "Lonely Tomb". B. Vahabzadeh has managed to convey that those who give up their life for independence of our people. The rescue of the Turkish soldier was portrayed and praised as an image with high feelings in Azerbaijani literature. Hussein Javid's "Turkish Prisoners", Salman Mumtaz's "Enveriyce", Ummugulsum's "I'm waiting for your way", Mohammad Hadin's "To heroic Turkish soldiers", Ahmad Javad's "To Martyrs", Nazim Hikmet's "Martyrs" and many other poems in Turkish, Turkish soldiers reflected love and respect. For example, in the poem Abdulla Shaig's "Why are you late" describes in full detail the image of the savior of the Turkish soldiers. The Ottoman Empire decided to rescue Azerbaijan from the slaughter of the Azerbaijanis on March 30, 1918 and actually settled on March 30, 1918 and appointed Nuri Pasha, the 29-year-old commander of the Caucasus Islamic Army, and this was created his brilliant image in Azerbaijani literature. The image of Nuri Pasha differs from his drama in Azerbaijani drama. We observe the image of Nuri Pasha in the historical dramas called "Star or Trablis War" and "The conquest of Edirne" as well as the delivery of the Turkish version of the Turkish image to Jafar Jabbarli during the Soviet era. In these dramatic works, which imitate territorial integrity, we have shown the cruel struggle of Turkey against the imperialist forces, Italy's declaration of war on the Ottoman Empire on 29 September 1911 and the persistent struggle of Turkey joining the Tribalist War. Jafar Jabbarli is the Azerbaijani man who created Nuri Pasha for the first time in literary literature, sent to Azerbaijan from the Western Front, two months after the massacre of the tens of thousands of Azerbaijani Turks, who had been brutally murdered in the "Star or Trablis War" drama. J. Jabbarli's "Edirne conquest" drama is regarded as the continuation of the "Star or Trablis War" drama plot, which includes the demolition of the native land from the invaders. Enver Pasha's image of Jafar Jabbarli's "Edirne conquest" was portrayed as one of the images of a Turk soldier in the Azerbaijani literary literature. One of the heroes of "Edirne conquest", Enver Pasha's latest monologue, Enver Pasha's revives her perfection in the eyes of the reader. Enver Pasha "Who today is the victim of Edirne despite the European demand? What do you know? Renaissance in the heart of the Turkish nation! Reincarnation, renaissance, living as a real person! It will live and all Europe will be silenced and the whole world will not silence it," he said, nothing that the future of the Turkish people is a correct estimate of the survival of the Renaissance. Enver Pasha's perfect image was created at Jafar Jabbarli's play "The Trablis War or the Star". In general, C. Jabbarli's plays "Edirne conquest" (1917) and "Trablis war or the stars" (1918) are the subject of Asim Haji Abdurrahmanzadeh's "War of Edirne or Hero Shukur Pasha", Rahim Mammadzade's "Enver Bey or Kamil Pasha booth" Namik Kemal's "Ottoman War", Mammadbagir Aliyev's "Kamil Pasha and New Turks" are closely related to the themes of the Turkish soldiers as an indication of the relevance of artistic vocabulary. Azerbaijani immigrant literature is not a description of the image of Turkish soldiers. Thus, in some of the works depicted in the emigration, we come across images of Turkish soldiers. This is the first thing that comes from Turkey's goodwill towards Azerbaijan and its role as a savior of a Turkish soldier. For example, playwright Abai Dagli's "The 22nd Day of Sakarya", "Sakarya" (1965), "Sakarya gang" (1969), "From Malazgirt to Sakarya" (1971) wrote the name of world war history as the longest challenge, the year of August 23rd - 12th September, and draws attention to the Sakarya fight that has played a crucial role in the history of the Turkish people. Describing the independence of Sakarya, one of the leading topics of Turkish literature in these plays, he was able to create the image of Ataturk, the protagonist of the great war in Turkey and Sakarya.

**MUSTAFA KEMAL ATATÜRK’TE “İSTİKLÂL-İ TAM” FİKRİNİN İKTİSADİ/MALİ AÇIDAN
TEZHÜRÜ**

Bir insanın fikirleri ve bu fikirlerini hayatındaki olaylara uygulama becerisi o insanın şahsiyetine âlâmet teşkil eder. Bilhassa toplum ve devlet hayatında önemli mevkilerde bulunan bir insanın iddialarıyla müteneşip fiilleriyle toplumu sevk ve idare etmede gösterdiği başarı onun aynı zamanda lider karakterli olduğuna delildir. İşte Mustafa Kemal Atatürk lider özellikleri, tarih ve yerli-yabancı çok sayıda ilim/devlet adamı tarafından tescil olunmuş bir şahsiyettir. Bu şahsiyetiyle Mustafa Kemal Atatürk, emperyal güçlerin 1. Dünya Savaşı sonrasında Anadolu’yu lime lime taksim ettiği bir zeminde Türk milletinin yeniden dirilişine ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kuruluşuna öncülük yapmıştır. Mustafa Kemal Atatürk’ün lider şahsiyetinin en önemli özelliklerinden birisi “İstiklâl-i Tam” (Tam Bağımsızlık) fikrine inanmışlığıdır. Bu özelliğini teyiden ifade ettiği “Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir” sözü oldukça manidardır. O’nun bu özelliği, vermiş olduğu askerî, siyasi ve iktisadi/malî mücadelelerin de ana vasfını oluşturmuştur. Öyle ki hem 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun’a çıkarak başlatıldığı Milli Mücadele’nin her aşamasında hem de 29 Ekim 1923’ten vefat ettiği 10 Kasım 1938’e kadar yönettiği yeni devletin her alanında “İstiklâl-i Tam” fikri baskın nitelik taşımıştır. Bu çalışmanın amacı Mustafa Kemal Atatürk’ün şahsiyetinin ayrılmaz parçası olan “İstiklâl-i Tam” fikrinin iktisadi/malî konularda nasıl somutlaştığının ortaya konmasıdır. Yöntem olarak kronolojik tahlil yöntemi kullanılmıştır. 1919’dan 1938’e kadar yaşanan olaylarda gerek bir asker (komutan) gerekse de bir sivil yönetici sıfatıyla Mustafa Kemal Atatürk’ün iktisadi/malî meselelerde “İstiklâl-i Tam” fikrine sadık kaldığı, şartların ağırlığına rağmen bu anlayışından ödün vermediği tespit edilmiştir. Bu tespitlerin yapılmasında Amasya Genelgesi, Erzurum ve Sivas Kongresi, Misâk-ı Milli Kararları, Tekâlif-i Milliye Emirleri, İzmir İktisat Kongresi/ Misâk-ı İktisadi, Lozan Antlaşması ile Cumhuriyetin ilanından sonra bir anlamda dönemin yöneticilerine direktif mahiyetinde olan ve her yıl yapılan TBMM açış konuşmaları kaynak olarak değerlendirilmiştir.

**MANIFESTATION OF THE “FULL INDEPENDENCE” IDEA OF MUSTAFA KEMAL ATATÜRK IN
TERMS OF FINANCE AND ECONOMY**

The ideas of a person and its ability to apply these ideas on events in his life constitutes sign to its personality. More particularly the success of a person who attends sensitive positions in state and society life in leading the society with arguments symmetric with his activities is at the same time an evidence that he has leader characteristics. Already Mustafa Kemal Atatürk is a personality whose leader characteristics are registered by history and by a great number of local and foreign scientists and statesmen. Mustafa Kemal Atatürk led the reinvigoration of the Turkish nation and the foundation of the state of the Republic of Turkey at a time where imperialist forces tattered Anatolia after the I. World War with this personality. One of the most important characteristics of the leader personality of Mustafa Kemal Atatürk is his belief in the idea of “Full Independence”. His statement “Liberty and freedom is my character” confirming his characteristic is also very meaningful. This characteristic of him also formed the basic feature of his military, political and economic/financial combat. In fact the idea “Full Independence” sustained dominant property in every period of the war of independence started by him with arriving Samsun in 19 May 1919 and during the whole period when he was the head of community beginning from 29 October 1923 up to his death in 10 November 1938. The aim of this work is to manifest how the idea “Full Independence” which is an indivisible part of the personality of Mustafa Kemal Atatürk becomes concrete in manner of economic/financial issues. As method the chronological analysis method was used. It was determined that Mustafa Kemal Atatürk remained faithful in financial/economic issues to the idea “Full Independence” during the actions that came through from 1919 up to 1938 both as a soldier (commander) and as a civil administrator, making no concessions from this point of view despite difficult conditions. The Amasya Circular, The Erzurum and Sivas Congresses, The National Pact, The Monopoly National Orders, The İzmir Economic Congress, The Treaty of Lausanne and the Opening Speeches of The Grand National Assembly of Turkey committed every year having the feature to be instructions for period administrators were used as sources in developing these determinations.

1919 YILI EKİM AYINDAN İTİBAREN TEMSİL HEYETİ İLE İSTANBUL HÜKÜMETİ İLİŞKİLERİNDE YUMUŞAMA DÖNEMİNE GEÇİŞ VE MUSTAFA KEMAL PAŞA'YA İADE-İ İTİBAR MESELESİ

III. Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Paşa'nın Amasya'dan Erzurum'a gelişiyle birlikte İstanbul'daki hükümetle olan münasebetlerde yaşanan gerginlik giderek artmıştır. Müfettişlik bölgesinde gerçekleştirdiği faaliyetler İngilizlerin dikkatinden kaçmamış, derhal İstanbul'a çağırılmasına yol açmıştır. Hükümetin sivil ve askerî kanadından yapılan çağrılara kulak asmayan Mustafa Kemal Paşa, 8/9 Temmuz 1919 gecesi, çok sevdiği askerlik mesleğinden istifa edip sine-i millete dönmüştür. İstifasından birkaç saat sonra da Damat Ferit Hükümeti kendisini askerlik mesleğinden tard edip, nişan ve madalyalarının alınması yolunda Sultan Vahdetin imzalı bir irade yayınlamıştır. Erzurum Kongresi arifesinde gerçekleşen bu hadiseler, Milli Mücadelenin başlangıcında bir belirsizlik ortamı yaratmış olsa da, Kazım Karabekir Paşa başta olmak üzere Anadolu ve Trakya'daki kolordu komutanları, -askerlikten istifa etmiş olsa da- Mustafa Kemal Paşa'yı bir üst rütbeli komutan olarak tanıyacıklarına dair söz vermeleri üzerine Temsil Heyeti teşkil edilerek Milli Mücadele hareketinin planlandığı şekilde sürdürülmesi kararı alınmıştır. 1919 Yılı Eylül ayından itibaren Anadolu'da Temsil Heyeti denetimi ele almıştır. Temsil Heyetinin İstanbul ile bütün irtibatını kesmesi, diğer yandan Anadolu'daki kamuoyu baskısı Damat Ferit Paşa kabinesinin istifasına ve yerine Temsil Heyeti'ne ıhlımlı bakan bir kabinenin kurulmasına yol açmıştır. Yeni kabineyi Ferik Ali Rıza Paşa kurmuştur. Ali Rıza Paşa tarafından kurulan yeni kabinedeki Harbiye Nazırı Cemal Paşa da Mustafa Kemal Paşa gibi aslında Anadolu'ya ordu müfettişi olarak gönderilmişti. Yıldırım yani II. Ordu Müfettişi olarak Konya'da bir süre görevini sürdürmüştü. Bu dönemde Temsil Heyeti ile İstanbul hükümeti ilişkilerinde gözle görülür bir yumuşama sürecine girilmiş, Kuva-yı Milliye'nin el altından desteklenmesi, Mustafa Kemal Paşa'nın iade-i itibar meselesi gündeme gelmiştir. 1919 yılı sonlarına gelindiğinde Harbiye Nezareti'nce hazırlanan evraklarla Mustafa Kemal Paşa'nın askerlikten kendi isteğiyle istifa etmiş bir üst rütbeli general olduğu, nişan ve madalyalarının iade edildiği tekrar Sultan Vahdetin imzalı iradelerle yazılı olarak ilan edilmiştir. Sultan Vahdetin, Damat Ferit Paşa kabineleeri döneminde Mustafa Kemal Paşa hakkında alınmış kararları yok hükmünde kabul etmek zorunda kalmıştır. Keza, Ali Rıza Paşa kabinesi döneminde gerçekleştirilen Amasya mülakatı ve benzeri gelişmelerle İstanbul hükümetinin Mustafa Kemal Paşa hareketini kabul eden bir tavır içinde değil ama, meşru bir müdafaa hareketi olarak değerlendirme sürecine doğru yöneldiği görülür. Nitekim, 1920 yılı başında İstanbul'da toplanan Meclis-i Mebusan'da Misak-ı Milli kararlarının alınmasında Temsil Heyetinin ve dolayısıyla da Mustafa Kemal Paşa'nın büyük etkisi ve rolü olmuştur. Bu bildiride 1919 yılı son altı ayında Anadolu'da gerçekleşen siyasi, askerî, toplumsal gelişmeler ışığında Temsil Heyetinin İstanbul hükümetiyle olan münasebetleri ve Mustafa Kemal Paşa'nın iade-i itibar meselesi dönemin belgeleriyle ele alınıp değerlendirilecektir.

THE RAPPROACHMENT BETWEEN ISTANBUL GOVERNMENT & THE DELEGATION OF REPRESENTATIVES FROM OCTOBER OF 1919 AND THE ISSUE OF 'RESTORATION OF HONOR' FOR MUSTAFA KEMAL PASHA

With the arrival of the III. Army Inspector Mustafa Kemal Pasha from Amasya to Erzurum, the tension in the relations with the government in İstanbul had increased. Activities carried out in the Inspectorate Region draw the attention of the British command and immediately led to the invitations to İstanbul. Mustafa Kemal Pasha, who did not listen to the calls, made by the civil and military wing of the government, resigned from his beloved military service on the night of 8/9 July 1919 and returned to the nation. A few hours after his resignation, Damat Ferit government issued a will signed by Sultan Vahdetin on his way to the military profession. Although these incidents occurred at the beginning of the Erzurum Congress created an atmosphere of uncertainty at the beginning of the National Struggle, the commanders of the Corps Karabekir Pasha and the other corps commanders in Anatolia and Thrace, even though they resigned from the military officially, stated that they would recognize Mustafa Kemal Pasha as a highest commander of the army. This was on the promises of the delegation

of the National Struggle Movement that was planned to continue as thought before. From September 1919 onwards, the delegation, the Anatolian Delegation took control. The delegation of the group cut off all contact with Istanbul, while the public pressure in Anatolia led to the resignation of the Cabinet of Damat Ferit Pasha and the establishment of a cabinet with a moderate view on the Delegation. The new cabinet was established by Ferik Ali Rıza Paşa. Ali Rıza Pasha in the new cabinet formed by the Minister of Harbiye, Cemal Pasha of Mersin, Mustafa Kemal Pasha as the fact was sent to Anatolia as an army inspector of the “Lightning” Army, this was the II. Army Corp. He worked as Army Inspector in Konya for a while. In this period, a significant softening process was entered into the relations between the Delegation and the government of Istanbul, and the support of the nation-wide under the hand, Mustafa Kemal Pasha’s issue of restoration of honor came to the first agenda. At the end of 1919, Mustafa Kemal Pasha, who had resigned from military service with his documents prepared by the Ministry of War, was declared a written general with the wills of Sultan Vahdettin. Sultan Vahdettin, in the period of Damat Ferit Pasha, had to accept the decisions taken about Mustafa Kemal Pasha in no provision. Likewise, the Amasya interview and similar developments in the Ali Rıza Pasha’s Cabinet period reveals that the Istanbul government is moving towards the evaluation process as a legitimate self-defense movement, not in a manner that accepts the movement of Mustafa Kemal Pasha. As a matter of fact, the Delegation, consequently, Mustafa Kemal Pasha had a great influence on the National Assembly decisions in the Parliament. In this paper, in the light of political, military and social developments in Anatolia in the last six months of 1919, the relations between the Anatolian Delegation with the Istanbul government and Mustafa Kemal Pasha’s issue of restoration of honor will be issued.

Doç.Dr. Seyfi YILDIRIM
Hacettepe Üniversitesi, Ankara/TÜRKİYE
Araş. Gör. İsmail AYHAN
Dicle Üniversitesi, Diyarbakır/TÜRKİYE

II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ YURTDIŞINA GÖNDERİLEN RESSAMLAR VE KURTULUŞ SAVAŞI KONULU ESERLERİ

Osmanlı Devleti'nin Batı'nın bilim ve teknolojisini almaya yönelik en önemli projelerinin başında, yurtdışı eğitim uygulamaları gelmektedir. Yurtdışı eğitim, 19. yüzyılda devletin içinde bulunduğu ekonomik ve siyasi koşullardan en çok etkilenen alan olmasına rağmen, resim alanında da eğitim almak için öğrenciler Avrupa'ya gönderilmişlerdir. Gönderilen ilk öğrenciler, yurda döndüklerinde Türk Resim Sanatı'nın çağdaş çizgilerde gelişmesini sağlayacak adımlar atmışlar ve resim alanında önemli isimler yetiştirmişlerdir. II. Meşrutiyetin ilanı ile oluşan özgürlük dalgası, yurtdışı eğitim uygulamalarında da kendini göstermiş ve binlerce öğrenci, yetenekleri doğrultusunda tıp, mühendislik, öğretmenlik, ziraat ve güzel sanatlar gibi birçok alanda eğitim almaya Avrupa'ya gönderilmişlerdir. 1908-1922 yılları arasında 11'i kız 24'ü erkek olmak üzere toplamda 35 öğrencinin resim alanında eğitim görmek üzere yurtdışı eğitime gönderildikleri tespit edilmiştir. Bu öğrencilerin büyük bir bölümü, I. Dünya Savaşı nedeniyle 1914 yılında geri dönmek zorunda kalmışlardır. Bu çalışmada, yurtdışı eğitimli ressamların kimler olduğu, hangi eğitim düzeyinden geçtikleri, aile ve sosyal yapılarının ne düzeyde olduğu ve hangi Avrupa ülkesinde eğitim aldıkları prosopografik metotla ele alınıp tablo ve grafiklerle açıklanmıştır. *14 Kışağı* olarak adlandırılan bu öğrencilerin, sosyokültürel özellikleri ortaya konularak Milli Mücadele'ye katkıları ve bu dönemdeki faaliyetleri, arşiv belgeleri ve ilgili kaynaklar doğrultusunda ortaya konulmuştur.

THE PAINTERS WHO WERE SENT TO ABROAD IN THE SECOND CONSTITUTIONAL PERIOD AND THEIR WORKS ON THE WAR OF INDEPENDENCE

One of the most important projects of Ottoman Empire about taking the science and technology of the West is the foreign educational practices. Although foreign education was the area most affected by the economic and political conditions of the state in the 19th century, students were sent to Europe to study in the field of painting. When the first students returned, they took steps to develop Turkish Painting Art in modern lines and they trained important names. The liberty wave, which started with the announcement of the second constitutional period, showed itself in foreign educational practices and thousands of students were sent to Europe to take education in accordance with their abilities in many fields such as medicine, engineering, teaching, agriculture and fine arts. Between 1908 and 1922, it was determined that a total of 35 students, 11 of them were female and 24 were male, were sent to abroad for education in the field of painting. Most of those students had to return in 1914 due to World War I. In this study, it is explained who are the foreign educated painters, which education levels they passed, the level of their family and social structures and in which European countries they took education, with the charts and graphs by the prosopographic method. These students', called 14 Generation, sociocultural characteristics, their attributions to Liberty War and their activities in this period have been put forward in the light of archival documents and related sources.

Dr. Natalii ZUB RUDENKO

Dr. Oksana VASYLYUK

UMB Krymskyi Şarkiyat Çalışmaları Enstitüsü, Kiyev/Ukrayna

ATATURK AND TURKISH-UKRAINIAN RELATIONS

Turkish government clearly saw the further line of his country's foreign policy on the new path. The ideological foundation for the construction of foreign policy was the principle: "Peace at Home, Peace in the World". The government of the Grand National Assembly of Turkey and the Ukrainian Socialist Soviet Republic reaffirmed their friendly relations with the "Treaty of Friendship and Brotherhood", signed on January 2, 1922 in Angora. This time the Turkish diplomatic mission was not opened in Kiev, but in Kharkov. However, the opening of mutual representation was not followed. The Government of the USSR allowed only the post of adviser on Ukrainian affairs in the diplomatic mission of the RSFSR. The representatives of Turkey and Ukraine continued their active interaction in many areas of state relations (culture and education, trade, re-evacuation of prisoners of war). The principles of interstate relations established by Ataturk, built on the basis of reciprocity and friendship, and their observance, are continued in the stability and high level of relations between the Republic of Turkey and Ukraine.

ATATÜRK VE TÜRKİYE-UKRAYNA İLİŞKİLERİ

Türkiye Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, ülkenin dış politikasının yeni çizgisini açıkça belirledi. Dış politikasının inşası için ideolojik temel ilkesi "Yurtta Barış, Cihanda Barış"tı. 2 Ocak 1922'de Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti hükümeti arasında "Dostluk ve Kardeşlik Antlaşması" imzalandı. Fakat, SSCB hükümeti, Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti'nin (RSFSC) Türkiye'de diplomatik misyonu bünyesinde sadece Ukrayna İşleri üzere danışman görevinin oluşturulmasına izin verdi. Türkiye ve Ukrayna temsilcileri, devletler arasındaki birçok sahada (kültür ve eğitim, ticaret, askeri esirlerin yeniden tahliyesi) işbirliğine devam ettiler. Atatürk'ün temelini koyduğu hükümetlerarası ilişki ilkelerinin karşılıklılık ve dostluk bünyesinde inşası ve uygulanması, Türkiye ile Ukrayna arasındaki istikrar ve üst düzey ilişkilerle devam etmektedir.

20. YÜZYILIN BAŞLARINDA TÜRKİYE İLE SOVYET AZERBAJCANI ARASINDAKİ BİLİMSEL, KÜLTÜREL VE EĞİTİMSEL İLİŞKİLER HAKKINDA

Halkımızın dost ve kardeş Türk halkıyla ilişkileri zengin ve karmaşık bir içeriğe sahiptir ve bu karşılıklı güvene ve stratejik ortaklığa dayanıyor. 1918'de Azerbaycan Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasında, devlet kurumlarının, ordusunun oluşturulmasında, toprak bütünlüğünün sağlanmasında, kültürün, bilimin, eğitimin geliştirilmesinde Osmanlı'nın büyük hizmetleri olmuştur. Azerbaycan Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin yıkılmasından sonra da, Azerbaycan'ın Sovyet devleti olmasına, halkımıza yönelik önyargılı sovyet ideolojisinin hakim olmasına rağmen halkımızın aydınları, önde olan kişileri Türkiye ile ilişkileri koruyup saklamaya çalışmış, özellikle bilim, eğitim ve kültür alanında ilişkiler sürdürülmüştür. Azerbaycan Halk Cumhuriyeti zamanında Azerbaycan'da eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması ve geliştirilmesi amacıyla Osmanlı Devleti tarafından özünde eğitim çalışanlarına ihtiyacın olduğu bir zamanda, Bakü'ye öğretmenler gönderilmiştir. Eylül 1920'de Bakü'de gerçekleşen Doğu Halklarının Birinci Kongresi'ne Türkiye'den 100'ün üzerinde kişi katıldı. Kongre siyasi amaçlar taşısa da kültürel alanı etkilemiş, Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin genişlemesine katkıda bulunmuştur. Atatürk'ün teşebbüsü ve liderliği altında uygulanan reformların kültürel ilişkilerin güçlendirilmesi üzerinde daha büyük etkisi olmuştu. Yine 1926'da Bakü'de düzenlenen Türk Halkları Kongresi'ne (Türkoloji Kongresi) Türk bilim adamları aktif olarak katıldı. Türk halkları tarafından kullanılan Arap alfabesinin yerini Latin alfabesinin alması konusuna kendi desteklerini verdiler. Bakü'deki Türk halkları Kongresi'nden sonra, aynı zamanda Türkiye'de arap alfabesini yeni bir alfabe ile değiştirme süreci hızlandı. 1925'te Türkiye'ye okul programları, planlar, çok sayıda pedagojik literatür, 1929'da tarım, ilaç, sağlık alanına ait 97 başlıkta 288 bilimsel yayın ve dergiler, 1929 yılında Ankara Yüksek Hukuk Okulu için türk dilinde çok sayıda yasal yayın, özellikle Azerbaycan Anayasası, kararnameleri ve yasaları, kadınların statusu hakkında yasalar, Adalet Bakanlığı'nın çeşitli materyalleri gönderildi. Yalnızca 1930'un ikinci yarısında azerbaycan ve tatar dillerinde 224 kitap ve dergi Türkiye'ye gönderildi. Genel olarak, Sovyetler Birliği'nin Atatürk hükümeti ile ilişkiler tamamen politik-ideolojik amaçlar taşısa da asla iki kardeş ülke arasındaki dostluğu ve kardeşliği bozmadı.

ON COOPERATION BETWEEN TURKEY AND SOVIET AZERBAJANI IN THE FIELDS OF SCIENCE, EDUCATION AND CULTURE IN THE EARLY 20TH CENTURY

The relations between our people and the brotherly Turkish people are rich and complex and they are based on mutual trust and effective strategic partnership. In 1918, Ottoman Empire helped greatly to the creation of the Democratic Republic of Azerbaijan, state structures, the army, the territorial integrity, the development of culture, science and education. After the collapse of the Democratic Republic of Azerbaijan, scientists and intelligentsia of our people tried to maintain ties with Turkey especially in the fields of science, education and culture even though Soviet Azerbaijan was established at that time and biased Soviet ideology was dominant among our people. In the times of the Azerbaijan Democratic Republic the Ottoman State sent teachers to Baku even though Ottoman State itself needed education workers, with a purpose of reconstruction and development for the education system in Azerbaijan. At the first Congress of the Peoples of the East, held in September 1920 in Baku, more than a hundred delegates came from Turkey. Although the Congress had a political purpose, it contributed to the expansion of Azerbaijani-Turkish relations in the field of culture. The reforms conducted by initiative and led by Atatürk had a great impact on the strengthening of cultural ties. In 1926, Turkish scientists took an active part in the Congress of Turkic peoples, which was held in Baku. They supported the replacement of the Arabic alphabet, used by the Turkic people, with the Latin alphabet. It should also be noted that after the Congress of Turkic peoples held in Baku, the process of replacing the Arabic alphabet with a new one has accelerated in Turkey. In 1925, Turkey received a large number of pedagogical literature, including school curriculum, plan, etc., in 1929, 97 publications 288 copies of scientific literature and journals belonging to such areas as agriculture, medicine, health, etc., in 1929, a large number of legal literature in Turkish for the higher school of law of Ankara, in particular a collection of orders and laws of the Azerbaijani Constitution, laws

on the status of women, various materials of the People's Commissariat of justice. Only in the second half of 1930, 224 books written in Azerbaijani and Tatar languages, as well as modern literature were sent to Turkey. In general, even though the relations between the Soviet Union and the government of Ataturk had purely political and ideological goals, they could not break the unity of friendship and brotherhood between the two fraternal peoples.

SEMPZYUM KATILIMCILARI LİSTESİ / LIST OF PARTICIPANTS*

- ABDYKULOVA Roza, Dr. Öğr. Üyesi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Bişkek, Kırgızistan, rozazere3@gmail.com
- ABIKENOVA Güljazira, Doç. Dr., Al Farabi Kazak Milli Üniversitesi, Almatı, Kazakistan, nmskaz1129@gmail.com
- AKBAYRAM Devran, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, Türkiye, akbayramdevran@icloud.com
- AKGÜL Suat, Dr., Antalya, Türkiye, suatakgul1@gmail.com
- ASKER Naile, Doç. Dr., Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Bakü, Azerbaycan, qaracantali@live.com
- AYHAN İsmail, Arş. Gör., Dicle Üniversitesi, Diyarbakır, Türkiye, ayhan.ismail@dicle.edu.tr
- BORANBAYOĞLU KALYSH Amanjol, Prof. Dr., Al Farabi Kazak Milli Üniversitesi, Almatı, Kazakistan, kalyshamanzhol@gmail.com
- ÇAKMAKLI MEHDİYEV Gaffar, Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi, Kayseri, Türkiye, qafar56@gmail.com
- ÇANLI Mehmet, Prof. Dr., Hitit Üniversitesi, Çorum, Türkiye, mcanlı4545@gmail.com
- ÇANLI Mehmet, Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, mehmetcanli1967@hotmail.com
- ÇELİK H. Seçkin, Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, seckincelik2@gmail.com
- DEMİREL Ömer Faruk, Dr., Berlin Teknik Üniversitesi, Berlin, Almanya, yesi@gmx.de
- EGAMBERDİYEV Mirzahan, Doç. Dr., Al Farabi Kazak Milli Üniversitesi, Almatı, Kazakistan, mirzahan.egamberdiyev@gmail.com
- ELMACI Mehmet Emin, Dr. Öğr. Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, Türkiye, emin.elmaci@deu.edu.tr
- ERDAŞ Sadık, Öğr. Gör. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, serdas@hacettepe.edu.tr
- GÖKÇEN Salim, Prof. Dr., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan, Türkiye, sgokcen@atauni.edu.tr
- GÖKGÖZ Saime Selenga, Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, ssgokgoz@hacettepe.edu.tr
- GÜLER Ali, Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, ajansguler@hotmail.com
- GÜNEŞ Günver, Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Ankara, Türkiye, ggunes65@gmail.com
- GÜNEŞ Müslime, Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Ankara, Türkiye, mgunes68@gmail.com
- GÜVEN Veli Fatih, Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, vfguven@hotmail.com
- HACIYEVA Könül, Doç. Dr., Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Bakü, Azerbaycan, konulhaciyeva75@gmail.com
- HALLIEVA ISKANDAROVNA Gulnoz, Prof. Dr., Taşkent Dünya Dilleri Üniversitesi, Taşkent, Özbekistan, gulnoz7410@mail.ru
- HANÇER Enes, Öğr., Milli Eğitim Bakanlığı, Manisa, Türkiye, izmirli_hancer@hotmail.com
- HAYTA Necdet, Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye, nhayta@gazi.edu.tr
- KABULDINOV Ziyabek, Prof. Dr., Şokan Valihanov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü, Almatı, Kazakistan, kabulzia@rambler.ru
- KALİBAYEVA Kalamkas, Prof. Dr., Abay Kazak Milli Pedagoji Üniversitesi, Almatı, Kazakistan, azkal2015@bk.ru
- KARTAeva Tattigul, Prof. Dr., Al Farabi Kazak Milli Üniversitesi, Almatı, Kazakistan, kartaeva07@mail.ru
- KAŞTAN Yüksel, Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Antalya, Türkiye, kastanyuksel@hotmail.com
- KATONA Csaba, Dr., Macar İlimler Akademisi, Budapeşte, Macaristan, katona.cheva@gmail.com
- KESER Ulvi, Prof. Dr., Kıbrıs Amerikan Üniversitesi, Lefkoşa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, ulvi.keser@gmail.com
- KILINÇKAYA, M. Derviş, Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, mdervis@hacettepe.edu.tr
- KORKMAZ Erdal, Hv. Öğ. Yb., Hava Kuvvetleri Komutanlığı, Ankara, Türkiye, E.KORKMAZ@hvkk.tsk.tr

* Alfabetik olarak sıralanmıştır. / in alphabetical order

KÖVECSI-OLÁH Péter, Dr., Eötvös Loránd Bilim Üniversitesi, Budapeşte, Macaristan, kovcesi-olah@migraciokutato.hu

KURT Deniz, Uzm. Hava Kuvvetleri Komutanlığı, Ankara, Türkiye, deniz.kurt@hvkk.tsk.tr

KÜSMEZ Abdullah Cüneyt, Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, ackusmez1@gmail.com

MUKHAMADI Kuralay, Prof. Dr., Abay Kazak Milli Pedagoji Üniversitesi, Almatı, Kazakistan, kuralay.mukhamadi@gmail.com

NESİBLİ Nesib, Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara, Türkiye, nasibnasibli@gmail.com

NOGAIBAYEVA Mendigul, Doç. Dr., Al Farabi Kazak Milli Üniversitesi, Almatı, Kazakistan, nmskaz1129@gmail.com

OMARBEKOV Talas, Prof. Dr., Al Farabi Kazak Milli Üniversitesi, Almatı, Kazakistan, omarbekov.1948@gmail.com

ORUCOV Tahir, Doç. Dr., Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Bakü, Azerbaycan, tahiroruclu@gmail.com

ÖZDEMİR Nuray, Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, Türkiye, ozdemir_n@ibu.edu.tr

ÖZDEN Mehmet, Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, mozden@hacettepe.edu.tr

ÖZYÜREK Mustafa, Dr. Öğr. Üyesi, Iğdır Üniversitesi, Iğdır, Türkiye, mozyurek25@gmail.com

SARAL Emre, Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, saral@hacettepe.edu.tr

SATTOROVA Gulnoz, Doç. Dr., Özbekistan Bilimler Akademisi, Taşkent, Özbekistan, noza1969@mail.ru

SEYİTDANLIOĞLU, Mehmet, Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, mehmetm@hacettepe.edu.tr

SEZER ARIĞ Ayten, Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, aytens@hacettepe.edu.tr

SHADKAM Zubiada, Doç. Dr., Al Farabi Kazak Milli Üniversitesi – TÜRKSOY, Almatı, Kazakistan, zubaida68@gmail.com

SÜKAN Bige, Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye, sukan@ankara.edu.tr

ŞAHİNGÖZ Mehmet, Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye, mgoz@gazi.edu.tr

ŞERİFOVA Salide, Prof. Dr., Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Bakü, Azerbaycan, salidasharifova@yahoo.com

TEMEL Recep, Dr. Öğr. Ü., Bozok Üniversitesi, Yozgat, Türkiye, recep.temel@bozok.edu.tr

TÜRKMEN Zekeriya, Dr. Öğr. Üyesi, 29 Mayıs Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, zturkmenbeyi@gmail.com

VASYLYUK Oksana, Dr., Krymskiy Şarkiyat Çalışmaları Enstitüsü, Kiev, Ukrayna, o_vasylyuk@yahoo.com

YILDIRIM Seyfi, Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, ahiseyfi@hotmail.com

YILMAZ Mustafa, Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, myilmaz@hacettepe.edu.tr

YÜCEL İdris, Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, iyucel@hacettepe.edu.tr

ZUB RUDENKO Natalii, Dr., Krymskiy Şarkiyat Çalışmaları Enstitüsü, Kiev, Ukrayna, rudenkonatalie@yahoo.com

ZÜLFÜQAROV Vüsal, Dr., Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Bakü, Azerbaycan, vzulfugarov@inbox.ru